

ACAD. NICOLAE CAJAL ALES PREȘEDINTE
AL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI

Comitetul de Conducere al Federației Comunităților Evreiești din România și-a ales, prin vot secret, noul președinte, în persoana academicianului Nicolae Cajal. Profesorul universitar doctor docent Nicolae Cajal îi

succede în funcția de președinte al Federației Comunităților Evreiești din țara noastră regretatului Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Academicianul Nicolae Cajal s-a născut la București, în anul 1919. Este o personalitate recunoscută în lumea științifică medicală internațională, fiind un savant în microbiologie. Între anii 1949-1966, a îndeplinit funcția de director adjunct al Institutului de Virusologie din București, iar în perioada 1966-1994, pe cea de director plin al aceluiași institut. Între anii 1990-1994, profesorul Nicolae Cajal a fost vicepreședinte al Academiei Române. De asemenea, a fost ales senator independent în primul Parlament al României de după decembrie 1989. În prezent, profesorul Nicolae Cajal este președintele Secției de Științe Medicale a Academiei Române, vicepreședinte al Academiei de Științe Medicale și președintele Colegiului Consultativ pentru Cercetări Aplicative și Dezvoltare al României.

Noul președinte al Federației Comunităților Evreiești din România are doi copii și trei nepoți.

Pe lângă multe elogii aduse profesorului Nicolae Cajal, i s-a făcut și o critică: s-a spus că este necesar să adauge un strop de severitate marii sale bunătăți.

Publicăm mai jos cuvântul rostit cu acest prilej de acad. dr. Nicolae Cajal.

În audiență la președintele
Ion Iliescu

Președintele României, domnul Ion Iliescu, l-a primit în audiență, în ziua de 20 iunie, pe academicianul Nicolae Cajal, recent ales în funcția de președinte al Federației Comunităților Evreiești din România, însoțit de secretarul general al acesteia, ing. Theodor Blumenfeld, precum și de secretarul general adjunct, av. Iulian Sorin.

Academicianul Nicolae Cajal a făcut o succintă expunere asupra problemelor majore ce preocupă în prezent conducerea comunităților evreiești din țară, mai ales pe linie de asistență socială și medicală, de cultură și educație iudaică, subliniind necesitatea de a pune de acord statutul de organizare și funcționare al Federației cu noile realități și necesități. S-a preconizat organizarea de noi alegeri pentru organele de conducere ale comunităților evreiești locale, ca și pentru organul central de conducere.

Noul președinte al Federației Comunităților Evreiești din România a asigurat conducerea statului român de aportul continuu al populației evreiești la efortul întregii națiuni pentru redresare economică, pentru dezvoltarea științei și culturii, pentru statornicirea statutului de drept, exprimând deplina loialitate a evreilor din România față de patria comună.

Președintele Ion Iliescu a primit cu satisfacție declarațiile exprimate, în numele conducerii Federației Comunităților Evreiești din România, de către academicianul Nicolae Cajal, pe care l-a încredințat că - și pe viitor - populației evreiești i se vor asigura condiții de a trăi și lucra în libertate și demnitate, laolaltă cu întregul popor român.

Gânduri de început

Onorat Prezidiu,
Stimați membri ai Comitetului de Conducere al F.C.E.,

Doamnelor și domnilor,
În primul rând, cu multă și adevărată emoție, vă rog să-mi permiteți să vă mulțumesc pentru votul Dumneavoastră, care mă onorează și care - mai ales - mă obligă să vă mulțumesc pentru încrederea pe care mi-ați acordat-o, pentru a îndeplini o sarcină frumoasă, dar dificilă, cu atât mai dificilă cu cât ea vine să mă situeze într-o funcție de mare răspundere, în care trebuie să continui - măcar în parte - personalitatea covârșitoare care a fost, pe plan național și internațional, deosebitul dr. Moses Rosen.

Este de reținut clar că votul Dumneavoastră mă investește **numai** ca președinte al Federației Comunităților Evreiești din România, secția de cult urmând să intre în prerogativele unei personalități de profil.

În calitatea foarte complexă cu care m-ați investit, urmează ca, împreună cu colaboratorii competenți, să pregătim **alegerile în comunități** și, mai ales, să vă oferim proiectul unui **nou statut**, adaptat la realitățile actuale, să sprijinim puternic cuceririle complexe, în decurs de zeci de ani, ale Șef Rabinului dr. Moses Rosen și ale colaboratorilor săi distinși, să facem ca ele să dăinuie, să nu se degradeze, din contră, să fie amplificate și astfel să ținem permanent activă fiacărui vieții iudaice din România, să demonstrăm și în continuare atașamentul nostru pentru România și poporul român.

La o perioadă decentă după alegerile din comunități, Conducerea Federației vă va prezenta un **program** pertinent care să asigure existența demnă a obștii evreiești din România și a fiecărui membru în parte, într-un climat de onoare și respect, să îmbunătățească imaginea noastră în țară și în străinătate, să combată antisemitismul și manifestările antisemite, în special prin prezentarea rolului pozitiv al evreilor, a contribuției lor la progresul culturii, științei și prosperității umanității etc., să contribuie la întărirea solidarității intelectualilor evrei și neevrei în jurul comunităților noastre, al familiei

noastre unite de evrei-români.

Nu vom precupeți nici un efort pentru ca legăturile cu organizațiile evreiești internaționale și, în primul rând, cu „Joint”-ul să-și mențină mersul ascendent, pentru ca evrei-români să fie permanent în circuitul mondial de valori, subliniind importanța istorică și prezentă a unei Comunități vechi, dar nu bătrâne.

Simt nevoia - doamnelor și domnilor - ca, la această primă întâlnire, să mă angajez în a sluji aceste nobile cauze (și nu numai), asigurându-vă că nu aș fi acceptat această grea funcție dacă nu aș fi contat din prima clipă pe sprijinul atât de prețios al Dumneavoastră, pe colaborarea Dvs., pentru care vă sunt recunoscător, ca și pentru cuvintele mult prea elogioase pe care ați avut amabilitatea să le rostiți, astăzi, aici.

EZER WEIZMAN

La al 26-lea Congres al lojilor europene „B'nai B'rith”, care a avut loc în auditoriul Henry Crown de la Jerusalem Theatre, președintele Statului Israel, Ezer Weizman, a vorbit despre avântul economic, tehnologic și turistic, după încheierea unui acord de pace: „Vrem să trăim mai liniștiți. Nimic nu poate dea pacea mai bine decât oamenii care sunt mulțumiți și nu suferă de foame. Sunt convins că Orientului Apropiat îi este hărăzit un mare viitor. Datorită resurselor sale și inteligenței oamenilor lui, poate fi transformat într-un paradis”. Despre procesul de pace, Weizman a spus: „S-au întâmplat lucruri la care până de curând nu ne-am gândit, la care cel mult am visat. Acordul cu O.E.P. nu este un tratat de pace, ci o înțelegere care analizează o situație și după care poate fi început procesul de pace, evoluția spre o viață mai bună; ea deschide șansa pentru o soluție a problemei. Ambele părți au nevoie de multă răbdare și de meditație intensă. Este supremul moment să se termine

CU PRILEJUL ALEGERII SALE CA PREȘEDINTE AL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA, ACAD. DR. NICOLAE CAJAL A ACORDAT UN INTERVIU TELEVIZIUNII ROMÂNE ȘI ALTUL RADIODIFUZIUNII ROMÂNE, ÎN CARE A DEZVOLTAT IDEILE CUPRINSE ÎN CUVÂNTUL ROSTIT LA ALEGEREA SA.

ÎN PAG. 9, PUBLICĂM UNELE DATE DESPRE PERSONALITATEA PREȘEDINTELUI FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI.

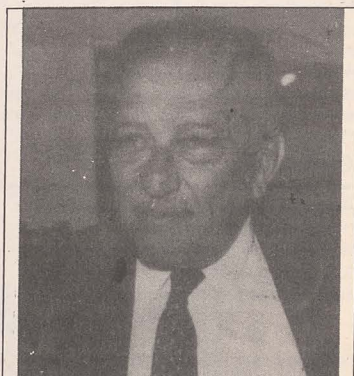
ÎN ACEST NUMĂR:

- ȘTEFAN IUREȘ: (pag. 4)
Vibrato de cântec scurt (pag. 2)
- IOSIF SAVA: (pag. 9)
Menuhin, mesager al ideilor lui Enescu (pag. 3)
- SANDA FAUR: (pag. 11)
„Dibuk” '94, un eveniment artistic
- Prof. ARIE ARIE:
Decalogul și respectul pentru viață
- EDMOND NICOLAU:
Centenarul Norbert Wiener

„Cea mai mare faptă ...
... pace cu dușmanul !“

definitiv era războaielor în Orientul Apropiat, care au costat Israelul 18 000 de căzuți în lupte, pe arabi și mai mult. Trebuie să fim foarte puternici, foarte curajoși și viteji pentru a păși în întâmpinarea noii epoci, pentru a accepta riscuri calculate. Este mai ușor să duci război decât să închei pace. Dar să închei pace cu dușmanii este cea mai mare și mai omenească faptă care există”. Problemele sunt uriașe. „Pacea nu așteaptă după colț. Abia încep tratativele; se vor produce reacții. La 19 noiembrie, cu șaisprezece ani în urmă, președintele Sadat a venit la Ierusalim. Au trecut de atunci săptămâni și luni până la tratatul de pace. Astăzi, problemele sunt mai complexe. Atunci am avut de-a face cu un stat suveran, cu un președinte de stat, care avea capacitatea de decizie”. Weizman așteaptă în continuare o condamnare clară a asasinatelor teroriste de către O.E.P. „Aceste crime influențează, din păcate, atmosfera generală. Și mai este și Siria și mai este și Iordania și mai este

și Libanul și mai sunt și mai sunt...
Și totuși, pacea trebuie s-o cucerim”.

● Ezer Weizman la al 26-lea Congres al lojilor europene „B'nai B'rith”

SUFLET DE POET - LA BUCUREȘTI ȘI TEL-AVIV

Vibrato de cântec scurt*

Vocația luminii*

Ziarist tenace, harnic, îndelung experimentat în oglindirea evenimentului „la zi”, dramaturg și romancier credincios observării atente a realului, nu mai puțin disponibil, totodată, pentru cutreierarea infinitelor spații ipotetice cu fantastul vehicul oferit de science-fiction, Victor Bărlădeanu părea a-și fi făcut publice, demult încă, toate domeniile propice arcului său creator. Iată-l însă propunând cititorilor săi, recent, o fațetă în plus, aceea de poet; ipostază numai aparent nouă, de fapt însoțitoare discretă a tuturor celorlalte manifestări de energie transpusă în cuvânt tipărit, de-a lungul mai multor decenii. „Orologiu scufundat” este o culegere de versuri care - în partea sa cea mai rezistentă - ne face martorii unui tic-tac surdinizat, instrument de măsurare lirică a zilei, a orei, a clipei irepetabile, reglat pentru scăderea corectă a duratei individuale din timpul universal. Contragreutatea grație căreia arcul acestui (nu neapărat riguros) mecanism se lasă pus la treabă este însăși inima lui V.B.

Altfel spus, nu se prezintă „foaia de temperatură”, emnamente subiectivă, desigur, a zeci și zeci de trăiri (stări) dispuse aleatoriu între cântec și țipăt sau între exultare și deznădejde, însă încorporate unei formule prozodice precis și chiar uniform dimensionate, asemenea unui ambalaj standard: dublu catren. Copios utilizată și de Zaharia Stancu în ale sale „Cântece simple”, formula este mult mai „încăpătoare” decât s-ar putea crede. În câte opt rânduri este loc nu numai pentru obsesii (teama de vid, oroarea de imobilism, sila de amăgire și auto-amăgire, felurite spaima și și fără nume, ca să cităm câteva dintre cele ce revin frecvent), ci se află loc și pentru nuanțe, salvatoarele nuanțe fără de care am auzi, poate, cum făcând monoton raporturile strict formale. Sensibilitatea țușei ne îngăduie, astfel, apropierea sa de un militant cu gustul reveriei, un optimist cu sincope, un smerit cu tresăriri de orgoliu, un mult-pățit ce nu și-a pierdut toată candoarea, ba chiar un moralist care își blamează indexul moralizator. Ca în **Apostrofa** ce urmează: „Ei, suflete, de ce te miști / pe vechi și ruginite strune? / Ți-s cântecele prea cuminiți / și visurile prea nebune. / Privești cu ochii prea lucizi / amurgurile, noaptea, zorii / și prea adesea te uci / în vorbe mari și zerizorii”. Salutară este respingerea parazitismului sufletesc, rău tăcut și comod, dar proliferant și mortal. Dezgustul alimentează imagini elocvente: „Ciupercile vărgate, multiforme, / s-au înălțat din mlaștină, enorme, / și au cuprins în umbra vastă, densă, / o arie de suflete imensă. / Ciupercile atrag în umbra dulce / pe-oricine vrea-n uitare să se culce, / pe toți acei ce smulg din ei frământul / și vor să fie una cu pământul” (**Ciuperci**). Complicitatea pasivității, a „sperjurului prin tăcere”, după memorabila locuțiune matritată de Camil Petrescu, e denunțată concis, sever. Lipsa menajamentelor, cu sine și cu lumea, consemnarea febrei de reacție la ispita compromisiului, atitudinea tranșantă în genere se arată benefice pentru calitatea cântecului scurt, intonat de Victor Bărlădeanu. Când furia decantată în sarcasm rece primează asupra melancoliilor vagi, apare șansa unui ton bicuitor ca un rechizitoriu aspru, de profet, iar nivelul artistic atinge cote înalte. Sprijiniți pe pilăștii a nu mai puțin de trei oximoroni, iată o antologică marcă cu fierul, perfect motivată în vehemența ei: „Amprenta unor **dubii certe / pe dinamismele inerte / și-un gust sălcii de viceversa / iscat pe buza mea, perversa.**”

* Victor Bărlădeanu, OROLOGIU SCUFUNDAT, Editura Evenimentul, 1994.

Savante analfabetisme / și constipări cu false cliisme, / iar în final un rict extatic / între-o ceacără și-un lunicic” (**sublinierile noastre**).

Reversul medaliei s-ar putea numi inflația adjectivului. Când, pe un spațiu voluntar restrâns, fiecărui substantiv i se lipește un epiteton ornat (câteodată două sau chiar trei), apare riscul sufocării. Bunăoară: „Materii reci și grijulii obiecte / se spânzură de bolțile abjecte / și-n salturile lor pasiv-mortale / m-au fascinat cu prăbușiri totale” etc. Pierderea măsurii e un păcat - firește, evitabil - căci e vizibil că Victor Bărlădeanu a ucenicit, cu folos, la maeștrii unii și unii, pe vasele spații ale poeziei românești. Poate că propriul cruzet nu a rețopit pe de-a întregul noianul de tristeți nălucite de Bacovia, inventariate de Demostene Botez, parodiile de Topârceanu, „afurite” de Arghezi, „exoticizate” de Ion Minulescu ori lăuate să fluture dintr-o singură, clasică aripă, de către Ion Pillat. Poate că prea lesne se străvede pipa lui Marcel Breslașu, prestigiosul de foneme, dinapoia materiei unor baloane ultra-subțiri, hiper-gingașe, parcă ascensionate cu un bobârnac, parcă vulnerabile la orice ac,

de felul acestora: „A convinge e-a învinge, / a respinge e-a împinge, / a atinge e a stinge, / a încinge e a ninge / pe meninge”.

Poate. Lectura volumului relevă însă faptul că nici jocul influențelor, nici plăcerea jocurilor nu epuizează combinația cifrului secret care condiționează accesul la fibra intimă a poetului V.B. Mai este nevoie, pentru a accede acolo, de prezența unei lumini pălpăitoare. În **Abbadon, exterminator**, faimos roman de Ernesto Sabato, un personaj își propune să scrie un op lămuritor pentru întrebări fundamentale, printre care una formulată astfel: „De ce unicul lucru care ne aparține este ceva ce nu mai avem: trecutul?” În vreme ce luminează diferite file din trecutul său individual, confundat (cel puțin de la un punct sau până la un punct) cu istoria etniei sale, autorul **Orologiului scufundat** pare să polemizeze cu acel erou al argentinianului Sabato. În ciclul „Chipuri și tălcuri”, este explicit. Poporul Cărții are un trecut consubstanțial zilei de azi și mileniiul viitoare: spiritualitatea specifică - iudaismul - care l-a și produs. În acest caz, posesor și posesiune sunt doi termeni inseparabili, în continuă osmoză, nu diferiți, nici măcar inter-șanjabili, ci denotând una și aceeași realitate, numai așa definibilă, numai așa existând. Astfel înțeleasă, memoria colectivă este însăși combustia vieții lui Israel. Ascultând de porunci lăuntrice, Bărlădeanu dedică un psalm Psalmilor, un imn cinstește biblice imne; cinci portrete de ilustrii evrei români sunt evocați cu inscripții pline de venație; iubirea și frumosul în mai toate ipostazele artei sunt vrednice de alte ofrande lirice, într-un gest a cărui sinceritate e deasupra oricărei îndoielii. E regretabil că, uneori, discursivitatea sau chiar ponciferii jurnalistic fac nedorită umbră imaginii poetice, tocmai în această secțiune a cărții. Și nu tehnica versului al poartă vina, deși, ce-i drept, utilizarea sa necesită un antrenament cu totul aparte.

De remarcat că sobrele crochieri semnate de Ion Truică transpun în tuș idei și reverii, elanuri și vulturi regresive, graficianul fiind îndreptățit la răsplata publicului cititor, întocmai companiatorului lui pian, când acesta, în finalul unui concert de coarde, se încină, cu modestie, la doi pași în urma purtătorului de arcuș și vioară.

ȘTEFAN IUREȘ

Pentru Tania Lovinescu, poezia e încercare de orientare în lume, fir care unește individul de colectivitatea căreia-i aparține, mod de depășire a timpului biologic. Din punct de vedere estetic, Tania Lovinescu crede în eufonie. Când scorie și trebuie să aleagă între două versuri, unul al adevărului în formă brută, celălalt al muzicalității cuvântului, poeta îl preferă pe cel din urmă. Pentru forța vitală structurală Taniei Lovinescu, poezia devine - prin capacitatea de trăire intensă a existenței - o supapă de deschidere.

„Reversul unui zbor” este locul de întâlnire a două direcții majore ale poeziei sale: socială și intimă. Conștientă că a ține condeii în mână înseamnă a-ți asuma o răspundere ce depășește barierele cotidianului, Tania Lovinescu reia, într-o variantă proprie, ideea centrală a jurământului neuitării Ierusalimului, invocând „ochii curați” ai victimelor Holocaustului, cu tonalități descinzând din Psalmul 137. „Oif a pripicik” este transpus, de asemenea, în parametri contemporani.

Suferința de care sunt impregnate literele alfabetului ebraic nu are nimic tănguitor, îngândurat sau împăcat cu vicisitudinile unui destin amar. Folosirea imperativului, sugestivitatea repetițiilor cu puncte de suspensie, obsesia memorării și a scrierii (numerelor, în versiunea poetei), crescând-ului ajuns la incandescență (metafora școlarului - făclie) al durerii pentru cele „șase milioane de visuri cuminți / cenușă, purtată pe aripa vântului” sunt câteva repere stilistice care conturează personalitatea poetei. Plecând de la atitudinea estetică simbolistă prin care culorile definesc o stare de spirit, Tania Lovinescu le interpretează în manieră iudaică. Albul este culoarea ce marchează importanțele ciclului ale vieții omului (nunta, moartea) și marile momente de dialog cu sine însuși, cum este cel din Ziua Iertării. Este deci culoarea tăcerii, a adevărului, a șovăielii, a prea-târziului, a iubirii. Interesantă este și canalizarea consacratei „audiții colorate” din arta poetică simbolistă spre social, spre atitudine antifascistă. Trauma rebeliunii legionare din ianuarie 1941 este prea puternică pentru ca verdele să sugereze altceva decât „cumpulit carnavaul” al „cămășilor verzi”, decât ororile imaginii coșmarești a celor spintecați și atârnați în „cuiul abatoarelor”.

Simptomatic pentru sensibilitatea Taniei Lovinescu este capacitatea de a intui, sub fațada oficială liniștitoare (să ne gândim că poezia „Ciorife” a fost scrisă în 1970), fenomenul resuscitării neonazismului. În fața yziuniului - metaforă a ciorilor (aluzie la „cămășile brune”) care, deocamdată, „stau la pământ” și-și „declamă” doar „negrul”, poeta încearcă să-și păstreze calmul, dar în fața ridicării lor pe cer, rupând orizontul „cu aripă prinsă / între piepturile lor negre” apare întrebarea dătătoare de spaima: „dacă într-o zi / vor rămâne acolo”, dacă într-o zi această ideologie a urii și violenței ar putea pune iar stăpânire pe lume?

Asimilat demult în conștiința nu doar națională, ci și universală cu virtuțile cele mai de seamă ale poporului evreu, regele David e regândit de poetă ca simbol al capacității de renaștere din cenușă a poporului evreu, ca metaforă a contribuției pe care evreii Diasporei și-au adus-o la civilizația umanității, ca sinteză a puterii de sacrificiu pentru o idee, a întrebării și vechii, elemente-cheie ale setei de cunoaștere, de la monoteism la teoria relativității. Același procedeu de încadrare a pluralului în singular este folosit într-un curriculum vitae al generis, în care obișnuitele date personale au fost sublimite în liniile de forță ale unei caracterizări colective. Din impactul poporului evreu, timp de șase mii de ani, cu nedreptatea, au rezultat înțelepciunea și dărzina, fiindcă înfrângerea nu a însemnat și acceptarea ei. Miracolul supraviețuirii evreiești a constat tocmai în capacitatea învinsului de a deveni învingător prin forța spiritului. Vocația luminii devine, de altfel, motivația poeziei sale. Nevoia de confruntare cu valorile perene ale gândirii iudaice și,

totodată, de sprijin moral în puterea vindicătoare a acestora, dorința de comunicare interumană ca scut împotriva efemerului, timpulul care trece, resimțit, la modul psalmic, dar tratat liric la modul poeziei populare românești („De când ați plecat, oițe, mioare, să adunați / lună cu soare, / Vremea va trece zile vor trece / mâine / voi fi, din nou, ceea ce rece”), metafora spaimii de moarte concretizată prin imaginea „măturătoarelor care „cosesc” trotarul, spaimă cu reverberații emoționale specifice supraviețuitorilor Holocaustului, reprezintă tot atâtea linii de

convergență înspre asumarea deschisă a identității iudaice. „La teatrul evreiesc”, poeta se simte verigă din „lanțul de aur” al „pădurii de părinți” trăind pe scenă a două orări”; se simte legatar al suferințelor trecute în fața generațiilor care vin.

Simbol ascendent, caracteristic concepției iudaice despre viață, zborul este laimotiv în volumul de față, plasticizat fie prin „pescărușii”, fie prin „cuvântul” dătător de rezistență în fața „haitelor” ori a „gonaclor”, fie prin spirala semn al reversului zborului care nu acceptă căderea, respectiv, bătrânețea și moartea. Gestul mental al bății de aripi prevalează asupra curgerii inevitabile a timpului biologic.

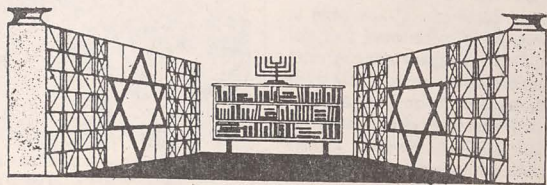
Impresiile noii venite în Israel se structurează în jurul lui Beit Hatefutot, unde aglomerările de imagini ale unei Diaspore prea adesea însângerate contrastează cu imaginile-sinteză a unei portocale, „rotunde ca luna, ca soarele, ca bobul de rouă în zi”, metaforă a protecției oferite de Căminul Național. Există în acest peisaj real și lăuntric o nevoie de regăsire a ȚĂRII în interiorul „limbii sfinte”; se refac legăturile dintre „gândul născut cu mii de ani-nainte” și cel de azi, viața este mai puternică decât moartea, fiindcă se păstrează în litera scrisă, renașterea lingvistică națională este metaforizată prin „mediterana de cuvinte” a nepoților răcorini cu ele, „tâmpla albă” a bunicii. Trecutul cristalizează prezentul; lumina Ierusalimului, ghid, lacrimă, armă de apărare, ocrotește viitorul.

Misiunea poeziei, în opinia Taniei Lovinescu, este aceea de a transforma lumea în „câmp de iubire”, poeta n-are dreptul să-și țină „măinile strânse” și „buzele strânse”, fiindcă astfel e condamnată la „aspră singurătată”. Ține cu atâta îndărărire la viață. Încât coase - conștientă fiind - chiar și stereotipii, numai pentru a acoperi neantul cu o plasă de cuvinte. Vorbește cu valul care moare demn, simplu, prefăcându-se că „uită” viața, de fapt, slăvind-o.

Înzestrată, deopotrivă, cu resurse pragmatice de autoapărare și cu predispoziții de vis pe trezie, Tania Lovinescu vine spre masa de scris încărcată de povara Holocaustului, de credința că prețul vieții este libertatea și demnitatea, conștientă că este și va fi „Întotdeauna Abel”, întotdeauna de partea valorilor etice fundamentale cuprinse în Decalog.

E. SUHOR

* Tania Lovinescu, REVERSUL UNUI ZBOR, Tel-Aviv, 1993.

MENUHIN

mesager al ideilor lui ENESCU

Urmăresc mereu drumurile lui Menuhin prin lume. În august 1992, în zilele petrecute la Festivalul de la Bayreuth, am plecat special într-un oraș apropiat, la Hof, pentru a-l asculta. Însotind, la începutul lunii mai, Orchestra Radio în Anglia, am trecut pe la Bath și, o noapte, au răsunat în mine imprimările realizate de Menuhin la celebrul Festival. Citesc mereu în presa vremii declarațiile politice ale lui Menuhin și rămân de multe ori surprins și nu înțeleg (de ce să nu o spun?) propunerile sale. Un strălucit gazetar român mi-a vorbit despre o întâlnire cu Menuhin: la o mare întrunire europeană la Strasbourg. Am reluat gest, pentru un studiu despre Furtwaengler, documentele ce vorbesc despre apărarea pe care i-a luat-o, în 1945, marelui dirijor, în condițiile în care nimeni nu prea dorea să-i ierte lui Furtwaengler anumite compromisuri. Am urmărit zilele trecute, cu sufletul la gură, documentarul Florică Georgeșcu, pentru Televiziune, în care Menuhin vorbește despre Enescu.

Într-o lume guvernată de haos și irezolvabile probleme, Menuhin rămâne un înțelept al cărui sfat este așteptat, un artist care crede în istoria și viitorul umanității, unul dintre dreptii și profeții lumii contemporane.

În fiecare gest, în fiecare cuvânt al lui Menuhin, îl regăsești pe maestrul maestrilor - George Enescu.

Enescu i-a deschis nu numai drumurile spre deslușirea secretelor vioarei (adevăratul glas al lui Dumnezeu - cum va scrie Arghezi, consemnând, în 1945, reînălțarea lui Menuhin cu Enescu la București); i-a modelat personalitatea morală, i-a dat „cheile” necesare pentru a deschide porțile lumilor.

Ce a fost Enescu pentru Menuhin ?

• YEHUDI MENUHIN

O spune Yehudi: „Asemenea semințelor zidite de milenii într-o piramidă egipteană și care, de îndată ce au apă și aer, încolțesc, și unele impresii și idei, entuziasmul pot rămâne în stare latentă mulți ani, până când anumite impulsuri, un eveniment le fac să încolțească și să rodească. Unele din semințele astfel sădite trebuiau să aștepte propria mea maturizare, altele au prins a se dezvolta odată cu mine, în timp ce altele au avut nevoie de răbdare pentru a rodi. Printre acestea din urmă, cea mai importantă era ideea că într-o zi aveam să lucrez cu Enescu. A venit la San Francisco, pe când aveam șapte sau opt ani, pentru a dirija propria sa simfonie și a cânta Concertul de Brahms. Enescu m-a subjugat înaintea de a răsună prima notă. Chipul său, atitudinea sa, părul negru, întreaga sa făptură afirmă parcă, sus și tare, că aveai în față un om liber, puternic, neîncătușat de nimic, înzestrat cu spontaneitatea, cu geniu creator, cu înflăcărare. Iar muzica lui, când a început să cânte, avea o incandescentă care depășea tot ceea ce întâlnisem până atunci.

În anii următori, când am ajuns să-l cunosc îndeaproape, în unele perioade să-l văd chiar în fiecare zi și să-l urmăresc cum se maturizează, nu a trebuit vreo dată să-mi modific această judecată - dacă cuvântul «judecată» nu-i prea rece pentru atracția care

izvora din adâncul inimii mele. La 8 ani ai mei, n-aveam totuși nici un motiv să presupun că-l voi mai vedea și asculta cândva, dacă nu întreprindea un alt turneu prin America și nu se oprea la San Francisco. S-ar putea crede, de bună seamă, că, desigur, de la o a doua întâlnire mă simțeam deposedat și frustrat. Dar nu era tocmai așa; sămânța acestei speranțe avea să germinze în liniște, și trei ani mai târziu, când am plecat în Europa, știam cine mă așteaptă la capătul călătoriei noastre. Era ineluctabil și perfect logic că venerația mea fără margini față de el trebuia să câștige într-o zi grija și protecția sa”.

Din anii copilăriei, Enescu a fost pentru Menuhin supremul profesor, mâna Providenței, inspirația „care l-a ridicat de pe pământ”.

„Consistența și vitalitatea sonorității sale, fizionomia sa, coroana sa de păr negru stufos, ținuta aristocratică, ochii albaștri pătrunzători, rapsodiile românești, poezie chiar și povestea de dragoste cu principesa Cantacuzino - toate acestea reprezentau pentru mine fragmente suficiente care să reconstituie un mozaic bizantin...”.

În paginile primului volum de amintiri al lui Menuhin găsești minunate cuvinte despre violonistul, compozitorul, omul Enescu, despre obârșiile, despre idealurile, despre dragostea de țară a muzicianului român.

Lecciónile lui Menuhin cu Enescu... „O lecție era o inspirație. Erau momente de re-creare a muzicii... Ceea ce am primit de la el, prin exemplu, nu prin cuvinte, a fost atitudinea de a transforma nota într-un mesaj vital, de a da forță, înțeles frazei, viață muzicii. Eram pregătit să primesc toate acestea. Pentru mine, muzica a fost întotdeauna vie; era o pasiune nestăvilă, dar niciodată n-am știut până atunci că putea să aibă atâta vitalitate și o formă atât de clară”.

Pentru Menuhin - o spune mereu -, Enescu a fost Absolutul, „etalonul cu ajutorul căruia îi judec pe alții”.

În tot ceea ce a întreprins în viață Menuhin îl regăsești pe Enescu. În orice atitudine a lui Menuhin intuiеști îndemnul lui Enescu. În tot ceea ce realizează Menuhin este prezent Enescu. Menuhin este unul dintre cei mai autorizați mesageri ai gândirii enesciene. Vioara lui Enescu este acum vioara lui Menuhin.

„Mai presus de orice, Enescu m-a purtat pe piscurile concepției sale despre muzică. Ani și ani de-a rândul, îmi răsună în urechi vocea sa. Câteodată, îl auzeam rostind cuvinte, dar de cele mai multe ori, vorbirea lui era muzică; îmi împărțea câte ceva în legătură cu cele ce cântam și, pe măsură ce căpătam experiență, sfaturile pe care mi le aminteam câștigau validitate. Nimic din ce se spunea nu era greșit, nimic nu era înșelător. Chiar cele mai nesemnificative indicații căpătau tot mai multă greutate și valoare, subliniind, o dată în plus, sensibilitatea, bogăția muzicalității sale și amintindu-mi de fiecare dată câtă dreptate am avut de a mă încrede în el, cât de norocos am fost să-l am drept călăuză. Azi, influența lui directă asupra mea este înrădăcinată în însăși concepția pe care mi-o formez asupra lucrărilor - concepție unitară, ale cărei componente nu mai pot fi atribuite unor surse distincte. Acum trebuie să depun un efort pentru a-mi reaminti vreun lucru deosebit pe care mi l-a spus, dar știu că tot ceea ce fac poartă pecetea sa”.

MUZICĂ

UN ARTIST EVREU DUCE ÎN LUME FAIMA ARTEI DIRIJORALE ROMÂNEȘTI

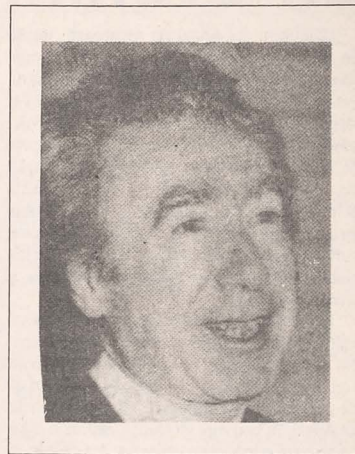
Concertele lui Sergiu Comissiona

lată-l pe dirijorul Sergiu Comissiona, o stea a vieții muzicale la această oră, revenit la pupitul Filarmonicii “George Enescu” din București, oraș în care el a văzut lumina zilei, la 16 iunie 1928. Nu vom face aici prezentarea personalității sale, căci a fost făcută în „Revista Cultului Mozaic” nr.755. Ne vom referi numai la recentele sale concerte din București.

A fost prezentat un program mai puțin obișnuit într-un concert vocal-simfonic: „Prologul în cer”, care constituie introducerea operei „Mefistofele”, de Arrigo Boito, și Suita pentru orchestră „Planetele”, de Gustave Holst.

Opera lui Boito a fost schițată și conturată atât de bine între 1862 și 1866, încât a fost scrisă la Milano în câteva luni. Iar premiera a avut loc la vestita „Scala”, fiind dirijată de compozitor. Prologul s-a bucurat de mare succes, dar după aceea a izbucnit disputa dintre prieteni și inamici, care a continuat în stradă. Deteama unor evenimente mai grave, poliția a interzis a doua reprezentație. Opera va fi reluată cu succes la Bologna, la 4 octombrie 1875 și la Hamburg, în 1880. În prologul prezentat de Sergiu Comissiona, un scurt preludiu pe două teme simbolizează opoziția dintre splendoarea divină și plângerea păcătoșilor rugându-se cerului; corul falangelor cerești celebrează gloria lui Dumnezeu. Un ritm caracteristic anunță intrarea lui Mefistofele. Acesta încheie cu corul mistic pariul a cărui miză va fi Faust. Corul copiilor fericiți slăvește dansul sublim; se amestecă cu psalmodia păcătoșilor pământeni, iar în final, peste care planează tema falangelor cerești, răsună, ca și la început, semnalul eroic al trompetelor. Această impresionantă variație de teme și de nuanțe a fost detaliat pregătită și realizată de Sergiu Comissiona, avându-l ca solist pe cunoscutul bas român Gheorghe Crăsnaru, stabilit în 1981 în Germania. Sergiu Comissiona a scos în prim-plan utilizarea cromatismului în scopuri expresive, laitmotivele care amintesc de concepția dramei wagneriene.

Compozitorul englez Gustave Holst (1874-1934) a avut o carieră plină de succese, exercitând și o bogată activitate didactică în Marea Britanie și S.U.A. Compoziția „Planetele” a fost elaborată de el între 1914 și 1916. Prima parte, Marie, conducătorul războiului, este schițată în mai 1914. Premoniție oare ? Partea a doua, Venus -

• SERGIU COMISSIONA

aducătoare a păcii -, caută, printro-atmosferă calmă, să-i dea răspuns lui Marte, mai ales prin motivele romantice. Mercur - mesagerul înaripat - prezintă imaginație și dinamism. În Jupiter - conducătorul buneii dispoziții - compozitorul caută să dovedească umorul său natural, reușind în mare măsură; ai adesea senzația că se caută echilibrul. Saturn - vestitorul senectuții - arată dezolarea, o anumită tristețe pentru apropierea bătrâneții. Resemnarea din Saturn este spulberată aproape violent de primele note din Uranus - magicianul; muzica devine de o rară exuberanță. Neptun - misticul, reduce liniștea; din străfunduri se aud vocile umane întregind o imagine de liniște, iar persistența lor încheie o experiență rară, trăită împreună cu autorul suitei. De altfel, Holst mărturisește undeva că a scris această frumoasă muzică sub influența interesului său pentru astrologie.

În cursul repetițiilor, dirijorul Sergiu Comissiona a explicat, întâi, execuțiilor toate ideile promovate de muzica interpretată. În multe ore de repetiție, el a șlefuit nuanțele și ideile conținute. O plăcută surpriză a adus contribuția mlădioasă și precisă a Corului Filarmonicii, de curând preluat de dna Silvia Scieru. Admirabilă apariția lui Gheorghe Crăsnaru.

Sergiu Comissiona a dovedit o concepție clară asupra bogăției de idei din cele două compoziții prezentate. Pentru a-l caracteriza și mai bine pe omul Sergiu Comissiona, vom cita două momente. La sfârșitul ultimei repetiții, îl le-a spus artiștilor de pe scenă: „Nu am venit să fac afaceri, ci pentru că aici mă trag rădăcinile mele”. După încheierea ultimului concert, dirijorul s-a oprit la scărița de ieșire din scenă și a strâns mâna fiecărui membru al orchestrei.

El va reveni printre noi în luna septembrie 1994, pentru un festival de muzică americană. Îi spunem cu plăcere „La revedere, maestrul!”

ALFRED SPIEGLER

SCRISORI DE LA CITITORI

Primum de la colaboratorul nostru, compozitorul Dan Mizrahy, următoarele:

DOMNULE REDACTOR ȘEF,
În legătură cu știrea „Un premiu pentru Dan Mizrahy”, apărută în Revista Cultului Mozaic nr.778 / aprilie (I) 1994,

A. Vă mulțumesc mult pentru alesele cuvinte la adresa mea, cât și pentru felicitările transmise cu această ocazie.

B. Cu privire la conținutul știrii, cu regret, sunt nevoit să vă comunic faptul că nu este conformă realității. Nu am primit nici un premiu pe anul 1993. Ceea ce am primit (și consider acest lucru mai

important decât un premiu) este „Diploma de MEMBRU DE ONOARE al Uniunii Interpreților, Coregrafilor și Criticilor Muzicali din România, pentru foarte îndelungată și valoroasă activitate artistică”.

Cu speranța că - în vederea corectei informări a cititorilor - veți găsi posibilitatea aplicării cuvenitei rectificări într-un viitor număr al revistei, rămân, stimate Domnule Redactor Șef, cu respect, al Dumneavoastră fidel cititor,

DAN MIZRAHY

București, 11 mai 1994

(Va urma)
IOSIF SAVA

„DIBUK“ '94, un eveniment artistic

„Dibuk“-ul lui Anski nu încetează, de 80 de ani de când a fost scris, să-și exercite chemarea magică asupra oamenilor de teatru. Piesa pare a fi ea însăși un spirit neliniștit și rătăcitor, care-și caută mereu noi reîncarnări scenice, conform acelei metempsihoze la care se supun fatalmente toate marile lucrări dramaturgice sortite nemuririi. Într-un fel, asta și înseamnă cuvântul ebraic **dibuk**, în dubla sa accepțiune: duh nemântuit, dar și contopire, sufletul unei ființe secerate înainte de a-și trăi viața, pătrunzând în trupul unui om viu și unindu-se cu el.

Ca pentru a-i împlini primul act al destinelui, actorul Mordehai Mezo, de la Teatrul din Vilna, a jurat, în 1920, la mormântul scriitorului, că piesa va fi reprezentată în 30 de zile. Și a fost. Reînviind pe scenă spiritul lui Anski, în cea mai strălucită expresie a sa: piesa care până atunci zăcuse, ani de zile, în moartea aparentă a dezinteresului scenic.

Premiera de la Varșovia nu a fost un succes. Textul a descumpănit prin straniețea ezoterică a sale, tema duhului ce nu-și găsește odihna și intră, demonic, în al trup a șocat. Deși era culeasă din folclorul evreiesc, asupra căruia Anski făcuse stăruitoare cercetări, colindând zeci de târguri din răsăritul european al sfârșitului de secol 19. Se pare însă că vina aparține și inexpressivei transpunerii scenice, pentru că însuși Stanislavski se arătase

Waldman-Eliad, Roxana Guttman, Lucia Maier, Nicolae Călugărița, Cornel Ciupercescu etc. - și de o echipă de tineri actori, ba și lansează doi studenți de promițător talent - Ovidiu Cunceș și Marius Drogeanu - constituie promisiunea unui mare eveniment artistic.

Promisiunea a fost ținută: „Dibuk“ '94 este un spectacol memorabil. Poate unul dintre cele mai tulburătoare și rafinate spectacole care au putut fi văzute nu numai la T.E.S., ci în teatrul românesc, atât de cunoscut pentru vigoarea și originalitatea sa, pentru talentele sale mereu împrăspătate. Îi prevăd acestui spectacol o carieră internațională de viață lungă și un succes pe măsură.

Regizoarea Cătălina Buzoianu mărturisește că „Dibuk“ este o veche opțiune a dumisale, atrasă fiind „de cele două planuri de interferență ale piesei, cel al vieții - fecund, colorat, celălalt - ezoteric, dar mai ales disperat“. Cu siguranță însă, și de exotismul poetic și mistic al atmosferei religioase evreiești, de tensiunea spirituală a vieții sinagogale, de evlavia extatică a credincioșilor. Regizoarea însăși având înclinații spre căutarea semnificațiilor adânci ale fiecărei situații și decriptarea fiecărei psihologii, spre recompunerea unui

care duhul nemântuit al lui Hanan, fulgerat de moarte din cauza iubirii sale neîmplinite și a prelungirii stării sale de extaz mistic, intră în trupul Leei. Problemă extrem de dificil de realizat actoricește, pentru că miresa trebuie să vorbească uneori cu vocea ei, alteori cu cea a iubitului și să sugereze că întruchipează, concomitent, ambele personaje. Roxana Guttman a urmat calea cea grea indicată de regizoare, aceea de a se arăta posedată și fizic de spiritul rătăcitor, vibrând, fremetând, zvârcolindu-se în împotrivirea disperată a acestuia de a părăsi corpul ei. Cu figura ca de ceață, cu ochii halucinați, în rochia albă de mireasă care n-a ajuns să fie dusă sub „hupa“, Roxana Guttman trăiește cu o intensitate istovitoare, alunecând între nebulie și poezie, între decăderea trupeză și înălțarea sufletească. O probă de foc pentru actriță, pe care a trecut-o remarcabil. Și care a consacrat-o.

Nu mai puțin memorabile sunt scena judecății rabinice și cea a ceremonialului exorcizării, dominate de prezența nobilă, aș risca chiar să zic măreț-statuară, a lui Rudy Rosenfeld, în rolul rabinului Azriel, cel de la care se aștepta dezlegarea Leei din vraja duhului ce o pătrunsesse. Într-un clar-obscur aproape

rembrandtian, într-o încordare spirituală ce sugera forța actului de magie albă, benefică, săvârșit de rabin, scenele acestea au atins momentele de expresie maximă ale montării.

Admirabil s-au aliat în tot acest spectacol cadrul scenografic, comentariul muzical discret, dar extrem de important în crearea atmosferei realist-fantastice (vocile copiilor aparțin „Minisong“-ului) și mișcarea în scenă, urmând tensiunea interioară a acțiunii și alternând zbuclimul agitat cu gesturile lente, parcă filmate cu încetinitorul.

Planul realist al spectacolului, „viața mustoasă, fecundă, colorată“ a târgului evreiesc apar din interpretarea galeriei de personaje ce se prind de filonul mistic al piesei prin credința lor în tradiție, în rabin, minuni și exorcizări, ele rămânând ființe cât se poate de terestre, cu micimi și păcate omenești, mânăjite (într-o scenă chiar la propriu) de glodul măruntelor patimi lumești. Silviu Stănculescu - un Sender mai maieștos și demn decât personajul din text, cu mici accente patetice bine stăpânite - ridică, parcă, astfel, însăși pătura socială căreia îi aparține lumea piesei; Dan Tufaru, vivace, pitoresc, colorat (în rolul tatălui mirelui); Marian Stan, mirele nedorit de Lea, creând din partitura săracă a rolului un personaj extrem de bine nuanțat - un băiat timid, înfricoșat, nesigur de el, și având o scenă absolut remarcabilă (cea în care vrea să fugă de nuntă); Nicolae Călugărița, Boris Petroff și Nicolae Macovei - alunecând abil între planul realist și cel transcendental al piesei; Leonie Waldman-Eliad (de neuit în scenă bocetului), Luana Stoica, Eugenia Balaure, Lucia Maier (un sfâșietor lătmotiv tragic al acțiunii) - încălzind atmosfera cu vibrația sensibilității lor și cu finețea interpretării. Și, străbătând scena cu un raisonneur, ca un sol de dincolo de viață și moarte, prevestitor și aducător de vești fatale, Cornel Ciupercescu, cu un joc de mare noblețe, într-una din cele mai bune creații ale carierei sale. Fiecare dintre cei aproape 30 de interpreți ai piesei și-a lucrat cu mîgală și ambiție partitura, fie ea de mai mare sau mai mică întindere, răspunzând ca un instrumentist de înalt profesionalism baghetei dirijorale atât de exigente a Cătălinei Buzoianu.

Nu știu cum i-au ieșit regizoarei spectacolele pe care le-a montat, nu de mult, la Tel-Aviv și Beer-Sheva, cu Shakespeare („Visul unei nopți de vară“) și Bulgakov („Maestrul și Margareta“), dar nu poți să nu dai crezare cronicilor entuziaste care au apărut în presa israeliană. Și nu poți să nu crezi în mâna de maestru a mării regizoare. Care sfințește, cum se spune, orice atinge, în orice limbă și cu orice ritual se adresează Artei, mai marele tuturor talențelor. Cum s-a văzut și în noua reîncarnare a „Dibuk“-ului.

Lya König entuziasmată de spectacolul de la T.E.S.

Cu urechea lipită de aparatul de radio, am ascultat cu încordare convorbirea de la „Koi Israel“ cu marea și neprețuita actriță Lya König-Stolper, plecată din România cu peste trei decenii în urmă și a care, ferindu-se de patetism, ne-a transmis nouă, ascultătorilor, un fior pe care-l resimt și acum, când aștern pe hârtie aceste rânduri.

Venită într-o vizită particulară, după cum spunea, într-o frumoasă limbă română, ușor marcată de accentul limbii pe care o vorbește acum, nu a rezistat tentației de a se apropia de teatrul în care a strălucit marea doamnă a scenei, care a fost mama sa, Dina König, și în care a jucat și ea, la începutul carierei.

Cu tristețe și regret pentru parfumul pierdut al cartierelor bucureștene cunoscute, locuite de evreei care veneau la Teatrul „Barașeum“, ea a amintit, cu modestie, despre cariera sa și a soțului său, Herman (Zvi) Stolper - cunoscut om de teatru în Israel - și despre faptul că, în ciuda distanței și a timpului trecut, a rămas legată de foștii colegi și prieteni din teatrul evreiesc din România, cu unii chiar reîntâlnindu-se acum cu drag.

Având prilejul să-și exprime părerea despre piesele văzute la T.E.S., nu și-a precupețit laudele pentru ingenioasa și valoroasa montare a regizoarei Cătălina Buzoianu cu piesa „Dibuk“. Într-o viziune modernă și plastică, dramatică și pitorească, în care toată echipa trăiește vrăjită lumea închipuită de Anski. Marea actriță are deplina generozitate să precizie că montarea Cătălinei Buzoianu se plasează chiar deasupra montării piesei „Dibuk“ de la Teatrul „Habima“, cel mai prestigios teatru din Israel. Întreaga echipă a fost învăluită cu căldăre aprecieri pentru jocul de mare dăruire prestat; ele vin din partea unui mare om al scenei, a unei mari actrițe, care a cunoscut diferite montări ale acestui spectacol în toată lumea. Ea prevede acestei versiuni un lung succes în țară și pe alte scene ale lumii, aprecieri care se adaugă părerilor generale despre memorabila punere în scenă de la T.E.S.

Lya König, un nume care stărnește emoție în lumea evreiască din Israel, din România și din alte părți. Încununată de cele mai prestigioase premii, adulată de public, căutată de spectatori din multe țări ale lumii, ea se întoarce în țara de unde a plecat, pe care nu a mai vizitat-o de atâta amar de vreme, dar pe care n-a uitat-o, cum nu a uitat limba, cu toate că în Israel nu a jucat niciodată în românește.

Sinceritatea pe care a arătat-o în aprecierea impresionantă a montării Cătălinei Buzoianu cu piesa „Dibuk“, de Anski, la Teatrul Evreiesc de Stat din București dovedește generozitatea și obiectivitatea unui adevărat om de teatru. Aplaudăm „Dibuk“-de la T.E.S., a făcut un gest de mare frumusețe morală și căldură umană

IOSEFINA SARA

TEATRU

● S. ANSKI

înaintea cucerit de originalitatea textului și-l înscrisese în repertoriu pentru a fi jucat în rusă la Teatrul de Artă din Moscova. Și doar sănătatea precară l-a împiedicat să-l urce în scenă. Adevărată carieră a piesei a început cu montarea sa de către Vahtangov, la teatrul moscovit „Habima“, în studioul în care se repeta febril, în ebraică în care-l tradusesse H.N. Bialik, într-o tensiune pasională puțin obișnuită - povestesc contemporanii, de față fiind și Chagall, concetățeanul din Vitebsk al lui Anski.

„Dibuk“-ul promise în lume, „Dibuk“-ul nu mai putea fi oprit. A fost jucat la Moscova și la New York, a fost montat la Paris în trei versiuni scenice diferite, la trei teatre, a fost convertit în operă și cântat la Scala din Milano, s-a întruchipat și în două filme, unul în idiş, altul în ebraică. S-a jucat și în România, două dintre interpretele Leei (tânăra mireasă) aflându-se de față la această nouă montare a sa de la T.E.S. - Seidy Glück în sală, Leonie Waldman-Eliad pe scenă, de astă dată în rolul doicii Frade.

Și iată acum noul „Dibuk“ de la Teatrul Evreiesc de Stat din București. Urcat pe scenă de o echipă - era cât pe ce să zic „un comando“ artistic - în stare de bravuri și performanțe unice. Un afiș ca acela ce-i enumeră pe regizoarea Cătălina Buzoianu, scenografa Smaranda Brănescu, coregraful Miriam Răducanu și compozitorul Anatol Vieru, care-i anunță pe cunoscuții actori ai scenei românești: Silviu Stănculescu, Dan Tufaru, Boris Petroff, jucând într-un idiş corect, alături de pilonii T.E.S.-ului - Rudy Rosenfeld, Leonie

text în viziuni scenice răvășitoare. În vizualizarea piesei, regizoarea și scenografa și l-au luat drept aliat pe Chagall însuși, din ale cărui pânze au coborât Colombina și Arlechinul ei, desenându-și filigranul dansurile pe parcursul acțiunii. Tot de acolo descinde și calicimea pitorească a târgușorului evreiesc, imagini groțeste și înduioșătoare în același timp, cerșetori foșgând ca o prevestire rea, ca un blestem, mai ales în scena dansului cu miresa.

Is-a oferit apoi lui Anski prilejul vecinătății cu Shakespeare, regizoarea transformând scena întâlnirii din sinagogă dintre cei doi îndrăgostiți, Lea și Hanan, într-o replică a celebrului „coup de foudre“ dintre Romeo și Julieta, petrecută în scena balului și pe care ne-o reamintim, parcă, mai ales din filmul ce a transpus baletul rusesc. Ideea pătrătuului alb, fluturat în dans asemeni unui baldachin de nuntă, mișcările lente, ca în vis, ale celor doi tineri sortiți unul altuia, alcătuiesc o scenă de o splendidă poezie. Ea venind în contrapunct după acele lungi imagini sinagogale, cu enoriași și învățăcei ce comentează Scrierile Sfinte și-și povestesc minunile înfăptuite de rabin, după discuția încinsă despre Cabala dintre tinerii Hanan și Enoch. Actul acesta ar fi putut părea lung și static, dacă regizoarea nu ar fi desenat mișcarea în scenă cu o plasticitate rafinată, proiectând totul pe negrul pereților și în lumina aerie emanată de Chivotul cu Cărțile Sfinte și de pâlparea lumânărilor. Scenele memorabile s-au urmat apoi, una după alta, fiecare aducând un șoc emoțional: de pildă, scena în

SANDA FAUR

● LYA KONIG

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

SOȚII CHAGALL și țara lor natală

Bella Chagall, născută Rosenfeld, a venit pe lume în 1895, în Belarus, fiind cel mai mic copil din cei 7 ai familiei sale de evrei evlavioși și înstăriți. Bella era timidă, dar inteligentă. După ce a studiat literatura la Moscova, a fost acțiivă, un timp. De foarte tânără l-a cunoscut pe Marc Chagall, cu care a purtat o intensă corespondență, timp de patru ani, până în 1915, când s-au căsătorit. Ea avea atunci 20 de ani, iar el, cu șapte ani mai mult. Fiica lor, Ida, s-a născut după un an de la căsătorie. Actualmente, ea trăiește la Paris, având 78 de ani.

Bella Chagall a scris două cărți despre frumoasa ei copilărie, în care evocă momente din viața familiei sale, pregătirile de Șabat sau de sărbători. De Purim, copiii familiei Rosenfeld se mascau ca cerșetori, deoarece toți cerșetorii primeau un bănuț. Și în zilele de Șabat casa lor era deschisă pentru soldați și evrei săraci. Această viață idilică a luat sfârșit la câțiva ani după căsătoria lor, deoarece poliția secretă a jefuit complet cele trei magazine de bijuterii și locuința familiei. Casa părintească nu mai exista. Tatăl a decedat și frații s-au risipit în lume. Bella a scris cele două volume de amintiri în idiș, limba sa maternă.

În 1887, a venit pe lume Marc Chagall, primul dintre cei nouă frați și surori. Familia Chagall, pe numele inițial Segall, nu era înstărită.

dimpotrivă. Tatăl era ajutor de vânzător de scrumbii, mama conducea o mică băcănie, bunicul era măcelar, dar petrecea jumătate din timp la sinagogă, iar un unchi, bun povestitor, era hasid.

Multe din tablourile lui Chagall reflectă viața evreiască, nu lipsită de bucurii, din timpul copilăriei sale. A început să picteze la o vârstă fragedă. În orașul Vitebsk, în care au crescut Bella și Marc, mai bine de jumătate din populație erau evrei și exista o intensă viață religioasă. Erau 50 de sinagogi și multe „Stiebel Yešivot” (școli de studii talmudice). În 1920, Bella și Marc Chagall, împreună cu Ida, s-au mutat la Moscova. Erau foarte săraci, uneori lipsindu-le banii și pentru lapte. În 1930, au plecat, la invitația lui Dizengoff, în Palestina și, cu începere din acea perioadă, Chagall a pictat subiecte biblice. Ulterior, au plecat în Polonia și Marc a trebuit să vadă, profund impresionat, cum unul dintre cei mai buni prieteni ai săi era insultat pe stradă. În 1941, Vitebsk-ul a fost distrus de naziști. Chagall a pictat tablouri în care se reflectă aceste amintiri: tatăl la rugăciune, unchiul Noah ca violonist, băcănia mamei, peștii-mijlocul de existență al tatălui său. Marc Chagall spunea: „Când pictez, mă conduc mâinile truditurilor mei părinți”. Chagall a purtat mereu în suflet Vitebsk-ul, dar orașul său natal nu s-a revanșat nici până în ziua de azi. În 1987, la centenarul nașterii

● CHAGALL:
Eu, casa mea, familia mea

marelui pictor, casa părintească urma să devină un Muzeu Chagall, ceea ce nu s-a realizat nici până acum. Artistul mărturisea: „Tablourile mele exprimă dorul de țara în care m-am născut”. Bella a murit la 49 de ani și Marc Chagall, cuprins de tristețe, n-a mai pictat un an întreg, deoarece spunea el, „a fost, timp de 30 de ani, Muza mea”.

Chagall a trecut în eternitate la vârsta înaintată de 98 de ani. Dar arta lui este mai vie ca oricând.

Sfârșitul „Triplului Rapt”

Guvernul ceh a luat o hotărâre cu privire la despăgubirea victimelor ocupației germane din timpul celui de-al doilea război mondial. După cum a anunțat Agenția cehă de știri CTK la 15 martie, Cabinetul a alocat în total un miliard de coroane pentru aproximativ 20 000 de victime din Cehia ale național-socialismului, aflate încă în viață. Premierul Vaclav Klaus a caracterizat hotărârea drept un „gest umanitar” și nu drept o „compensație”. Măsura urmează a fi tradusă în fapt, conform deciziei guvernului ceh, în cadrul următoarelor cinci luni. Pentru procurarea banilor, sunt avute în vedere două posibilități: fie încasările din sectorul „micii privatizări”, fie fonduri din fostul patrimoniu al Partidului Comunist. V. Klaus n-a făcut nici un secret din preferința sa pentru cea de-a doua variantă, care ar fi realizabilă imediat, fără modificări ale legii.

În încercarea sa, inițial lipsită de succes, de a determina guvernul praguez să restituie întreaga averie ce a aparținut comunității evreiești, președintele ceh, Vaclav Havel, a făcut o critică vehementă la adresa „triplului rapt” săvârșit de către naziști, apoi de comuniști și, în cele din urmă, exprimat prin opoziția manifestată de către democrațiile în curs de dezvoltare din centrul și răsăritul Europei, față de restituirea averii evreiești, foștilor proprietari și moștenitorilor legitimi ai acestora.

Dacă aceste tratative, purtate până nu de mult în secret, de Uniunea organizațiilor evreiești și

de guvernul israelian cu 22 de state europene, pe tema restituirii averii evreiești, ar fi fost încununată de succes, aceasta ar fi însemnat sfârșitul „triplului rapt”.

Relațiile de proprietate, în multe orașe, între Boemia și Ucraina, ar fi trebuit să cunoască o mutație remarcabilă. Numai în Bratislava slovacă este vorba de 260 de imobile care aparțineau cândva comunității evreiești de acolo, iar la Budapesta sunt aproximativ 100. Ele au fost inițial „arianizate” de naziști, apoi „naționalizate” de comuniști și, în cele din urmă, eliminate de către guvernele postcomuniste din legile generale de restituire.

„Guvernul dorește să recunoască necazul pricinuit de guvernele precedente”, declară Klara Breuer, purtătoarea de cuvânt a Ambasadei ungare la Washington. Ea a atras, totodată, atenția asupra așa-ziselor probleme care sunt legate de această recunoaștere: „Deoarece sunt greu de identificat în mod cert foștii proprietari, guvernul este dispus să plătească unele despăgubiri, dar nu să predea efectiv proprietățile imobiliare”. De fapt, nu este prea greu să-i găsești pe foștii proprietari. Actualul cămin al școlii medicale catolice din Lublin, bunăoară, adăpostea cândva o renumită ieșiva. Și asemenea cazuri sunt foarte numeroase.

(După „Gemeinde”, aprilie 1994 și „Illustrierte Neue Welt”, februarie 1994)

ZEEV BARTH

„ZILELE CULTURII IDIȘ” la Berlin

A 8-a serie a Zilelor culturii idiș a avut loc în acest an, la Berlin, în același sediu - „Theater untern Dach” - sub auspiciile Comisiei germane UNESCO, ale Senatului pentru cultură din cartierul Prenzlauerberg și ale secției culturale a Bisericii Evanghelice, ca o contribuție la dezvoltarea culturii universale.

Inițiată în 1987, în fosta R.D.G., sub deviza: „Dos lid iz gebilbn” („Cântecul a rămas”), de un grup de intelectuali entuziaști (Jürgen Rennert, Yalda Rebling, Lin Jaldati ș.a.), manifestarea a fost dedicată în acest an evreilor din România, (iară care, multă vreme, a fost singurul stat din blocul răsăritean care a menținut relațiile cu Israelul și a contat până după Holocaust ca al treilea centru evreiesc (după Polonia și U.R.S.S.) din punct de vedere numeric și al culturii idiș. Aici a luat naștere, în 1876 (la Iași), primul teatru evreiesc profesionist, care mai există și azi; aici este patria marilor Badhanim, Eliacum Zunser și Welwel Sbarjer; aici au trăit poeții și scriitorii Ițic Manger, Eliezer Ștainberg, Moise Altman, Jakob Sternberg și, mai recent, Israil Bercovici; aici au apărut (în Bucovina) marii scriitori evrei de limbă germană Paul Celan, Rose Ausländer, Imanuel Weisglas, Pelma Meerbaum-Eisinger, Alfred Margul Sperber și mulți alții.

Iată motivul pentru care Zilele culturii idiș, în acest an, au fost dedicate evreilor din România.

Într-una din zile, deoarece la 9 ianuarie s-a deschis, în același

sediu, expoziția „Ultimii evrei din Rădăuți” (prezentată și la Ambasada S.U.A. din București, în 1993), fotografiile fiind executate de un mare artist, Laurence Salzman, din S.U.A. Impresionant a fost faptul că nou-născutul din familia Kern, fotografiat la Brit-Mila în Rădăuți, în urmă cu 18 ani, a fost împreună cu părinții săi - la deschiderea expoziției. Reamintim că, după ce a vizionat această expoziție în S.U.A., Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a scris un articol în revista noastră.

Practic, manifestările au început la 23 ianuarie, cu filmule documentare ale jurnalistei vieneze Renata Erich, care cunoaște bine România. Filmul documentar despre viața evreilor din Dorohoi (1978), sub motto-ul „Die Welt hat sich zerfahren” („Lumea a plecat”), a fost cu totul deosebit, atât din punct de vedere al conținutului, cât și ca realizare artistică, oglindind practic situația obștii evreilor din România.

În aceeași după-amiază, poetul Jürgen Rennert, laureat al Premiului Heine, membru al PEN-club, a ținut alocuțiunea introductivă, cu deosebită dragoste pentru cuvântul și literatura idiș, reamintind motto-ul „Cântecul a rămas” și accentuând ce bine ar fi fost dacă și poporul ar fi rămas și nu ar fi fost grav lovit de Holocaust.

A doua zi a fost dedicată teatrului evreiesc din România.

Franz Auerbach, fostul director, timp de peste 30 de ani, al T.E.S., împreună cu Jürgen Rennert (care a asistat în 1976 la a 100-a

aniversare a teatrului idiș din România), au depănat amintiri cu privire la repertoriu, artiști de renume, realizări artistice, greutăți de moment. În continuare, Tricy Abramovici și Bebe Bercovici, azi în Israel, au prezentat, sub titlul „Viața este un teatru”, un cabaret muzical, în idiș, cu un deosebit succes de public, atât pentru conținutul, cât și pentru forma modernă de joc.

Într-o altă zi, dr. Mirjam-Korber-Bercovici, din București, a citit pasaje din jurnalul ei din Transnistria, apărut în limba germană sub titlul „Deportiert”, la Konstanz (Germania). Au urmat întrebări și discuții, numeroasa asistență dovedind interes pentru un subiect vechi, totuși incitant în momentul de față.

A fost ascultată apoi conferința dnei Edith Silberman (Horowitz), din Düsseldorf, fostă artistă la teatrul evreiesc încă sub conducerea vestitului regizor Mannsdorf, subiectul fiind: Paul Celan, în contextul liricii germano-evreiești din Bucovina. Ambele manifestări au avut interludii muzicale executate de vestitul Michael Alpert (S.U.A.) și de Karsten Troyke (Germania).

Cea de-a patra zi a fost dedicată conferinței dnei dr. Larissa Schippel, lector la Universitatea Humboldt din Berlin, care, sub titlul „Între viața de zi cu zi și urmărirea (Evreii din România)”, a făcut un expozeu cu privire la istoria mai veche și mai nouă a etniei noastre în acest spațiu european.

Concertul formației „Brave Old World”, din S.U.A. (Allen Bern,

Michael Alpert, Kurt Bjorling, Stuart Brotman), a încununat seara și a entuziasmat întreaga asistență prin muzica evreiască, executată modern.

În ziua următoare, artista și cântăreața Jald Rebling, prețul și publicistul Andrej Jendrusch și muzicienii Hans Werner Apel și Stefan Moass au susținut un program intitulat „Di goldene pave” („Păunul de aur”), cu texte și cântece de Ițic Manger, în idiș și germană, urmat de un program de cântece populare și Purim-spil (Manger), la care au contribuit grupa de klezmeri „Aufwind”, Mark Aizikowitsch, Karsten Troyke, Götz Lindenber, Jald Rebling ș.a.

Ultimele trei zile ale manifestării au fost dedicate unui klezmerseminar, sub conducerea lui Michael Alpert, la care au participat numeroase grupe de klezmeri din Germania, Ungaria, fosta Iugoslavie și Austria, culminând cu un concert final al tuturor, urmat de dans evreiesc.

Concomitent, a apărut un caiet, într-o splendidă formă grafică, întocmit de Andrej Jendrusch, intitulat „Rumenie; Rumenie...”, cu traduceri în limba germană, din Eliezer Ștainberg, Moise Altman, Ițic Manger, Israil Bercovici și Andrei Băleanu. Traducerile sunt semnate de Andrej Jendrusch și Jürgen Rennert.

Este de remarcat că toate manifestările s-au ținut în fața unor săli pline, cu spectatori entuziaști, mai ales tineri, care și-au dovedit interesul achiziționând în număr

● Coperta programului festivalului

mare cărțile și discurile expuse.

De asemenea, este de menționat interesul manifestat de mass media, de la conferința de presă inițială, la care au participat principalele ziare, Radioul și Televiziunea, până la numeroasele interviuri ale participanților susținute direct sau înregistrate, cât și recenziile apărute în ziare de mare tiraj („Berliner Morgenpost” etc.).

Întreaga manifestare dobândește o și mai mare valoare, mai ales actualmente, când xenofobia întreținută de unele cercuri cunoaște o resuscitare, dovedindu-se că este posibilă o contracurare a extremismului printr-o atitudine profesională angajată, demnă, fermă și activă.

Dr. MIRJAM BERCOVICI

„Badhan = cel care distrează publicul prin glumele și calambururile sale.

„ORAȘUL MĂCELULUI“

Un volum de F. Brunea-Fox

F. BRUNEA-FOX
desen de Roș

Nu știu dacă Editura A.P.P. a tipărit cartea reportajului nostru frenetic dintre cele două războaie mondiale, F. Brunea-Fox (a se citi omagiul pe care i-l dedică Geo Bogza și nu numai!) pentru a dovedi lumii cât de curajoși și liberi suntem noi acum sau numai dintr-un rece calcul comercial: cine nu cumpără un astfel de titlu? Ori poate este vorba de dorința sinceră a editorului de a aminti celor care prea lesne au uitat și de a face cunoscută tinerei generații o filă neagră din istoria României, considerată tabu în jumătatea de secol comunistă de care, vai nouă!, am avut parte.

De-o fi una, de-o fi alta, ne aflăm în fața unor pagini cutremurătoare scrise de un martor - și nu unul oarecare - al evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941.

Nu este de dorit și nici cu puțință de rezumat textul lui Brunea-Fox. Acesta se recomandă singur și prin pasaje luate la întâmplare, cum, de altfel, a și recepționat autorul momentele acelor zile:

„A revenit peste o oră, palid, crispat, aducând vestea că Văcăreștii și Dudeștii au fost trecuți, întreaga zi și în ajun, prin uneltele și furia devastatoare a haidamacilor. Prăvălii prădate și prefăcute în țândări, altele incendiate. Mai adăugă o știre, cică vreo 200 de evrei, ostateci la Prefectură, ar fi fost asasași. Nu ne vine a crede. Ceva în zbulciul nostru refuză să primească monstruoasa veste. Ne opintim în amăgire, deși în sine noastră faptul apare verosimil. Cele cinci luni de bațocură și teroare ne-au deprins cu apucăturile băieților cu « suflete de crin ». De când visează un pogrom uriaș, o baie gigantică de sânge evreiesc !” (p. 13).

„Camioane cu setebişti, înarmați cu răngi și drugi de fier, topoare și cazmale, constituiau escupa pionieră. Alte camioane erau destinate pradei. În urma lor venea gloata periferiilor, haimanale, muieri cu grimele, copii tucuri. Cu căruțe, roabe, saci, într-o larmă sălbatecă dezlănțuită de beția furtului și toleranța fărădelegii. Uneltele sfărâmau obloane și uși, brațe secundante cărăbăneau spre vehiculele încăpătoare conținutul prăvăliilor, oastea de strânsură aduna restul plătind chiabura pomană, potrivit învoielii, cu o ultimă stricăciune” (p. 33).

„Treizeci și două nopți, populația evreiască a Capitalei a fost abandonată jafului și crimei. Camioane încărcate cu martiri porneau slobode, în cântece, ca la o nevinovată

excursie, fără să întănească vreun obstacol. Spre Jilava, spre Abator, spre Băneasa...”

Cum să redăm scena în succesiune, de un tragism biblic, într-un decor shakespearian, ce va găsi cândva bardul care să veșnicească în evocări de flăcări și jale legenda din pădurea Jilavei? „Culcați-vă! La pământ, jidanilor!... Ciomegele și mânerul pistoalelor au grăbit porunca. Apoi gloanțele [...] Călăii au mai dat o raită printre prăbușiți, au mai apăsă o dată țeva fumegând în tâmpile și orbite și, când ultimul gemăt s-a stins în gâlgăitul supt de zăpadă, s-au înclinat disciplinat în cântecul marșului legionar « Sfantă tinerete... »”

Știu bine acum de ce mă grăbesc să-l cer ocrotire unui mare condei al literaturii române, Mihail Sebastian (De două mii de ani... și Cum am devenit huligan - Editura „Humanitas”, 1990). Sper să aflu măcar de la domnia-sa: ce se întâmplă, totuși, cu evreii? Dacă nu în istoria universală, cel puțin în cea românească.

„Iudaismul este în fața existenței o poziție tragică. Nu prin istoria lui zbulciată, ci prin lumina pe care o proiectează asupra acestei istorii, prin rezonanța pe care i-o dă. Mă întreb dacă pe umerii altui popor aceeași istorie de masacre și incendii n-ar fi cântărit mai ușor” [...] „De aceea orice dictatură, fascistă sau comunistă, debutează prin suprimarea lui (a spiritului critic - n.n.). Abjctul spirit critic pe care alcoolul și dictatura îl îndepărtează după primele excese, prin pudoare unorii, de frică totdeauna... Este și această renunțare la luciditate o voluptate în plus, căci atenția nu este comodă, severitatea cu tine însuși nu e plăcută, iar veghea nu e odihnitoare. Noaptea de chef va trece însă și în zori va veni de zgustul. Noaptea de chef țin, unorii, foarte mult în istorie: ani și decenii, dacă nu veacuri. La sfârșitul lor de zgustul însă vine fără greș” (p.257-258).

„Marxismul și fascismul pot cuprinde o sută de adevăruri politice și economice decisive, dar amândouă pornesc de la o groznică ignorare a omului. Este și în marxism și în fascism o lipsă de viață și un abuz de scheme care le face din capul locului artificiale. Acest lucru se va răzbuna astăzi, sau peste o sută de ani, dar se va răzbuna!” (p.259).

Și să nu credem în profetii?

Termeni de citit reportajul lui F. Brunea-Fox **Orășul măcelului** și simți o mare nevoie de liniște, o cât mai densă și cuprinzătoare liniște - dar nu numai pentru tine însuși. Nici să scrii nu mai poți - și condeiul simte oboseala secolului 20. Speranța rămâne însă intactă. Nu speranța cea care este, deseori, neputință și lașitate. Este deja obligatoriu altceva.

HORIA GANE

Fundamentele împotriva fundamentalismului

Invitat în Elveția de comunitatea evreiască, dr. Willy Guggenheim a prezentat un referat, la Lucerna, pe tema: „Fundamentele împotriva fundamentalismului”. El a menționat drept fundamente principale colaborarea economică și socială, precum și disponibilitatea pentru dialog a conducătorilor. În cadrul discuției, a fost evocată și recunoașterea Statului Israel de către Vatican.

Fundamentalismul religios este o problemă spinoasă în Orientul Apropiat și Mijlociu, încă înainte de evenimentele de la Hebron. Fundamentalistii evrei și arabi își fac reciproc șicane și creează permanent obstacole procesului de pace. Willy Guggenheim a făcut, în analiza sa, un tur de orizont asupra cauzelor actuale ale fundamentalismului, ajungând la întrebarea: „Poate fi găsit un autentic modus vivendi între fundamentalistii evrei și cei islamici?”

Reproducem succint chintesenta explicațiilor sale: „Ortodoxia a dobândit, în ultimele decenii, tot mai multă influență în Israel. Fundamentalistii arabi reprezintă, mai cu seamă în Egipt și Algeria, o problemă. Adeesea, nu convingerile religioase, ci dificultățile economice alimentează

fundamentalismul. Progresul economic și social este astfel cel mai bun fundament împotriva fundamentalismului. Primii pași încununați de succes în această direcție s-au făcut deja între Israel și Tunisia, Maroc și Egipt. Referențial a amintit și vechea idee a unei federații între Iordania, teritoriile administrate de Israel și Israel însuși, care, în opinia sa, prin cooperare economică, ar putea atenua tensiunile acumulate. În timpul guvernului Golda Meir nu s-a realizat propunerea lui Moshe Dayan de a se constitui un corp de specialiști care să se familiarizeze cu esența islamismului și cu caracterul arabilor. O cunoaștere mai bună a unora de către ceilalți, precum și disponibilitatea pentru dialog a conducătorilor religioși ar fi necesare pe mai departe, așa cum o arată exemplul urmașului lui Mahomed, regele Hassan al Marocului. Dacă regii Marocului, Iordaniei și Arabiei Saudite ar putea stabili o axă tripartită, o verigă de legătură între lumea islamică și Israel, acest lucru ar constitui un instrument important și eficient împotriva fundamentalismului arab”.

(După „Israelitisches Wochenblatt”, 17 aprilie 1994).

Un Wallenberg ungar

Prima jumătate a secolului al XX-lea a cunoscut cumplitul și mărgavul Holocaust, în care, după naștii germani, s-au ilustrat ticăloșii ustași croați, ca și regimul gărzilor Hlinka din Slovacia fascistă a lui Tiso, în care, după modelul statului nazist german, au fost adoptate legi antievreiești.

Dar, după cum în ultima vreme a devenit cunoscut germanul Oskar Schindler, ale cărui rămășițe odihnesc, la cererea sa, în Țara Sfantă, la Ierusalim, în cimitirul catolic de pe Muntele Sion, tot astfel s-a aflat și despre alți oameni care s-au opus terorii.

La 12 mai 1942, în parlamentul slovac fascist de la Bratislava, s-a pus la vot legea pentru deportarea evreilor. Crezând, probabil, în imunitatea acordată de numele lui, a votat împotriva acestei legi scelerate un singur membru al parlamentului: János Esterházy, deputat ungar în acel parlament.

Votul său negativ nu era doar un fapt eroic în sensul obișnuit. Pur și simplu, datorită poziției sale umaniste, tradiției de familie, educației și idealurilor sale, Esterházy nu putea fi de acord cu o asemenea lege scelerată. Îi era imposibil să-și dea votul pentru ura de rasă, persecuție și exterminare. Poziția lui Esterházy a determinat guvernul fascist slovac să vadă în el cel mai mare

dușman al său.

După război, această poziție a fost preluată întocmai de regimul comunist cehoslovac. În ciuda meritelor incontestabile ale lui Esterházy, de numele cărui era legată salvarea multor evrei și partizani urmăriți, el a fost arestat și predat sovieticilor. După un an de detenție în închisoarea Lubianka, de la Moscova, el a fost adus înapoi în țară și, în cadrul unui proces public, a fost condamnat la moarte, sub acuzația de colaboraționism. Întrucât nici un cap de acuzare nu a putut fi dovedit și datorită masivei intervenții din afară, sentința capitală a fost comutată în închisoare pe viață. János Esterházy a decedat în 1957, în închisoare, la vârsta de 56 de ani.

A.S.

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București, au fost înhumați, în perioada 1-31 mai 1994, următorii:

Călin Sergiu (71 de ani), str. Av. Petre Crețu nr. 15; Frenkel Aitar (81), str. Ciucea nr.6; Molnar Ioan (82), str. Sevastopol nr.6; Albala Radu (70), str. V. Mironiuc; Popic Ritta (77), Grumberg Bella (81), Flamenbaum Marcel (81), Lautman Reni (89), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Fentel Sohn Miriem (93), str. Cernica nr.8; Partenie Carmen-Silvia (68), str. Câmpia Turzii nr.7; Barber Isidor (86), str. Drumul Taberei nr. 20; Broder Pascu (81), str. Ceahlău nr. 13; Moréno Janeta (77), Aleea Postăvarul nr.7; Spîfer Sofia (86), str. Lucaci nr. 29; Ber Mircea (66), str. Sf. Apostoli nr. 84; Paltin Ana (81), Bd. Schitu Măgureanu.

Mariana și Sami Leibovici, din Piatra-Neamț, Ina și Nae Groper și Sorin Leibovici, din Israel, amintesc că, la 17 iunie 1994, se împlinesc 10 ani de la dispariția bunului lor tată și bunic MARCOVICI MEER. Ploasă amintire.

Cu aceeași durere, amintesc trecerea a șase ani de la decesul soțului meu drag, AVRAM WEISS și 13 ani de la decesul surorii mele, RAIJA COJOCARU, din Piatra-Neamț, Riva.

Se împlinesc 23 de ani de la sfârșitul incredibil al fiului meu, inginer EDUARD DAVIDSOHN și 15 ani de la decesul soțului meu, MOISE DAVIDSOHN. Cumplită durere. Ana Davidsohn.

La 28 august, se împlinesc patru ani triști de când bunul nostru ing. HERCULES PIȘAM nu mai este printre noi. Cu aceeași dragoste, îl readucem în memorie. Familia.

Rectificare
În lista decedaților din București în luna aprilie, în loc de Șoimulescu Aurel se va cita Șoimulescu Hana.

Aflux de vizitatori la Muzeul Holocaustului

„Holocaust Memorial Museum” din Washington a adresat publicului o solicitare fără precedent. „Noi invităm pe fiecare să ne viziteze, dar - vă rugăm - nu acum!” Temeiul acestui apel este neobișnuitul succes de public, care a condus la o permanentă supraaglomerare a muzeului. Consecințele sunt vizibile: după o existență de numai șase luni, pereții muzeului trebuie zugrăviți din nou, iar traversele de pe covoare trebuie schimbate. Personalul muzeului este atât de suprasolicitat, încât directorul, Yeshaiahu Weinberg, a cerut publicului să-și amâne, pe cât posibil, vizitele plănute.

Specialiștii, care au evidențiat mereu că „Holocaust Memorial” conține învățăminte importante pentru fiecare american, nu s-au așteptat ca aflulul de vizitatori să fie mai mare decât în bine cunoscutul centru de interes ca „Disney World”, „Metropolitan Opera” și în alte instituții. O statistică a demonstrat că 26% din totalul oaspeților au venit special pentru aceasta la Washington, 62% dintre cei 750 000 de vizitatori din cursul primelor șapte luni de când e deschis muzeul (se anticipase că vor fi atâția pe întregul parcurs al primului an!) fiind neevrei; 55% sunt persoane ce dețin poziții mai înalte sau sunt liber profesioniști, 40% au studii superioare. O pătrime din totalul vizitatorilor au adus cu ei copii,

75% dintre ei au știut „foarte puțin” despre Holocaust, 66% au învățat în muzeu multe lucruri pe această temă.

Acesta nu este un lăcaș de cultură care te lasă rece, ci un muzeu care „ridică tensiunea arterială!”

Un sondaj de opinie întreprins în rândul publicului a arătat că 94% dintre vizitatori au admirat valoarea deosebită a muzeului. Directorul Weinberg explică succesul neobișnuit prin faptul că nu este vorba de un muzeu istoric, deoarece vizitatorii, impresionati, reacționează emoțional la tot ce văd și aud. Succesul are, ce-i drept, și un revers: cei veniți aici se plâng de marea supraaglomerare, care-i împiedică adesea să examineze, în toată profunzimea lor, cele cuprinse în pavilionalele expoziționale. Conducerea muzeului crede, inițial, că aflulenta va scădea după încheierea oficială a sezonului turistic și, în consecință, va putea renunța la o parte din funcționari. Dar toate calculele s-au dovedit nerezale: numărul vizitatorilor nu s-a micșorat. De la deschiderea muzeului, doar într-o singură zi biletele de intrare nu au fost vândute integral.

Numărul zilnic al celor ce calcă pragul instituției se cifrează la 4 200; sunt vândute bilete anticipate pentru cei puțin o lună înainte. Cheltuielile de reparații și întreținere au depășit, de altfel, toate așteptările. A trebuit angajat personal suplimentar, iar reparațiile

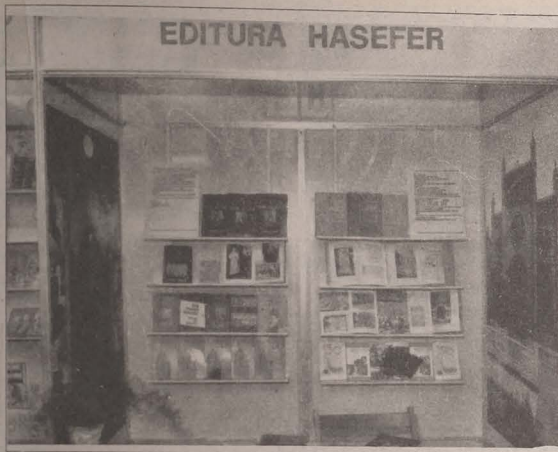
impierioase vor fi finanțate din contribuții ale prietenilor muzeului și din alte donații. Culoarele de acces au fost lărgite acolo unde a fost posibil. Numărul grupelor de turiști, care se mișcă mai încet decât cei veniți în pliante și broșuri sunt întocmite pentru vizitatori cu interese specifice. O prelungire a orei de vizitare este practic imposibilă, deoarece aceasta ar prejudicia programele educaționale și curățenia ce se face în fiecare seară, precum și întreținerea în bună stare a muzeului.

Limitarea vânzării zilnice a biletelor de intrare nu reprezintă o opțiune bună, consideră directorul Weinberg, deoarece „noi nu dorim să-i

frustrăm pe mii de oameni care fac tot posibilul pentru a ajunge la muzeu”. De aceea, au fost adresate publicului apelul de a amâna, pe cât posibil, vizitele proiectate și rugăminte ca către mass media de a ajuta la stăvilirea valului de oameni puși în mișcare de ele prin sensibilele și emoționantele lor reportaje.

ABA ALEXANDER

Editura „Hasefer“ prezentă la manifestări editoriale

Salonul Național de Carte, devenit o tradiție clujeană, a ajuns anul acesta la cea de a IV-a ediție, o manifestare prestigioasă, la care au participat 80 de edituri, cu peste 2 000 de titluri.

Găzduit de Muzeul Național de Artă Cluj-Napoca, secția Colecții și Donații, organizat de Inspectoratul Județean pentru Cultură Cluj și Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Salonul a fost conceput ca o adevărată selecție a valorilor. Pentru Editura „Hasefer”, invitată la acest mozaic al editurilor, Salonul a fost un prilej de prezentare a producției sale de carte axată pe o tematică specifică iudaică, dar și pe cea a interferențelor culturale-spirituale evreoromâne. Căci, începând cu cărțile Eminentei Sale dr. Moses Rosen - **Primejii, încercări, miracole, Eseuri biblice** - și terminând cu volumele de documente din colecția **Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România (I.M.E.R.)**, toate mărturisesc despre această interferență a civilizațiilor.

Este meritul organizatorilor Salonului că au asigurat condiții corespunzătoare pentru lansări de carte și prezentări în fața vizitatorilor referitoare la conținutul cărților expuse.

În acest context, cercetătorul dr. Ladislau Gyemant, de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, a făcut o amplă și documentată expunere privind conținutul lucrării intitulate **Evreii din România între anii 1940 - 1944, vol. I. Legislația antievreiască**. Lya Benjamin a vorbit despre profilul specific al cărților apărute în Editura „Hasefer”.

La chioșcurile cu vânzare s-au bucurat de atenție atât cărțile Eminentei Sale, cât și lucrarea intitulată **Martiriul evreilor din România**, dar și volumele de documente din Colecția I.M.E.R.

Mulțumim și pe această cale organizatorilor clujești că ne-au invitat la această prestigioasă manifestare, dând dovadă de o concepție reală a pluralismului și a democrației culturale.

Un cuvânt de mulțumire se cuvine adresat doamnei Adela Kiraly, de la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” și domnului arhitect dr. Mircea Moldovan, pentru ajutorul și interesul acordat la amenajarea spațiului al Editurii „Hasefer”.

București. Al doilea Târg Internațional de Carte, care a avut loc între 9 - 12 Iunie 1994 - a cuprins și modestul stand al Editurii „Hasefer”.

Dintre vizitatorii, cei mai pasionați s-au dovedit numeroși tineri. Ei au fost cei care au pus întrebări, și au manifestat - în viziunea care le este proprie - nemulțumirea că n-au aflat la acest stand mai larg reprezentată cartea iudaică. Fără îndoială, solicitările lor, ca sferă la unei cunoașteri specifice, erau justificate, chiar dacă ele depășesc ceea ce și-a propus până acum și poate realiza „Hasefer”. Cerințele lor: Kabala, istoria evreilor, a iudaismului, sau chiar Talmudul, reflectă o dorință de aprofundare, care să pătrundă la rădăcinile iudaității, desigur ei neavând cunoștință de dificultățile pe care le ridică un studiu asupra Kabalei, de exemplu.

Ca atare, programul Editurii „Hasefer” trebuie să țină seama și de faptul că editurile „Humanitas” și „Cartea Românească” au publicat, de pildă, prima, o „Istorie a evreilor” scrisă de rabinel Josy Eisenberg, iar a doua are sub titlu „Legende hasidice” ale cercetătorului Bloch. Editura de Vest (Timișoara) a tipărit o cârtică despre Kabala, semnată de un profesor universitar de la Sorbona, totodată și conducător al unui centru de studii iudaice.

De altfel, dorința de cunoaștere și-a găsit satisfacerea în textele semnate de personalitatea de prestigiu care a fost Șef Rabinel dr. Moses Rosen, lucrările sale „Eseuri

biblice” (38 de exemplare) și „Primejii, încercări, miracole” (18 exemplare), în total 56 de exemplare, bucurându-se de cel mai mare interes, față de totalul de 191 de exemplare achiziționate de public.

Ne considerăm deci obligați și în continuare să slujim cu precădere opera de cunoaștere a tribului evreilor din România.

Este însă perfect adevărat că această obligație poate și, mai ales, trebuie să depășească cadrul alcătuit de publicarea documentelor, până acum 5 volume, din care ultimul, „Legislația antievreiască”, cap de serie la ciclul „Evreii din România între anii 1940 - 1944”, a apărut în 1993. „Izvoare și mărturii”, apărute anterior, cuprind vasta perioadă din antichitate până în sec. XVIII. Primul volum (-sec. XVII) fiind epuizat, răspundând sugestiilor, ne propunem să-l repetăm.

Soluția preconizată este să îmbrăcăm eșafodajul de rezistență al volumelor de documente, a căror apariție desigur va continua, cu o serie de lucrări care, în mare, vor răspunde la două întrebări: cum au trăit evreii în România și cu ce au contribuit de-a lungul timpului la dezvoltarea societății românești. Astfel de încercări modeste au și fost „Podu Iloaiei”, semnat de cunosătorul profund al vieții evreilor din România și, mai ales, a moldovenilor, I. Kara, în parte și „Remember”, tipărit mai de mult în patru limbi. Aparițiile respective sunt însă doar un început, care nu ne satisface; portofoliul nostru în această direcție este mult mai bogat, iar lucrările care sperăm să apară ar putea răspunde cu succes cererilor.

Alături de tineri, s-a distins grupul originarilor din România, actualmente răspândiți pe mapamond, la a căror nostalgie am răspuns în parte, ca și al celor de vârstă a treia, cărora numele „Hasefer” le-a trezit amintirea prestigioasei librării cu același nume, existentă în perioada interbelică în pasajul Vilagros.

Ne permitem să-i asigurăm că în ediții viitoare, beneficiind de sprijinul conducerii F.C.E. și, în primul rând, de realizarea programului cultural schițat de academicianul Nicolae Cajal, actualul ei președinte, vom putea satisface mai mult din exigențele potențialilor cititori.

Merită subliniate aportul graficianului Valeriu Giodăc, ajutorul permanent al organizatorilor Târgului (director M. Oroveanu, dra Simona Milea, dl Mihai), care s-au străduit să ne asigure condiții optime.

Editura „Hasefer”

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

COMEMORAREA EROILOR EVREI

Joi, 9 Iunie a.c., la Cimitirul Sefard din Capitală, a avut loc ceremonia cinstirii memoriei ostașilor evrei căzuți pe câmpul de luptă pentru suveranitatea României, în timpul Războiului pentru Independență de la 1877, și pentru Întregirea țării, în anii 1916 - 1918, în timpul primului război mondial.

În fața Monumentului ridicat în amintirea militarilor evrei care, alături de soldații și ofițerii români, precum și de cei aparținând altor etnii, și-au adus jertfa de sânge pentru împlinirea marilor aspirații ale poporului român de independență și suveranitate națională, în prezența unor membri ai conducerii Federației Comunităților Evreiești din România și Comunității Evreilor din București, a unei delegații a Asociației Naționale a Veteranilor de Război, a unei numeroase asistențe, compuse din evrei și neevrei, lt. col. Ilie Schipor, șeful Secției Patrimoniului și Tradiției Militare din Ministerul Apărării Naționale, a arătat - în cuvântul său - că-i revine cinstea de a aduce, prima dată după 50 de ani de totalitarism, un omagiu de Ziua Eroilor Patriei ostașilor evrei care, cu prețul vieții, și-au adus contribuția la realizarea celor mai nobile idealuri ale națiunii române.

În alocuțiunea sa, lt. col. (r) Constantin Fluture a vorbit, în numele Asociației Naționale a Veteranilor de Război, atât despre faptele de arme ale camarazilor evrei în marile momente din istoria României moderne, cât și despre aportul evreiesc la cultura națională și universală. D-șa și-a exprimat, totodată, durerea și indignarea pentru cele întâmplate în perioada Holocaustului, când, datorită fascismului, care a transformat o bună parte a Europei într-un lagăr de exterminare, a pierit în chinuri groaznice o treime din trupul poporului evreu. Dând glas recunoștinței față de eroii evrei căzuți la datorie pentru binele României, d-șa a subliniat faptul că jertfa lor și a tuturor eroilor țării trebuie să constituie o pildă pentru generațiile viitoare și un memento pentru pacea lumii întregi.

O companie militară a dat onorul. Au fost depuse flori în fața monumentului. Hahamul Eliezer Glantz a făcut o rugăciune de pomenire pentru toți eroii, evrei și neevrei, căzuți în Războiul de Independență și în cel de Întregire a României.

SPECTACOL AL CORULUI DE COPII DE LA TALMUD TORA

Fundația pentru Strategii de Comunicare din România a organizat un spectacol oferit de corurile minorităților naționale din țara noastră cu prilejul zilei de 1 Iunie, Ziua Internațională a Copiului.

La această manifestare culturală, care a avut loc la Teatrul Tândărică din Capitală, și-a dat concursul și Corul de elevi al cursurilor de Talmud Tora din București, dirijat de Izu Gott. Printre cântecele interpretate în ebraică de corul copiilor de la Talmud Tora s-au numărat binecunoscutele „Heveinu Șalom Alehem”, „Șma Israel”, un potpourri sub genericul „Baruh Elokeinu” și - în încheiere - „Hava Naghila”. Programul prezentat s-a bucurat de un deosebit succes.

A participat vicepreședintele Comunității Evreilor din București, dl ing. Osy Lazăr.

DIN VIAȚA COMUNITĂȚII IEȘENE

Comunitatea Evreilor din Iași are fericite ocazii de a sărbători membrii Comitetului său de conducere

● Președintele Comunității, dl ing. **Pincu Kaiserman**, a devenit septuagenar la 21 Iunie.

Eficiența, devotamentul, spiritul de organizare de care a dat dovadă în deceniile de lucrări de construcții se continuă prin rodnică sa activitate în fruntea Comunității ieșene, alături de dnii Haim Avram, B. Reisch și I. Kara.

Implantat în tradiția iudaică, președintele dă dovadă de multă înțelegere pentru toate problemele vieții Comunității, pe care le rezolvă cu trager de inimă.

● Dinamic în activitate, comportament și mentalitate, dl consilier **Bernard Reisch** aduce calități din prețuția sa activitate în domeniul economic în atmosfera și spiritualitatea iudaică locală.

Atenț la „public relations”, la legătura cu oamenii, eficient și prompt, colaborarea sa este prețuită. În Iulie, domnia sa devine septuagenar.

● În august se împlinesc șazeci de ani când scriitorul și istoricul I. Kara (alias Ilic Svartz) a publicat, în colaborare, prima sa carte, o antologie de poezie modernă idiş, editată de „Seminarul de limba și literatura idiş” din Cernăuți, condus de dânsul.

Ulterior, Kara a mai publicat, în volume sau broșuri, alte 13 titluri și câteva sute de articole, studii etc. Și continuă activitatea obștească și în cadrul Comunității.

Felicitări sărbătoritorilor!

BAR-MITZVA LA BACĂU

În ziua de 4 Iunie 1994, au fost chemați la Tora dl ing. MARCEL GUTMAN, tatăl și tânărul CLAUDIU GUTMAN, fiul.

Așa cum este în tradiția evreiască, la vârsta de 13 ani tânărul devine Bar-Mitzva.

A doua zi, la 5 Iunie, Claudiu Gutman - pus Tfilin. Ceremonia a decurs cu respectare, prescripțiilor religioase.

Tânărul Bar-Mitzva este nepotul răposatului farmacist Iancu Gutman, fost președinte al Comunității Evreilor din Bacău.

Domnul președinte al comunității noastre i-a felicitat pe cel sărbătorit și familia lui.

În cuvântul său, plin de emoții evenimentului pe care-l trăiește, tânărul a mulțumit conducerii comunității și domnului Solomon Croitoru, celor care l-au pregătit pentru această treaptă din viața lui. A mulțumit, de asemenea, tuturor enoriașilor noștri, care, în număr mare, au ținut să fi prezenți la frumoasa ceremonie.

Pentru enoriașii comunității noastre, acest eveniment a constituit o adevărată sărbătoare care le-a adus o mare bucurie.

Coresp. M. COJOCARI

RECTIFICARE

De curând a devenit Bar-Mitzva, la Templul Coral din București, tânărul SILVIAN HORN (Moise ben Ioină) și nu Horia, cum din eroare apărut în RCM 781. Facem cuvenita rectificare.

EPITAF PENTRU DAVID*

Însingurarea mea de mai apoi?

Tu nu aveai nevoie de la mine decât doar de un cuvânt afectuos, de un semn că mă treiești și că nu te-am uitat, de gestul prietenesc al celui care te aștepta, torturat de foame, frig și mizerie, ca pe o mană cerească, în baraca suprapopulată de deținuți, pentru a-i aduce coaja de pâine ruptă, poate, din rația ta, iar eu nu ți-am oferit decât promisiuni deșarte, mulțumiri fățurnice și indiferența arrogantă a sătului de mai apoi, căruia nu-mi surădea ideea să se dea în spectacol cu un evreu anonim de la celălalt capăt al țării.

De ce, oare, bunule și blânde David, am putut fi atât de străin și de altfel decât trebuia față de tine? Doar tu ai fost ingerul meu păzitor în acel aiud al detenției de la Sălcia, Stoenesti și din atâtea alte părți ale Bălților Brăilei... Iar în clipele când îți întindeai fărâmele de pâine salvatoare, îți juram credință și prietenie pentru tot restul vieții. Și eram sincer, bunule David!

Ai trecut dincolo de hotarul acestei lumi la fel de blând și de împăcat cu soarta ta modestă și cumpătată precum ai trăit toată viața.

Prea puțin, poate, te-au plâns și te-au regretat cu adevărat, pentru că din cei mulți care au cunoscut sufletul tău mare și generos n-au mai rămas decât aducerile aminte.

Iar eu, care te-am cunoscut îndeaproape și m-am bucurat de darnicia dumnezeiască a sufletului tău în cea mai dureroasă perioadă din viața mea, cea pretrecută în închisorile comuniste, n-am putut să te conduc pe ultimul drum, să ne luăm rămas bun, cum ar fi fost firesc.

Reînțorși din iadul pușcărilor, ca foști deținuți politici, ne-am mai revăzut de câteva ori, acasă la mine, la Iași, sau la tine, la Timișoara, depănându-ne amintirile mai vechi și mai noi și hotărându-ne să ne vedem cât mai des cu putință...

Mă vei ierta, oare, bunule David, din lumea umbrelor tale, pentru indiferența, tăcerea și

„Foamea ne transformase aproape pe în vânzătorul Cain dependent de „blidul de linte”.

Tu nu erai cumpărător de suflete și nici vânzător de binefaceri în scopuri profitabile.

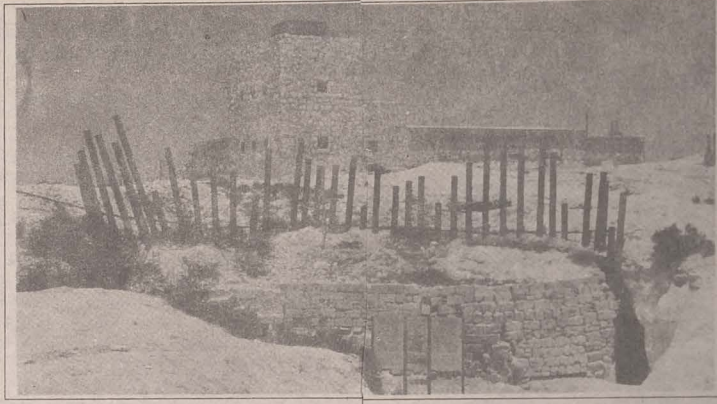
Fărâmele tale de pâine, care valau atunci cât toată hrana lumii la un loc, erau care tu le ofereai cu unică generozitate, fărâșele legănau în balanța sufletului tău cu adevărată iubire a omului binecuvântat de Dumnezeu.

O, de-aș putea să mă apropiu de tine în generozitate și dragoste frățească, bunule și blânde David, întreaga mea viață și, prin mine, viața celor din jur ar căpăta sensul frumuseții din grădina primară de dinainte de a răsări în ea primul discordie!

DUMITRU VACARIU
Iași

* În memoria lui David Bercovics, din Timișoara, fost deținut politic în perioada totalitarismului.

REVIVIM a împlinit 50 de ani (De la peștera din stâncă la un kibutz înfloritor)

De opt ore sunt pe drum, în camionul lor huruitor, cei șase evrei, în acel 28 iulie 1943. Drumul îi duce de la Rishon-le-Zion spre pustii Neghev, unde solul este crăpat și soarele arde totul. Ei numesc locul în care se opresc Revivim (Ploaie repede) (Deut., 32,2). Numele le-a fost propus de scriitorul și politicianul Berl Katznelson.

Dar nici pomeneală aici de ploaie recezi. Tinerii pionieri, care vor să amenajeze o stațiune de cercetări meteorologice și agronomice, constată că aici cad doar foarte puține precipitații și obțin greu consimțământul autorității mandatar britanice, care interzice construcția kibutzurilor în Neghev. „De aceea am numit punctul nostru de cercetări agronomice «Mizpe» («Punct de observație»), spune Dina, care azi lucrează la muzeul în aer liber de la Mizpe Revivim.

„Mulți soldați englezi patrulează atunci în Neghev, căci din 1940 se temeau de o invazie a corpului african hitlerist al lui Rommel. Englezii aveau nevoie pentru trupele lor de legume și fructe proaspete și erau interesați în munca de cercetare”.

Pe lângă Revivim se constituie, după Războiul de Independență din 1948, încă două „Mizpim”: „Gevulot” în vest și „Bet Eschel”, lângă Beer-Sheva.

Unul din primii locuitori din Revivim este Joel De-Malach (inițial Joel de Angeli), un evreu italian, de profesie agronom. El cercetează flora locală. Lucrează și în prezent într-un laborator. Pentru activitatea sa științifică de decenii, i s-a atribuit, în urmă cu cinci ani, Premiul Israelului. Dar la început, tinerilor cercetători le servește ca adăpost doar o groată, odinioară rezervor de apă, cioplit în stâncă în epoca bizantină (sec. 6-7 e.a.). Mai pot fi cunoscute urmele cioplitorilor. În groată era însă rece. Un an mai târziu, la sfârșitul lui 1944, câteva încăperi lângă un turn de observație sunt pregătite pentru a fi locuite. Au fost ridicate de constructorii evrei de la Ierusalim. În turn, pompos numit „Tira” (cetate), se găsește un post al paznicilor evrei. Oamenii sunt subordonați unui ofițer britanic și primesc de la el, pe lângă uniforme, haine multe puști și o mitralieră. Lucru și mai important, ei sunt instruiți militar și formează nucleul apărătorilor de la Revivim în Războiul de Independență. În decembrie 1947, puține săptămâni după acel memorabil 29 noiembrie, când O.N.U. decide sfârșitul mandatului britanic asupra Palestinei, trei evrei de la Revivim sunt uciși mișelește de arabi, în apropiatul sat arab Bir Asludsch, lângă un post de poliție pe care britanicii l-au lăsat arabilor înainte de retragerea lor. După proclamarea Statului Israel, la 14 mai 1948, pe aici trece armata egipteană, care, prin Beer-Sheva și Hebron, înaintează până în

apropiere de Ierusalim. La 11 iunie, Palmach, trupa de elită a Haganei, sprijinită de oameni de la Revivim, cucerește satul și postul de poliție. Cad 16 israelieni și 25 de egipteni. Revivim este pregătit pentru apărarea împotriva atacurilor egiptene. Au fost construite din timp cazemate și, de asemenea, un sistem ramificat de șanțuri. Locuitorii se întorc în grota din stâncă. Aici ei amenajează și un spital de campanie. Asigură intrarea grotii printr-un zid de piatră, împotriva unui posibil atac aerian. Într-o mică groată alăturată, sunt depozitate arme. Un avion monomotor „Piper” stă ascuns sub o plasă de camuflaj. Cu acest avion, ca și cu un Dakota, se menține legătura cu celelalte așezări de coloniști din Neghev. „Treii avioane egiptene de luptă au

●SUS: Kibutzul Revivim, din Neghev: primul punct de colonizare, fondat în 1943. În prim plan, dreapta: intrarea în groată
●STÂNGA: Revivim azi: clădire cu săli pentru masă și petrecerea timpului liber

bombardat Revivim și au avariat clădirile. Au pierit câteva cai și câteva vaci. Din fericire, nu au fost răniți oameni”, își amintește Avraham Kaluski, pe care îl întâlnim la arhiva de la Revivim. El este acolo și în decembrie 1948, când două unități din Palmach înaintează până în Sinai. „Comandantul Yigal Alon (viitorul ministru de externe al Israelului) vroia să impresoare întreaga armată egipteană. Când britanicii, care se mai găseau în Sinai, au văzut înaintarea noastră, au încercat să ne oprească cu unsprezece avioane. Trei avioane israeliene de luptă au atacat și au doborât cinci avioane de vânătoare britanice, fără pierderi proprii”.

Toate acestea reprezintă trecutul, trecutul viu. Lili Amit, aflată la Revivim din 1951, din zilele în care primii locuitori au părăsit „cetatea” și au ocupat noul amplasament pe colina de peste drum, adună, ca arhivară, protocoale de ședință, lucrări științifice, fotografii, filme, benzi magnetice, chiar și ale fostei președinte a Consiliului de Miniștri, Golda Meir, care venea adesea la Revivim pentru a-și vizita rudele. Noua casă de cultură poartă numele remarcabilei femei și posedă un spațiu de expoziție cu material asupra activității ei. Revivim este un kibutz înfloritor, cu o agricultură diversificată și o fabrică de materiale plastice. Trei sute de adulți și mulți copii locuiesc acolo și toți sunt mândri de istoria acestei eroice așezări, care a apărut în urmă cu cincizeci de ani.

ROLAND GRADWOHL

ECONOMIA ISRAELULUI, una dintre cele mai dinamice din lume

Într-o analiză dedicată raportului dintre economia Israelului și procesul de pace, cunoscutul ziar britanic „Financial Times” remarcă faptul că, în ultimii patru ani, valoarea acțiunilor negociate la burșa din Tel-Aviv a crescut de la 8 miliarde de dolari la 50 de miliarde. Acesta este rezultatul unei politici de libertate economică, al unui aflux de olim cu un înalt nivel de educație veniți din fosta Uniune Sovietică și al faptului că procesul de pace, aflat în curs, a determinat creșterea încrederii pentru investiții în Israel.

În ultimii ani, produsul național brut al Israelului a crescut, în medie, cu 6% anual, un procent deosebit de ridicat pentru o țară dezvoltată economic. Interesantă este însă sublinierea pe care analiza din „Financial Times” o face asupra efortului de inovare științifică și tehnologică al Israelului. Datele publicate arată că Israelul cheltuiește 3% din produsul național brut pentru cercetarea fundamentală, o sumă dublă față de Canada și superioară ca procentaj cheltuielilor efectuate pentru cercetare de țările Uniunii Europene, de Japonia și chiar de Statele Unite. Practic, Israelul este țara care, proporțional cu bugetul său, alocă cele mai mari fonduri pentru cercetare dintre toate țările din lume. Consecințele se văd în exportul

remarcabil al Israelului, în ceea ce privește produsele tehnologiei de vârf. În ultimii zece ani, exporturile Israelului în domeniul electronicii s-au triplat.

Produsul național brut al Israelului a fost, anul trecut, de 65,5 miliarde de dolari, ceea ce reprezintă un venit pe cap de locuitor de 12.500 de dolari. Pentru comparație, în Egipt, același indicator se ridică la numai 600 de dolari.

Bugetul Israelului pe 1994 prevede o creștere cu 15% a investițiilor în infrastructură și cu 30% a cheltuielilor pentru educație. Trebuie spus că aceste cheltuieli importante pentru cercetare și educație se reflectă și în alt indicator, care situează Israelul pe unul din primele locuri din lume: este vorba de numărul lucrărilor științifice publicate de cercetătorii din această țară. În domeniul științelor naturale și al biologiei, în Israel sunt publicate 60 de lucrări pentru fiecare 10.000 de persoane active - dublu față de Statele Unite. În domeniul medicinei, proporțional cu numărul specialiștilor, Israelul produce mai multe lucrări științifice decât Statele Unite sau Anglia.

Această activitate științifică, precum și importante investiții în educație au determinat prestigioasa instituție financiară

INSCRIPȚIE STRĂVECHE

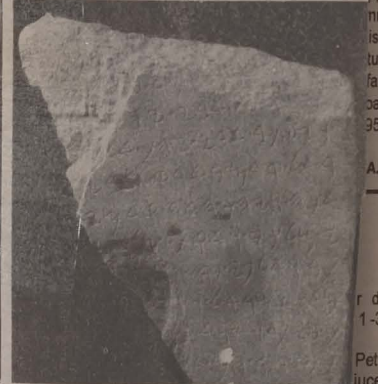
Cu prilejul unor săpături efectuate în nordul Israelului, arheologii au descoperit un fragment dintr-o piatră veche de peste 3.000 de ani, acoperit cu caractere grafice, în care există o referință la „Dinastia lui David” - prima mențiune, în afară de Biblie, despre această familie domnitoare.

Semnele cioplite în piatră, în așa-numita veche limbă arameică, redau aproximativ următorul text, din care unele litere și cuvinte lipsă au fost adăugate de oameni de știință, ca o completare necesară în logica textului.

„Tatăl meu a ajuns la glorie... dar tatăl meu a murit... urmându-și soarta... Israel înainte în patria tatălui meu - și Hadad mi-a luat-o înainte... regele meu. Și eu am ucis soldați pedestri, conducători de care de luptă și 2.000 de călăreți... regele din Israel și eu l-am ucis pe regele din dinastia David...”

Oamenii de știință presupun că piatră, în forma ei inițială, avea o înălțime de numai circa 30 cm.

Textul a fost cioplit în piatră pentru a comemora, probabil, o victorie a unui monarh din Siria. Cuvintele „regele meu” fac să se presupună că bărbatul care a poruncit să se facă inscripția era vasal al victoriosului rege. În ceea ce-l privește pe cei răpuși în bătălie, era vorba, probabil, de trupe care luptau pentru un rege israelian din dinastia David. Arheologii apreciază că această descoperire are o mare valoare științifică. Ea ar putea ajuta la clarificarea unor evenimente care au avut loc în Țara Sfântă în secolul al IX-lea înainte erei actuale - perioadă despre care Biblia și alte izvoare dau informații insuficiente și care este considerată, de aceea, drept „perioada obscură” a istoriei biblice.

„Union Bank of Switzerland” să prognozeze că Israelul va putea deveni cea de-a treia țară competitivă în lume în anii următori. Înaltul Japoniei, din punctul de vedere al creșterii economice. Studiul specialiștilor din instituția nr. 2 mai sus menționată remarcă faptul că, în ciuda recesiunii înregistrate pe plan mondial, exportul a crescut anul trecut cu 18%, produsele fabricate în Israel intrând pentru prima oară pe noi piețe din Asia de sud-est, China și fostele țări comuniste. În același timp, analiza cotidianului britanic îl citează pe ministrul de externe Shimon Peres, care a spus: „Noi am luptat de cinci ori. Arabii nu au câștigat războaiele. Noi nu am câștigat încă pacea”.

Atât în Israel, cât și în exterior, cercurile politice și financiare își dau seama că această dezvoltare economică nu poate fi susținută fără încheierea deplină a acordurilor cu palestinienii și a păcii cu Iordania, Siria și Libanul, ceea ce ar permite și o dezvoltare a comerțului, a investițiilor și a asistenței acordate țărilor arabe vecine, aflate, ca nivel de trai, în lumina a treia, fiindcă, așa cum observa Shimon Peres, „nu poți rămâne prosper într-o mare sărăcie”.

În această lumină trebuie văzută și recenta deschidere a guvernului israelian spre rezolvarea problemei înălțimilor Golan, ca o premisă a tratativelor de pace cu Siria.

FELICIA BANC
(Traducere și adaptare după „Financial Times”)

Acad. dr. NICOLAE CAJAL

Născut la București, la 1 octombrie 1919, fiul profesorului dr. Marcu Cajal, unul dintre primii pediatri din România, Nicolae Cajal este:

● Din 1946 - **doctor în medicină și farmacie** al Facultății de Medicină a Universității din București, iar din 1959, doctor în științe.

● Atras încă din timpul studiilor universitare de domeniul **microbiologiei**, a lucrat ca intern în laboratoare de spital, iar din 1944 - în laboratoarele Catedrei de Bacteriologie și din 1945 al Catedrei de Infirmități (Virologie) ale Facultății de Medicină - București. S-a format ca **specialist microbiolog și virolog** sub conducerea prof. dr. Ștefan S. Nicolau, cu contribuții numeroase în domeniu.

● Din 1966 și astăzi - **profesor**, șeful Catedrei de Virologie a Institutului de Medicină și Farmacie - București, catedră la care a fost pe rând, prin concurs din 1946, **preparator, asistent, șef de lucrări, conferențiar**.

● Din 1967 - 1994 - **director al Institutului de Virologie** al Academiei Române și unde a lucrat de la înființare (1949) ca **șef-laborator, șef secție**, iar din 1953 ca **director adjunct științific**, actualmente director onorific.

● Din 1990 - **membru titular și vicepreședinte al Academiei Române**, unde, în 1963, a fost ales membru corespondent și unde, din 1966, a fost membru în Biroul secției de științe medicale, iar din 1971 - **secretar**.

● Din 1991 și astăzi - **vicepreședinte al Academiei de Științe Medicale** la care, în 1969, a fost ales **membru titular, membru în biroul Prezidiului și președintele Secției de medicină preventivă**.

● Din 1991 și astăzi - **președinte al Colegiului Consultativ pentru Cercetare Aplicativă și Dezvoltare al României**;

● Din 1991 și astăzi - membru în Biroul Executiv al Comisiei Naționale UNESCO pentru România, președintele subsecției de știință în Comisie;

● Din 1966 și astăzi **expert** al Organizației Mondiale a Sănătății (O.M.S.);

● Din 1977 și astăzi - **directorul serviciilor medicale** din Federația Comunităților Evreiești din România; din 1986 **membru în prezidiu**;

● Din 1992 și astăzi - **președinte** al Fundației Elias a Academiei Române, la care

din 1976 a fost **consilier - administrator delegat**, iar din 1990 **prim-vicepreședinte**;

● Din 1992 - **director onorific** al Centrului Cultural Român din Viena;

● Din 1994 și astăzi - **director onorific** al Centrului European pentru comunicare socială și relații interetnice;

● **Membru** al unor societăți internaționale de specialitate, la unele în grupul de conducere (vicepreședinte și apoi președinte al Asociației europene pentru studii poliomielite; președinte al Societății europene pentru studii și combaterea virozelor, vicepreședinte al Societății de patologie infecțioasă etc.);

● **Membru** al Societății Regale de Medicină - Londra, al Societății Internaționale de Patologie Comparată, al Societății Franceze de Microbiologie, al Academiei de Științe din New York etc.;

● Din 1990 - **președintele Societății de Microbiologie din România**, la care din 1967 a fost **vicepreședinte și președinte al Secției de virologie**;

● Din 1967 și astăzi - **redactor responsabil** al Revistei Române de Virologie (Revue Roumaine de Virologie), la care din 1949 a fost **redactor responsabil adjunct**;

● **Membru** în Colegiul de redacție al unor reviste de specialitate (Acta Virologica, Voprosi virusologii etc.);

● **Autor** a peste 400 de lucrări științifice din domeniul virologiei, publicate în reviste din țară și de peste hotare, mai ales în domeniul poliomielitei, herpesului, turbării, hepatitelor virale, genetica și patogenetice virale, diagnosticului viral etc., cu importante contribuții originale;

● **Autor și coautor** de monogr., manuale și tratate de specialitate (unele din ele cu premii academice);

● **Autor** a numeroase cărți și filme de popularizare și istorie a științei;

● A participat cu lucrări originale la importante congrese și misiuni științifice de specialitate în țări din Europa, Africa, America, Asia, ca reprezentant al Academiei Române, Ministerului Sănătății, OMS;

● 1990 - 1992 - **senator** independent de București în Parlamentul României;

● Din iunie 1994, **președinte** al Federației Comunităților Evreiești din România.

„JERUSALEM TRIO“

Cu ocazia celei de-a 46-a aniversări a Independenței Statului Israel, în seara zilei de 13 aprilie 1994, Ambasada Israelului în România a organizat, în sala mare a Teatrului Național din București, o audiere muzicală, precedată de aprinderea lumânărilor și de un cuvânt de bun venit pentru artiști și pentru invitați.

Formația „Jerusalem Trio“ este alcătuită din Wendy Eisler-Kashy, Allan Sternfield și Ina Joost. Flautista Wendy Eisler-Kashy este o solistă de frunte din Israel. Originară din S.U.A., a fost eleva marilor flautiști Julius Baker, Marcel Moyse și James Galway. După o activitate solistică în țara de origine, a venit în Israel în 1975, ca flautistă principală a Orchestrei simfonice din Ierusalim. În ultimii câțiva ani, a întreprins numeroase turnee în străinătate, împreună cu Allan Sternfield, ca „ambasadori muzicali“ ai Israelului, programele lor cuprinzând piese din repertoriul clasic și compoziții israeliene de valoare deosebită. În 1990, ei au prezentat, la „Zilele muzicale evreiești“, de la München, un program cu lucrări ale compozitorului Paul Ben-Haim, originar din acel oraș. Anul acesta, vor interpreta, la Festivalul „Musica Judaica“, de la Praga, lucrări de compozitori israelieni și cehi. Pianistul Allan Sternfield s-a perfecționat, după absolvirea Conservatorului din Baltimore, printre alții, cu Wilhelm Kempff. A concertat mult în S.U.A., Europa, America de Sud și Extremul Orient. În Israel, activează intens ca solist al orchestrelor, în muzica de cameră și ca solist în recitaluri; a apărut de trei ori în reputatul Festival al Israelului. În 1988, Ministerul Educației și Culturii i-a atribuit Premiul pentru interpretarea excepțională a muzicii israeliene. Este șeful catedrei de pian la Academia de Muzică „Rubin“ din Ierusalim. Violoncelista Ina Joost, născută în Germania, a obținut diploma de solistă cu „exelență“ la Conservatorul Național Superior din Hamburg. S-a perfecționat cu Pierre Fournier

(la Geneva) și cu Enrique Barenboim (la Paris și la Tel-Aviv). În 1974, a obținut o diplomă la Concursul „Ceikovski“ de la Moscova, iar în 1978, la concursul de la Belgrad (președinte juriului - André Navarra), capătă în unanimitate Premiul I și Premiul special pentru interpretarea unei lucrări contemporane. A devenit membră a lui „Inter Contemporan Ensemble“ (I.R.C.A.M., Paris, director - Pierre Boulez), solistă la orchestra de la „Suisse Romande“ (Geneva) și prim-violoncelistă la Orchestra simfonică din Ierusalim. Azi, Ina Joost face carieră solistică.

Acești interpreți, cu asemenea cărți de vizită, au prezentat un program de muzică clasică și israeliană. În Sonata în fa minor pentru flaut și pian de Telemann, a impresionat sunetul cu un timbru de calitate rară. Sonata în do major, pentru violoncel și pian, op.102, de Beethoven a avut în Ina Joost și Allan Sternfield interpreți rodați cu repertoriul clasic; la fel Trioul de Haydn. Pianistul a interpretat, ca un desăvârșit virtuoz, Andante spianato și Marea Poloneză de Chopin. Pașul Ben-Haim (născut în 1897) a venit în Palestina în 1933, unde a devenit conducător necontestat al „școlii est-mediteranene“ de compoziție, sublimând influența pastorală și locale; compozitorul a considerat că această lucrare ar putea fi interpretată ca o vocaliză pentru cântăreți sau pe diferite instrumente. Prima bucată creează atmosfera unei zile calde, letargice, pe înălțimile Iudeei; o a doua e ca o bolboroseală monotonă a unor povestiri orientale; a treia valorifică o melodie tradițională sefarad. Scrisă inițial pentru vioară și pian, prelucrată pentru violoncel de Joseph Schuster, piesa „Nigun“, de Ernest Bloch, este bazată pe motive de rugăciune și pe melodii de dansuri hasidice.

Alături de calitatea desăvârșită a prestației muzicale, manifestarea a impresionat și prin sobrietatea în care s-a desfășurat.

A.SPIEGLER

DECALOGUL ȘI RESPECTUL PENTRU VIAȚĂ (II)*

„Noi te conjurăm - spune inchiștorului ei, o tânără fată de 18 ani, care urma să fie arsă pe rug la Lisabona - nu numai în numele Dumnezeului puternic pe care-l servim și noi și voi, dar în numele celui despre care voi susțineți că a luat înfățișare umană spre a fi exemplu în ce urmează ca voi să faceți.“

Noi te conjurăm să procedezi cum ar fi procedat el dacă era încă pe pământ. Doriți ca noi să devenim creștini, dar nu doriți ca și dumneavoastră să fiți. Dar dacă nu doriți să fiți creștin, cel puțin să fiți oameni... Pentru aceasta nu este nevoie de o religie care să vă convingă, ci de o străfulgerare a conștiinței, care să vă lumineze.“

Fata continuă: „Sunteți mai răi decât cruzii împărați care vă ardeau pe rug, pentru că nu credeți în ceea ce credeau ei. Dar ne omorâți pe noi, care credem în ce credeți și voi, chiar dacă nu credem în tot ce credeți voi. Noi urmăm o religie despre care știți prea bine că a fost dată de Dumnezeu [...]“

Și, pentru că îi judecați astfel, îi treceți prin fier și foc, pe cei pe care voi îi credeți în eroare, în timp ce noi credem că Dumnezeu iubește încă ce a iubit“! Și ea încheie: „Trebuie să vă avertizăm de un lucru: dacă cineva va îndrăzni vreo dată să spună că, în acest secol în care trăim, popoarele Europei erau civilizate și rafinate, faptele voastre vor contrazice această declarație, voi fiind vinovați că, de fapt, erau barbăre“.

Din procesul citat rezultă, pe de o parte, că puterea de credință a făcut să supraviețuiască toate încercările, dar și faptul că nu prin foc și sabie se poate implanta în sufletul și în mintea oamenilor o religie.

De aceea, Decalogul, care sintetizează aspirațiile naturale ale omului și drepturile sale, s-a răspândit în lume de pe meleagurile Iordanului pe malurile Tibrului, Senei, Tamisei, Rinului, Volgăi, Donului, Dunării, Vltavei, precum și pe alte continente decât Europa, aducând cu sine concepția umanismului iudaic și a luptei împotriva sclavagismului și despotismului de orice fel.

O sublimă trăsătură dominantă pe care o conține Decalogul este dragostea pentru adevăr.

„Să nu mărturisești strămb împotriva aproapelui tău“. Această poruncă intervine direct în procesele penale și civile unde este vorba de soarta unor indivizi sau chiar a unor familii. În general, aceste mărturisiri sunt întărite prin jurământul făcut pe cărțile sfinte, respectiv pe Biblie. Un astfel de legământ presupune faptul că martorul respectiv este pătruns de sfințenia și conținutul Cărilor și, ca atare, nu va lua în deșert numele Domnului Dumnezeului său printr-o măturie strămbă.

În ale sale „Concepții științifice, morale și sociale“, Albert Einstein demonstrează că, într-o societate dată, etica funcționează ca un regulator al relațiilor sociale și anume, printr-o legătură inversă de tip wienierian. El arată în mod matematic că într-o societate bazată pe minciună se distruge verigile sociale, prin răspândirea neîncrederii între oamenii care formează grupul respectiv.

Astfel, cu riscul de a mă repeta, reproduc această profundă demonstrație. Știința încearcă să descopere relații, pe care caută să le stabilească independent de experimentator. În raport cu subiectul cercetării, experimentatorul nu are nici dragoste, nici ură. Pentru el, legile cercetării sunt adevărate sau false și răspunde la ele printr-un DA sau NU.

În cazul legilor etice, omul este el însuși subiect de studiu, cercetarea cuprinzându-l și pe experimentator, DA-ul sau NU-ul devin subiective, fiind funcții implicite față de cel ce trebuie să se implice. DA-ul poate să-i convină, NU-ul poate să-l jeneze sau invers. În ce constă atunci experiența prin care axiomele etice pot fi verificate? Deci, în final, experiența prin care binele și răul, respectiv DA-ul și NU-ul pot fi filtrate, respectiv separate unul de celălalt? Se arată că această experiență se desfășoară tocmai în erubeta societății umane, comunitate care trebuie să funcționeze continuu într-un spațiu și un timp nelimitate. Ce s-ar întâmpla într-o societate bazată pe minciună?

a) S-ar distruge încrederea între oamenii care formează acei grup.

b) Prin distrugerea încrederii între oameni, ar fi anulate verigile de conlucrare dintre membrii grupului. Prin anularea verigilor de conlucrare, ar dispărea fenomenul de diviziune

a muncii, deci însăși viața socială, fapt ce ar conduce la distrugerea grupului, prin accentuarea continuă a suferințelor și grijilor.

Biblia va fi sursa de lucru și de inspirație pentru umanitatea viitorului, pe care o dorim mai nobilă decât a noastră și purificată de toate slăbiciunile umane.

Deci, toată gloria conținutului Bibliei, pentru faptul că a dat omenirii un codex de legi care înfruntă și timpul și spațiul!

Într-o epocă în care lumea era plină de zeițăi, fiecare zeitate corespunzând unor grupuri diferite de oameni ce se luptau între ele să supraviețuiască, în timpul în care Molohii de tot felul cereau jertfe omeniești, chiar și de copii, de pe Muntele Sinai, Moșe a adus cele zece principii fundamentale ale evreilor, poruncile săpate în piatră de către Dumnezeu, Tablele Legii.

În multiplele și relativelne forme sociale prin care a trecut omenirea în toți acești ani, principiile amintite au rămas un invariant atât în raport cu timpul, cât și cu spațiul. Fără foc sau spadă, ele s-au impus multor popoare, deoarece corespundeau, ca orice relație naturală, nu numai condițiilor și drepturilor umane, dar și armoniei generale care guvernează viața și piatra, natura ce ne înconjoară.

Totul corespunde unui „ce“ cunoscut și, în același timp, de nepătruns. Un cod de principii fundamentale care au așezat comportarea omului într-un făgaș stabil. La răspândirea acestor învățături transmise ani și ani, oral și în scris, au contribuit oameni anonimi, puțini dintre ei învățați în sensul modern al termenului.

Acești purtători ai cuvântului nu au avut între ei nici o înțelegere prealabilă, căci viețile lor s-au risipit în timp. Semnificația acestor învățături este astăzi mai profundă și mai pătrunzătoare ca oricând. Este suficient să arătăm că și incompatibilitatea dintre vitelul de aur și conținutul Tabelor Legii s-a reflectat în timp în incompatibilitatea dintre forță și etică, sub forma: forța în slujba eticii sau etica în slujba forței?

Dar, în aceste oscilații ale istoriei, Cartea Cărilor constituie un invariant și un element de reglaj, astfel încât omenirea să poată trece cu grijile și nevoile ei peste podul dur al timpului,

iar faptele ei să fie astfel încât timpul să nu pună omului teribila întrebare: ce-ai făcut din fratele tău? Din familia ta? Din străinul de lângă tine? Din vita ta? Din sluga ta? Din pământul tău și din via ta? Doar și ele trebuie să aibă ziua lor de odihnă. Și ce-ai făcut din sălbăticile care te înconjoară? În general, din natura Creatorului!

Chiar dacă tehnologia și știința au reușit să descopere forme noi de ajutorare a muncii omului - de exemplu, aprinderea și păstrarea focului, motorul, energia electrică - se știe că toate acestea sunt limitate și trebuie folosite cu prudență și cumpătare. Orice exces în utilizarea lor pentru un profit imediat se reflectă direct asupra omului prin foamete, războaie etc., fenomene pe care le trăim cu toții, deoarece ele distrug însăși natura.

Rezultă că tehnologia și știința, spre a fi în slujba omului, trebuie să respecte armonia naturii, să se fundamenteze pe trăsături etice. Ce s-ar întâmpla, de exemplu, dacă, dintr-o cauză oarecare - masive bombardamente atomice sau alte distrugerii sau lipsă de combustibil primar - energia electrică ar dispărea? Atunci tot ce a creat civilizația contemporană în explorarea micro și macromosului s-ar năru. Civilizația ar trebui să renască din propria ei cenușă. Și asta într-o epocă în care sondele trimise în Univers nu au semnalat până acum o viață, oricât de rudimentară, asemănătoare celei de pe pământ!

Iată de ce, în fața unor distrugerii de orice fel, dar, mai ales, în fața unor carnagii asupra vieții, s-au născut proteste ca acela formulat astfel: „Nu pentru carnagii a fost inventată lumina electrică“. La fel, nu pentru atrocitățile comise asupra omului între anii 1940 - 1945, omul a urcat treptele civilizației sale.

De aceea nimeni nu trebuie să uite de marea Decalogului și de abisul Zilelor masacrelor din lagăre și nu numai din acestea, fapte care au călcat în picioare cele mai sfinte comandamente date omului: respectul față de viață, față de Creator și de Creația Sa.

Prof. ARIE ARIE

*Prima parte a articolului a apărut în nr. 779 al revistei noastre.

Ochire asupra istoriei comunității israelite din Iași (I)

În anul 1907, dr. Iacob Niemirower, rostea la „Toynbee Hall” o interesantă conferință intitulată sugestiv: „Ochire asupra istoriei comunității israelite din Iași”. Scopul conferinței, declarat chiar de conferențiar, era „de a deștepta interesul pentru studiul istoricului evreilor din Iași, constituții în cea mai veche și mai importantă comunitate din Moldova”, cu o vechime de peste 500 de ani și cu un număr de evrei apreciat, în 1832, la circa 30 000.

Dr. Niemirower, un pasionat cercetător al istoriei evreilor din România, preciza că la baza expunerii sale au stat documente ca: scrierile istorice ale fraților Schwarzfeld, mai ales studiul asupra istoriei comunității din Iași apărut în „Jewish Encyclopedia”, aparținând dr.-lui Elias Schwarzfeld, inscripțiile de pe morminte citite și tălmăcite de Psantir, W. Schwarzfeld și M. Braunstein, hrisoave cu privire la evrei, publicate în diferite reviste sau broșuri și multe altele. Așadar, avem toată certitudinea că aceste cifre și fapte prezentate de conferențiar sunt demne de luat în seamă.

Parcurgând filele expunerii, ne încercăm un sentiment de amărăciune la gândul că zbulciul și nedreptatea, care aveau să-i însoțească pe evrei pretutindeni în lume, nu i-au „ocolit” nici la Iași. La sfârșitul veacului al XVI-lea, Iașii cunoaște deja primii martiri evrei, de care vorbesc documentele vremii. La 15 noiembrie 1594, când Aron Vodă porni contra turcilor, 19 evrei au fost uciși „din greșală”, fiind amestecați în acel moment cu turcii ce se aflau la Iași. Pe vremea năvălirii cazacilor în Polonia, sub Hmelnițki, mulți evrei s-au refugiat la Iași, fiind primiți cum se cuvine de comunitate. Tot atunci, evreii ieșeni, cu eforturi materiale considerabile, i-au răscumpărat pe toți evreii prinși și vânduți la țărani, în târgul de sclavi din Iași, așa după

cum reiese din răspunsurile rabinice din acel timp. În anul 1652, când Timuș, fiul lui Hmelnițki, a venit la Iași să se cunune cu fata lui Vasile Lupu, evreii au avut de suferit din partea escortei sale, iar mai târziu, când Timuș a sărit în ajutorul socrului său Vasile Lupu contra lui Gheorghe Ștefan, cazacii i-au maltratată din nou pe evrei, aceștia fiind salvați de la moarte de Patriarhul Antiochiei, care, trecând prin Iași, a intervenit în favoarea lor.

În timpul lui Alexandru Moruzi (1803), puțin a lipsit ca evreii din Iași să fie victimele unui masacru. Mitropolitul Moldovei a intervenit și i-a ascuns în curtea reședinței mitropolitane, declarând că a greșorii vor trebui să treacă mai întâi peste corpul său pentru a ajunge la evrei. În schimb, Calimachi, cu toate că neori era „de partea evreilor”, niciodată nu s-a străduit să-i aperse de nedreptățile slujbașilor domniei.

În expunerea sa, dr. Niemirower mai dezvăluie și alte nenorociri. Ciuma din 1813, cea din 1829, precum și holera din 1831-1834 au adus evreilor multe suferințe. Siliți să trăiască în condiții insalubre, în corturi amplasate în afara orașului, lipsiți de alimente, apă și medicamente, unii au contractat boli grave și mulți și-au dat sfârșitul în chinuri groaznice. Incendiile din anii 1821 și 1827 au mistuit o mare parte din bunurile lor, iar mulți negustori evrei, pierzând în incendiu registrele, au pierdut, odată cu ele, și dreptul de a-urmasi prin lege pe debitorii.

În timpul revoluției grecești (1821 - 1822), numeroși evrei au fost uciși sau terorizați ba de turci, ba de greci. De pildă, revoluționarii eteriști, la trecerea lor prin Iași, i-au silit pe evrei să le furnizeze gratis alimente și uniforme, iar când turcii au înfrânt revoluția și, în urmărire eteriștilor, au ocupat Iașii, s-au datat la tot felul de samavolnicii și acte de șantaj, printre care și arestarea evreilor

pentru motive imaginare și apoi eliberarea lor în schimb unor mari sume de bani.

Dar nu numai din partea străinilor au avut de suferit evreii, ci și din partea autorităților locale. Conferențiarul amintit semnaleză că în perioada domniei lui Mihai Sturza, au fost emise o seamă de „legi” și ordonanțe cu caracter vădit antievreiesc, pe baza cărora evreii au fost oprți să mai fabrice și să vândă creștinilor lumânări și pâine, li s-a interzis să locuiască pe anumite străzi, să se angajeze în împrumuturi de bani și altele. Spre a scăpa de aceste interdicții sau a le micșora efectul, evreii au fost nevoiți să facă însemnate sacrificii bănești. De altfel, se pare că tocmai acest lucru îl doreau și autoritățile, de vreme ce, rând pe rând, ordonanțele au fost date uitării.

Este adevărat că unii evrei care s-au bucurat de o influență deosebită pe lângă autorități sau unele personalități din viața socială, economică și politică a Iașului, atunci când a fost nevoie, au sărit în ajutorul coreligionarilor lor. Așa după cum ne arată Psantir - specialist în tălmăcirea inscripțiilor de pe morminte -, unul dintre aceștia a fost Michel Daniel, om foarte evlavios, care, în 1837, cu ocazia procesului de la Tg.-Ocoana, intentat evreilor, precum și în alte situații dificile, a luat apărarea evreilor și a desfășurat o activitate binefăcătoare pentru ei.

Deși necazurile evreilor năpăstuți nu s-au oprit aici, ci, dimpotrivă, s-au amplificat cu trecerea anilor, noi ne oprim aici, cu speranța că am reușit să surprindem o secvență revelatoare din viața zbulciată a evreilor din Iași.

Vom reveni, în a doua parte a articolului, cu aspecte din activitatea culturală și filantropică desfășurată de obștea evreilor ieșeni.

MARIN OPRESCU

Un exemplu de umanism

Publicăm o corespondență care ne-a impresionat prin sinceritatea cu care semnatarul ei, medic pensionar, s-a pus, în mod dezinteresat, la dispoziția pensionarilor în suferință și se oferă să o facă și în viitor pentru toți concetățenii și vizitatorii stațiunii.

Covasna, 20 iunie 1994

Mult stimate președinte, acad. dr. Nicolae Cajal,

Cu ocazia alegerii Dvs. în fruntea Federației noastre, exprim felicitările mele, multă sănătate, succes în activitate, pentru prosperitatea Federației din România.

Vă informez că sunt medic primar pensionar, am 65 de ani, sunt singurul evreu din stațiunea Covasna, unde locuiesc începând din anul 1956 și am lucrat la Spitalul orașenesc până la pensionare. Fiind sănătos și capabil de muncă, am oferit asistență medicală în mod gratuit tuturor pensionarilor din cadrul Casei de ajutor reciproc a pensionarilor din localitate.

În stațiune sosesc coreligionari din țară noastră și din Israel. Vă informez că stau la dispoziție pentru frații și coreligionari în mod gratuit pentru asistență medicală. Cunosc perfect limba română, maghiară și ebraică și înțeleg puțin limba noastră ivrit. Vă rog să-l informați pe cititorii revistei noastre în acest sens.

Șalom!

Cu stimă,
Dr. Lazar Gavril

„munca de folos obștească”; în afara orașului, atmosfera era deprimentantă. Îndărăria cu care învățam era reacția noastră de apărare la vexațiunile ce ni se impuneau și care tindeau să ne strivească. Răzbătuseră până la noi știri tulburi despre soarta fraților noștri din alte țări crotopite de fiara hitleristă și realizăm aproape

cu profesori de specialitate, în parte neevrei: Goliav, Butunoiu, Olaru, la științele naturale: Licea, Ursu, Hagi, la română; Em. Constantinescu, Stăhiescu, Chiricuță, Brezeanu, la istorie; Mereuță și Totolici, la filosofie; Chirică și Ivănescu, la chimie; Bârsan, la Constituție; Coț, la economie politică;

Liceul Comunității Evreilor din Galați

Liceul Comunității Evreilor din Galați, ale cărui începuturi le-am schițat într-un articol anterior (vezi R.C.M., nr. 765), și-a menținut existența și în anii cumpliti ai războiului, ai amenințării permanente cu deportarea și exterminarea fizică. Ce e drept, localul, cu toate dotările, fusese rechiționat, iar din laboratoare, cabinete, materiale didactice nu rămăsese decât amintirea; dar liceul, ca instituție comunitară, a supraviețuit, și aceasta în bună măsură datorită unui corp didactic select, competent, de înaltă ținută intelectuală, silit însă, în parte, să alterneze, adeseori chiar în cuprinsul aceleiași zile, prestația pedagogică cu înșoșitoarea muncă obligatorie. Dintre dascăli, se detașează, în chip firesc: directorul liceului, David Herșcovici, personalitate de mare prestanță, chemat după război să lucreze în centrala Ministerului Învățământului; directorul adjunct, eruditul rabin I.M. Zalman, comentator al religiei și istoriei iudaice; profesorii de matematică Leon Weiss - absolvent al Sorbonei din Paris, O. Sachter - mai apoi profesor la Politehnica Bucureșteană, Iancu Vais - ulterior profesor la Liceul „Gheorghe Lazăr” din București; profesorii de română Schaffer, Goldfarb și dna B. Schild - directoarea Liceului de fete; profesorii de franceză - Jean Augenstreich, de germană - Cotliaru, de latină - Gabe și Novac, de ebraică - Lecker, Rabinovici, Trahtman; profesoara de psihologie Strasser; profesorii de muzică - Nachmanovici și de desen - Schwarz - tatăl și fiul ș.a. Lor li se adaugă o seamă de distinși intelectuali ce s-au dăruit cu trup și suflet misiunii pedagogice pentru care fuseseră solicitați - acoperirea materiilor rămase fără cadre didactice: avocații Faibis și Leibovici, farmaciștii Finkelstein și Bercovici, sportivii Grünberg și Sperling, pictoria Roth ș.a. La buna desfășurare a procesului de învățământ a adus o contribuție de considerabilă importanță personalul auxiliar și de conducere administrativă al liceului, în unte cu secretarul W. Hermelin și pedagogii Ipu (tatăl celebrului pianist Radu Lupu), Deju, aber, apoi Bromberg și Rosenfeld.

Noi, elevii, ne regăseam între zidurile școlii imobil în care se improvizase pe noi liceul, ca într-o oază a speranței. Acasă, psa susținătorilor familiei, forțați să presteze

instinctiv, printr-o capacitate de premoniție decantată de veacuri de persecuții și opresiune, că puteam fi oricând victimele aceluiași crud destin. Eram mereu convocați de director, care conducea cu mână fermă - cum se și cuvenea, mai ales în acel moment - treburile școlii și avertizați iarăși: să stăm în casă, să nu fim prea zgomotoși pe stradă, să nu atragem prin nimic atenția asupra noastră. Dar, oricât ne-am fi străduit, nu puteam trece cu totul neobservați, chiar dacă orele de începere și încheiere a cursurilor erau în mod special deosebite față de ale altor licee, spre a evita întâlnirile totdeauna defavorabile nouă. Inoculați cu mormul urii împotriva noastră, ca rezultat al unei propagande deșănțate și al unui statut juridic ce ne scotea de sub scutul legii, elevii ai altor licee ne recunoșteau fără greș după steara galbenă pe care, timp de peste un an, am fost obligați s-o purtăm, ne batjocoreau, ne hărțuiau și uneori, dacă nu eram în grup, ne și molestaau.

În primăvara lui 1944, deznodământul plutea deja în aer. Anul școlar s-a sfârșit mai devreme, după vacanța de Paști. Nimeni nu putea ști cum se vor desfășura concret evenimentele și ce se va întâmpla cu noi și familiile noastre în condițiile retragerii forțelor fasciste. Se zvonea că deportarea evreilor, de atâtea ori amânată, va deveni iminentă pentru zona din spatele frontului. Din fericire pentru noi, lucrurile s-au răscătat într-atât, încât nimeni n-a mai avut răgazul să se „ocupe” de evrei.

În toamna aceluiași an, ne-am întors, în sfârșit, în propriul nostru local. Cursurile s-au reluat normal, catedrele vacante s-au completat

Cricopol și Coșuleanu, la educație fizică ș. a. Și printre elevii s-au numărat, răzleț, neevrei, atrași fie de bunul nume al liceului, fie pur și simplu de faptul că locuia în apropierea lui, precum Antonio Calebotta, fiul consulului italian din Galați, sau Gabriel Andronache, premiantul clasei noastre.

După numai câțiva ani, însă, situația s-a schimbat la orizont se profila, implacabil, norul amenințător al unui nou totalitarism. În 1948, spre sfârșitul anului școlar, aliniați într-un careu în curte, am mai apucat să omagiem înființarea Statului Israel. Câteva luni mai târziu, liceul nostru, ca, de altfel, toate școlile particulare, a fost nevoit să-și închidă porțile. Elevii au fost trecuți în învățământul de stat, în care s-au evidențiat imediat prin temeinicia pregătirii, prin procentul ridicat al admiterilor în universități și institute. Nu mulți însă din cei care au vrut să-și valorifice la fața locului cunoștințele dobândite, talentele și capacitățile creatoare au avut posibilitatea să o facă până la capăt. Pentru regim, evreii constituiau o minoritate greu asimilabilă, care nu se încadra nici prin origine socială între categoriile privilegiate ale noii orânduirii. Cei ce se încumetau să facă cerere de Alia erau sever sancționați prin pierderea locului de muncă, eliminarea din școli și facultăți, excluderea din viața politică și obștească în genere. Discriminații disimulate - „sioniști” - sau nedisimulate, în cadrul măsurilor numite cinic de „îmbunătățire” a compoziției naționale, marginalizăți ca „mic-burghezi”, împinși spre statutul unor cetățeni de mână a doua, evreii s-au văzut frustrați și de perspectiva promovării în domeniile lor de activitate. Chiar

și o simplă viză turistică pentru una din țările vecine ajunsese o grea problemă, din cauza unor rubrici de genul „Rude în străinătate și ce legături întreține cu ele” (și câți evrei puteau lăsa aici spațiu gol?) din absurdele, dar nu mai puțin temutele dosare de cadre. Toate acestea au dus la reducerea drastică a numărului evreilor din țară - și, proporțional, al foștilor elevi gălățeni. Dar acolo unde factorii de decizie au avut curajul să pună interesele superioare ale țării deasupra indicațiilor de conjunctură care loveau, direct sau indirect, în evrei, colegii noștri, atâția câți - și atât cât - au mai rămas pe meleagurile natale, au putut da adevărată măsură a priceperii, inventivității și înaltului lor profesionalism - în economie și industrie, în știință și cultură, în învățământ și mass media. Consemnarea nepărtinitoare a aportului lor în toate aceste domenii va surprinde, probabil, pe mulți prin amploare și rezonanță. La circa o jumătate de veac după consumarea faptelor serinalelate aici, evocăm cu nostalgia memoria celor cu care am fost colegi fie și un an, cei mai mulți stabiliți în Israel sau în alte țări: Aizicovici Sinel (menționat în nr. 769, p. 6, al revistei noastre printre conducătorii sioniști eliberați din detenție pentru care Șef Rabin dr. Moses Rosen a cerut permisivitatea de Alia), Bernstein Nathan, Bittman Moritz, Bucureșteanu Mondy, Cahane Mișu, Catz Leib, Craiu David, Eiscovici Edgar, Estes Eugen, Feuerstein Aurel, Ghingold Mina, Glotter Ely, Goldstein Emil, Goldner Nora, Grabois Leon, Grünberg Clara, Hartstein Gaby, Herșcovici Iuliu, Herșcu Riri, Horn Yvette și Sidonie, Iancovici Clarisse, Leibovici Marga, Löwenberg Mauriciu, Marcus Arke, Petreanu Marchis, Poch Albert, Rabinovici Solomon, Rubinstein Ginette, Schaeider Solomon, Schächter Martin, Silberman Gill, Timen Simon, Solomon Gabriela, Tenenbaum Rodica, Weinstein Clarisse și mulți alții. Tuturor acestora, nominalizați sau nenominalizați, dar și aceloră din toate clasele, mai vârstnici sau mai tineri decât noi, le adresăm chemarea de a ne aduna cât de curând (poate chiar - de ce nu? - în cursul anului curent) la o altă, într-un suprem efort de a menține trează amintirea Liceului nostru (relații la tel. 6634771).

J. MOSES, S. WEINBERG

CENTENARUL NORBERT WIENER

În acest an, lumea științifică internațională sărbătorește un secol de la nașterea marelui matematician Norbert Wiener, omul care, printre altele, a creat cibernetica, numele lui pătrunzând astfel în conștiința publicului larg, deși lucrările sale de specialitate au rămas rezervate, după cum e și firesc, unui public sensibil mai restrâns.

Destinul ciberneticii este interesant, prin caracterul său insolit. În 1948, apărea simultan, în Franța și S.U.A., o carte a lui Wiener, cu un titlu neobișnuit: CIBERNETICA. Termenul acesta era necunoscut pentru marea masă a publicului din cele două continente, foarte puțini istorici ai științei amintindu-și că, în urmă cu peste un secol, prin anul 1830, marele fizician francez André Marie Ampere (1775 - 1836), într-o clasificare a tuturor științelor existente atunci sau posibile după concepția sa, a prevăzut și o știință a ciberneticii, definită drept știința conducerii societății, știință situată între dreptul internațional și diplomație. Wiener, în subtitlul cărții sub-menționate, preciza că, în viziunea sa, cibernetica se ocupă de comandă și comunicare la animal și la mașină.

Depășindu-i cu mult pe Descartes și La Mettrie, el arată că acest studiu trebuie făcut cantitativ, matematic, în concepte moderne.

Rare au fost cazurile în știință când apariția unui volum științific produce atâta valvă, atâta patimă. Imediat au apărut adepții înfocați ai ciberneticii, ca și dușmanii înverșunați. În "Micul dicționar filosofic" publicat la Moscova la începutul anilor '50, cibernetica era definită drept "o pseudoshiință burgheză, pusă în slujba imperialismului american". Curios, reacțiile adverse ciberneticii nu au venit din partea teologilor, ci a dogmaticilor materialişti, ca și a antisemitelor. Mesajul pe care îl aducea această carte era că se poate de simplu: știința ajunsese la un punct în care era capabilă să explice, cu același formalism matematic, fenomenele de comandă și comunicație care apar atât la animale, cât și la mașini. Să nu uităm că, în anii '40, au apărut, practic simultan, în Anglia, S.U.A. și Germania, primele mașini matematice automate - precursorii actualelor calculatoare electronice. Tot atunci, s-a dezvoltat și teoria comunicării, s-a observat posibilitatea de a aplica metodele logicii matematice la studiul

sistemelor cu relee și chiar al neuronilor etc. A fost o epocă de mare efervescență și creativitate științifică.

Trebuie să arătăm că, între timp, N. Wiener ajunsese o celebritate matematică, călătorind mult, ca să răspundă numeroaselor invitații ale unor universități din afara granițelor S.U.A.

Norbert Wiener, care devenise o personalitate importantă în comunitatea marilor matematicieni, participă la efortul de război împotriva forțelor fasciste, lucrând la perfecționarea unor automate pentru dirijarea tirului antiaerian; dar din 1947, când a văzut că se încearcă folosirea teoriilor sale în scopuri inumane, a refuzat să mai facă parte din vreo echipă de cercetare în domeniul militar.

În clipe de răgaz, discută probleme de filosofie științei cu alți savanți de renume și împletește preocupările pentru matematică cu cele pentru filosofie.

Curând după apariția cărții "Cibernetica" (1948), care îl face celebru, se constituie, la Namur (Belgia), Asociația Internațională de Cibernetica, urmată, după câțiva ani, de Organizația Mondială de Sisteme și Cibernetica - inițial cu sediul în Anglia -, în afara altor organizații, mai mari sau mai mici, în general cu caracter limitat. De exemplu, în Franța se creează AFCEC - Asociația Franceză de Cibernetica Economică și Tehnică etc. Deși de la apariția cărții "Cibernetica" au trecut 46 de ani, interesul pentru această știință - sau complex de științe - este în continuă creștere, mereu organizându-se congrese naționale și internaționale.

Dar cine a fost Norbert Wiener?

S-a născut la 26 noiembrie 1894, în localitatea Columbia (S.U.A.), ca fiu al lui Leo Wiener, distins savant filolog și istoric al limbii și literaturii idiș, familia acestuia provenind din Bialystok. Tradiția familiei considera că în arborele său genealogic figura și celebrul savant Maimonide din Cordoba - Rambam -, ca și Aqiba Eger, mare rabin la Posen (1815 - 1837). Familia își făcea un punct de glorie și din faptul că participase la tipărirea Talmudului la Krotoschin, în 1866. Cu asemenea tradiții de cultură, nu e de mirare că micul Norbert citea bine la patru ani, că la 11 ani a devenit student al Universității Tufts și la 18 ani și-a luat doctoratul la Universitatea Harvard.

Cu o ancestrală sete de cultură multilaterală și un remarcabil neastâmpăr intelectual, Wiener a auzit și cursurile filosofului Bertrand Russell și apoi ale matematicianului G.H. Hardy, la Göttingen.

Cu asemenea pregătire, el este solicitat în diverse instituții. Din 1919, îl găsim în celebrul Massachusetts Institute of Technology (MIT) - Departamentul de matematică, după ce, timp de câțiva ani, predase la Departamentul de filosofie de la Universitatea Harvard, la cel de matematică d la Universitatea Maine și lucrase și la marea companie General Electric. A fost membru al celebrei American Mathematical Society - fiind și vicepreședintele ei (1935 - 1937), membru al Royal Society of Arts (Anglia) etc.

La o ceremonie festivă organizată în 1961 în onoarea lui N. Wiener, cunoscutul om de știință Julius Adam Stratton - ale cărui lucrări în domeniul electromagnetismului au influențat o întreagă generație - afirma: "Îl onorăm pe Norbert Wiener nu numai ca pe un extraordinar de dotat matematician sau ca pe un savant productiv, cu o minte creatoare - dar în mod egal pentru umanitatea sa. Îl respectăm, de asemenea, - pentru principiile pe care le apără... Institutul Tehnologic din Massachusetts (MIT) este mândru să-l numere ca pe un membru al facultății sale".

Iar savantul Y.W. Lee, tot de la MIT, afirma, în legătură cu lucrările lui Wiener, că ele stau la baza teoriei moderne a comunicațiilor. Fără a intra în detalii de specialitate, trebuie să arătăm că, prin cercetările sale fructuoase, N. Wiener a rămas celebru în multe domenii ale matematicii, mai ales în ceea ce este în legătură cu fenomenele care nu sunt determinate univoc, ci numai prin anume proprietăți medii, probabilistice. El a făcut primii pași în domeniul studierii transmisiilor mesajelor în prezența zgomotului, problemă centrală a comunicațiilor moderne.

Nu este deci de mirare că în tratate de specialitate întâlnim expresii consacrate, ca: procese Wiener, teorema Wiener-Paley, teorema Wiener-Hincin, ecuații Wiener-Hopf etc. etc.

Lui Norbert Wiener nu i-au fost străine nici problemele sociale, nici cele religioase (spre a nu vorbi acum de cibernetică). Una dintre cărțile sale se intitulează elocvent "The Human Use of Human Being" - "Folosirea umană a ființelor umane". Iar dacă ar fi să rezumăm într-o singură frază altă carte, deosebit de importantă, a aceluiași gânditor - mă refer la "God and Golem, Inc." - tradusă în română sub titlul "Dumnezeu și Golem S.A." - aș scrie: paradoxurile care apar în religie nu sunt mai greu de acceptat ca paradoxurile întâlnite în știința contemporană.

Norbert Wiener s-a stins din viață în 1964, dar memoria sa este cinstită în întreaga lume. Organizația Mondială de Sisteme și Cibernetica i-a ales ca președinte în memoriam și la fiecare trei ani acordă un premiu internațional și o medalie de aur "Norbert Wiener" pentru lucrări remarcabile în domeniu. În anul 1993, s-a creat un institut internațional "Norbert Wiener", care dispune de numeroase centre în diferite țări ale lumii etc.

Atât lucrările de strictă specialitate, cât și ideile generale ale ciberneticii continuă și azi a fi studiate și dezvoltate, deoarece Norbert Wiener a reușit să combine în mod strălucit știința cu filosofia, matematica pură cu cea aplicată, pe cea mai bună linie a tradiției marilor matematicieni, ca Gauss, Riemann, Poincaré sau Hadamard. Ideile sale profunde oferă substanță de meditație pentru multe generații.

Iar fiecare dintre domeniile pe care le-a abordat (cibernetica, probleme sociale, filosofia religiei etc.) merită a fi aprofundat aparte.

Oricine se apropie de opera unui geniu ca Norbert Wiener câștigă atât prin bogăția informației, cât și, mai ales, prin originalitatea și valoarea ideilor cu care vine în contact.

PE URMELE DOCUMENTELOR REFERITOARE LA EVREII DIN ROMÂNIA (II)*

În orașul Rehovot se află muzeul și arhiva purtând numele lui Chaim Weizmann, lider sionist și apoi primul președinte al Statului Israel. Corespondența lui, în parte editată, în parte inedită, cuprinde și referiri la România. În scrisoarea din 2 iulie 1917, adresată lordului Nathaniel Rothschild (1877 - 1923), a cărui soție era, de altfel, originară din Oradea, analizează problema statutului evreilor din România. La 7 februarie 1941, îl abordează pe W. Churchill, cerând un număr sporit de certificate de imigrare în Palestina, inclusiv solicitanților din România. La 29 martie 1944, își exprimă îngrijorarea față de soarta evreilor din Ungaria, România, Slovacia și Bulgaria, ca urmare a invaziei hitleriste și a instaurării unui guvern marionetă la Budapesta. În mai multe scrisori, și-a exprimat dezamăgirea față de faptul că nu reușise să determine aliații să bombardeze liniile ferate dintre Ungaria și lagărele morții din Polonia, spre a împiedica deportările. Ele au fost oprite abia la 6 iulie 1944, dată la care - adăugăm noi - deportările din Ardealul de Nord ocupat de Ungaria erau încheiate.

Un apreciable fond de materiale a putut fi cunoscut cu privire la activitatea organizației WIZO, a femeilor sioniste. Părți ale acestui fond se găsesc în arhiva sionistă din Ierusalim, precum și la sediul centralei mondiale din Tel-Aviv a organizației. Potrivit datelor culese, pe teritoriul României a luat ființă, în 1919, o grupă WIZO, sub președinția Rosei Bernhard. În 1930, existau 31 de grupe, cu 5 000 de membri. În pragul celui de-al doilea război mondial, acestea întrețineau 18 grădinițe. În 1942, au înființat 17 cantine în Transnistria, pentru evreii deportați.

În Transilvania, exista o rețea separată de organizații, care cuprindeau, în 1939, 54 de grupe, cu 5 000 de membre. Deși dizolvată oficial în anii 1940 - 44, organizația WIZO a încercat să ajute, în partea de sud a Ardealului, familiile obligate să părăsească satele și alte categorii de nevoiași. Reconstituită în noiembrie 1944, s-au format două centre: la București și la Arad.

Biblioteca Națională și Universitară Ebraică din Ierusalim deține peste 3 milioane de cărți, 11 000 de manuscrise și vreo 5 000 de hărți. Cercetările noastre ne-au permis să obținem doar informații despre manuscrisele de la Vinița, transferate, după 1915, la Oradea, și care, în 1944, după multe peripeții, au luat drumul Ierusalimului. În schimb, am putut vedea, în original, notele lui A. L. Zissu din perioada 1933 - 1948. Cele mai interesante remarci se referă la problema deportaților în Transnistria și, apoi, la realizarea posibilităților de a părăsi România în perioada premergătoare prăbușirii regimului antonescian. Remarcăm voluminosul manuscris referitor la liderul bucovinean Linzberg. Un alt manuscris cuprinde traduceri efectuate din literatura română în limba ebraică, în special din lucrările scrise de Carmen Sylva.

Nu putem trece cu vederea uriașul fond de ziare al bibliotecii. Pe lângă colecțiile presei în limba română, remarcăm și existența unor numere ale ziarului "Palestine Post" (azi, "Jerusalem Post"). În decursul apariției lui, ziarul a înregistrat multe informații privind România. Deosebit de interesante sunt relatările din perioada 1940 - 1944, încercând să ofere date despre realitățile din România stăpânită de regimul legilor rasiale. În același context, apare și interesul pentru situația din Ardealul de Nord, în special în primăvara tragică din 1944.

EUGEN GLÜCK

* Prima parte a articolului a apărut în nr. 779 al revistei noastre.

VEȘTI DIN CHIȘINĂU

"Acum avem nevoie mai mult ca oricând de unitate, deoarece numai astfel vom depăși dificultățile cu care ne confruntăm", a afirmat dl Mircea Snegur, președintele Republicii Moldova, în cadrul întrvederii cu o delegație sosită la Chișinău a asociației religioase evreiești "Agudat Israel", din S.U.A., condusă de dl Mordechai Neustadt, președintele ei, și de Rabinul Șef Perlow-Novominskier.

Șeful statului s-a referit cu precădere la procesele ample de democratizare care au loc în societate, evidențiind faptul că legile Republicii Moldova corespund rigorilor internaționale vizând respectarea drepturilor omului, indiferent de naționalitate.

Oaspeții au confirmat acest lucru, aducându-i sincere mulțumiri președintelui Snegur pentru faptul că evreii din Moldova au posibilitatea de a studia limba maternă, de a promova credința religioasă și tradițiile proprii.

Mulțumind, la rândul său, pentru ajutoarele umanitare acordate de asociație, dl Mircea Snegur a subliniat că și de acum înainte se va manifesta, în măsura posibilităților reale, o preocupare constantă pentru minoritățile etnice.

De asemenea, în Moldova s-a aflat în vizită o delegație israeliană din care au făcut parte dl Rafi Glul, deputat în Knesset și dna Zina Kleitman, reprezentanta Ministerului Afacerilor Externe al Israelului. Scopul vizitei a fost acela de a da informații suplimentare privind politica de pace a Israelului și noua situație din Orientul Apropiat.

Asemenea delegații s-au deplasat în mai multe state în cadrul campaniei "Informare asupra păcii". Membrii delegației sosită la Chișinău au avut întrevederi cu persoane

oficiale din Parlamentul și Guvernul Republicii, s-au întâlnit cu autoritățile orașenești și cu reprezentanții comunității evreiești.

În altă ordine de idei, autorul rândurilor de față, fiind prezent într-una din zile la sediul Ununii Scriitorilor din Republica Moldova, a avut plăcuta surpriză de a avea în mână scrisoarea primită de domnul Mihai Cimpoi, președintele Ununii, din partea regizorului Moshe Yassu, din S.U.A., care colaborează cu Teatrul "Eugen Ionescu" din Chișinău.

Reproduc câteva fraze din această minunată scrisoare referitoare la apariția în Israel a unui nou volum de traduceri din lirica lui Eminescu:

"Stimate domnule Cimpoi,

Am citit cu deosebită plăcere traducerile lui Auva bat-Hanna din Eminescu și vă mulțumesc din suflet că mi le-ați adus la cunoștință. Cu această ocazie, îmi iau libertatea să subliniez faptul că Israelul, o țară mică, (...) cu nenumăratele ei probleme sociale și economice (...), în decursul existenței ca stat de 45 de ani, nu s-a mulțumit cu o traducere a marelui Eminescu, ci cu două. Prima fiind făcută de către poetul lehasshua Tan-Pai (...).

Dar Eminescu este el român? Eminescu este român, așa cum Shakespeare este englez, așa cum Socrate este grec (...)

Oamenii acestuia mari au depășit granițele (...) și aparțin întregii lumi...

Cu mult respect,

Moshe Yassu"

De la corespondentul nostru,
Dr. VITALIE TEODORU

EDMOND NICOLAU

Inaugurarea pietrei funerare pe mormântul Șef Rabinului dr. Moses Rosen

Miercuri, 1 iunie a.c., la Cimitirul „Sanhedria”, din Ierusalim, a avut loc inaugurarea pietrei funerare a celui care a fost Șef Rabin al Cultului Mozaic și președinte al Federației Comunităților Evreiești din România, dr. Moses David Rosen.

La ceremonie au luat parte lordul Immanuel Jakobovits, Șef Rabin emerit al Marii Britanii, dl Gideon Neeman, consilier în Ministerul israelian al Afacerilor Externe, dl Yitzhak Artzi, președintele Asociației Evreilor Originari din România, un numeros public.

Adunare comemorativă

Marți, 7 iunie a.c., la Templul Coral din București, a avut loc adunarea comemorativă dedicată împlinirii a 30 de zile (Șloșim) de la încetarea din viață a Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Au participat conducători ai Federației Comunităților Evreiești din România și ai Comunității Evreilor din București, un mare număr de membri ai obștii noastre, alți prieteni și admiratori ai ilustrei personalități.

Au fost de față dna Lily Hahamy, însărcinată cu afaceri ad interim al Ambasadei Statului Israel la București, membri ai Ambasadei, precum și dna Bin Nun, directoarea Biroului Sohnet, filiala România.

Hahamul Eliezer Glantz și prim-cantorul Aizik Jukovski au oficiat un serviciu divin pentru odihna sufletului marelui dispărut. Corul Templului Coral (dirijor - Roger Avramescu), acompaniat de orgă, a interpretat cântece sinagogale adecvate momentului comemorativ.

În cuvântul d-sale, ing. Theodor Blumenfeld, secretar general al F.C.E., a arătat că, deși rămășițele pământești ale celui care a fost Șef Rabinul dr. Moses Rosen odihnesc acum la Ierusalim, marile idealuri cărora și-a închinat viața trăiesc și, prin aceasta, cel care a fost timp de peste 50 de ani păstorul nostru spiritual a intrat în eternitate. Grijă pentru cultivarea tradiției iudaice, preocupările în domeniul asistenței sociale, lupta împotriva

antisemitismului și pentru a impune respectul față de demnitatea noastră, sentimentul de loialitate față de România și de dragoste pentru Sion - iată moștenirea pe care ne-a lăsat-o și care stă mărturie că viața unui conducător, trăită intens și închinată binelui obșteșc, este prețuită și după moartea lui. Cinstindu-l memoria, stărând în numele idealurilor de care a fost animat, îi perpetuăm existența.

Vicepreședintele Comunității Evreilor din București, dl ing. Oșy Lazăr, a salutat, în numele obștii, inițiativa hahamului Eliezer Glantz de a se fixa o placă comemorativă cu numele regretatului Șef Rabin al Cultului Mozaic din România, dr. Moses David Rosen, în incinta Templului Coral. Apoi, d-sa a instalat placa, în care vor arde permanent două luminițe.

A fost intonată rugăciunea „El Male Rahamin”, în memoria Eminenței Sale dr. Moses Rosen. Aceeași rugă a fost intonată și pentru odihna sufletelor martirilor pogromului de la Dorohoi, de la 1 iunie 1940, al căror iarașit a fost în 25 Sivan 5754 (respectiv, 4 iunie 1994).

Hahamul Eliezer Glantz a citit un capitol din Psalmii, cu versete ale căror inițiale alcătuiesc împreună numele regretatului nostru conducător spiritual, după care întreaga asistență a rostit un kadiz colectiv.

În încheiere, corurile reunite ale elevilor de Talmud Toră și „Șira Vezimra”, acompaniate de o formațiune orchestrală (dirijor - Izu Gott), au interpretat cântecele „Gam ki Eileh” și „Ani Maamin”.

Evocare într-o revistă canadiană

Vestea ne-a impresionat adânc. E greu să-ți înfățișezi trecând în umbră un împătimit în continuă supraveghere și mișcare nu numai în apărarea drepturilor, dar și a demnității celor aflați în grija sa.

Șef al Cultului Mozaic din România, dr.-ul Moses Rosen se putea rețrași în valoare de simbol. A preferat poziția de luptător fără teamă întru păstrarea tradiției iudaice, ca și tot ceea ce era legat de cultul mozaic, într-o lume de agnostic și de intensă presiune spre agnosticism, ca politicoasă de stat.

Președinte al Federației Comunităților Evreiești, el se putea restrânge cât mai mult la poziții de simplă reprezentare. A luptat, în schimb, a luptat din toate puterile, pentru menținerea caracterului etnic al celor păstoriți, pentru o justă îndrumare în viață, pentru menținerea lor pe locul convenit în Comunitatea Mondială.

Fiu al Țării Românești, s-a dovedit un abil politician pe scară internațională, cu un apreciabil aport în domeniul economic, oricând și oriunde a fost solicitat. Evadând din rolul său de simbol - acceptându-l pe cel de luptător pentru adevăr și dreptate - , n-a rămas niciodată impasibil față de reiterarea unei activități jurnalistică de tipul „Porunca Vremii” și nici față de acțiunile neogardiste abia disimulate. Nu o dată, egecele și bine argumentatele sale intervenții au dus la strangularea odioaselor reveniri în trecut.

Lupta naște însă ripostă. Și foarte curând Rabinul Șef a avut de întâmpinat cele mai josnice atacuri, din cele mai variate și, totodată, neașteptate direcții; s-au creat „alianțe” între cele mai puțin imaginabile resurse. Odiasele mistificări, insinuări lamentabile, „reproșuri” de caracter pur personal și coborât nivel, s-au acumulat într-o hilară înmănușiere. Bardul oficial al Ceaușeștilor, prea cunoscutul linge-talpa, reputat și feroce antisemit, fiindcă la altceva mintea nici nu-l putea duce, s-a alăturat corului denigrator format din bieți „sociologi” rămași pe linie gardistă, sau răzoi canadieni cu nume străin, pretins „destărați”. Mult mai dureroasă a fost însă „întărirea” acestui grup prin unii foști colaboratori ai Șefului

Rabin, crescuți și ridicăți de dânsul. „Porunca-vremiștii” nu l-au supărat. Era prea obișnuit cu ei. Ceilalți i-au amărât ultimii ani ai vieții, nimicindu-l în credința că munca și sacrificiul desfășurat ani și ani îi vor da un sens vieții.

Într-o scrisoare trimisă în ultimele zile ale anului 1993, Rabinul Șef îmi scria: „...În situația mea, sunt singur, înfrunt furtuna... În genere, însă, a fi evreu înseamnă a fi singur...” Sub aparența sa rigidă, Omul a fost un munte de suferințe.

Dar, curând, foarte curând, din umbra regretelor se vor regăsi și realitățile realizărilor. A reușit să conserve religia și tradiția iudaică celor câtorva mii de credincioși care se mai aflau sub oblăduirea sa.

Și-a început păstoria în urmă cu 52 de ani, pe când în România se mai aflau 450 000 de evrei. Cu mult tact, împotriva politicii oficiale, care nu lerta acțiunii contrarii, a reușit să ajute peste 400 000 de persoane să emigreze în toate ținuturile. Ci în Israel, țara străbună. Acolo, trăiesc azi peste 450 000 de evrei originari din România.

A înflințat, pe locurile unde păstora, cantine și case de adăpost pentru cei vârstnici sau lipsiți de orice ajutor. Nimeni, absolut nimeni originar de acolo nu s-ar putea încumeta să spună că ar fi fost abandonat și nici că ar fi fost vreedată flămând, fie și pe cea mai aprigă perioadă de foamete.

Adoptând atitudini forte, a reușit să demaște din timp și să reducă la încercări ridicole manifestările neogardiste, de tipul bufonului ceaușist.

Și-a ajutat Țara din toate puterile sub aspect economic, ușurând-o de multe poveri. Țara i-a recunoscut meritele, desemnându-l membru de onoare al Academiei Române.

Pentru cei ce s-au simțit la adăpost sub oblăduirea lui, calea rămâne deschisă pentru ca, într-o pioasă reculegere, să ne îndreptăm spre Adevăr, spre Lumină și Dreptate.

„ZIHRONO LIVRAHA”

S. AI. BACHER

Din revista „Semnalul” (Toronto, Canada), nr. 4, aprilie 1994

Telegrame de condoleanțe primite la încetarea din viață a Șef Rabinului dr. Moses Rosen

SENATUL ROMÂNIEI

În numele și la rugămintea domnului Oliviu Gherman, președintele Senatului României, aflat în prezent în străinătate, vă adresez Dumneavoastră și Comunității Evreiești din România, la trecerea în neființă a Rabinului Moses Rosen, întreaga compasiune, iar familiei îndoliate sincere condoleanțe.

Dispariția Rabinului Moses Rosen ne-a intristat adânc, fiind vorba de un om care, pe parcursul vieții sale, a reușit să constituie un factor de echilibru și înțelegere, atât pentru comunitatea evreiască din România, cât și pentru poporul român, cu care aceasta conviețuiește.

Ales în 1992 membru de onoare al Academiei Române, a iubit și admirat cultura și istoria românilor pentru lupta și suferința care le-au marcat și care se aseamănă cu istoria dramatică a poporului evreu. Rabinul Moses Rosen ne-a lăsat, prin scrierile și ideile sale, o operă de un respect și o valoare deosebite, care își vor păstra strălucirea pe parcursul anilor.

Vă rog, Domnule Secretar general, să primiți, în aceste momente grele, expresia simpatiei noastre cu Comunitatea Evreiască din România.

Senator ION SOLCANU, Vicepreședinte al Senatului

CONSILIUL PENTRU MINORITĂȚILE NAȚIONALE

Consiliul pentru Minoritățile Naționale exprimă profundul regret pentru încetarea din viață a Eminenței Sale, Șef Rabinul Cultului Mozaic, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România, dr. Moses Rosen, personalitate marcantă a vieții politice, culturale și spirituale din România.

VIOREL HREBENCIUC,
Secretar General al Guvernului

Coordonator al Consiliului pentru Minoritățile Naționale

Decesul neașteptat al Eminenței Sale Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, dr. MOSES ROSEN, a lăsat un mare gol în viața spirituală și religioasă din România.

Vă rog să primiți cele mai sincere condoleanțe.

IVAN TRUȚER

BIROUL EXECUTIV AL PARTIDULUI DEMOCRAT

PARTIDUL DEMOCRAT se alătură tuturor celor care deplâng sincer dispariția celui care a fost Eminența Sa dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. Proeminenta sa personalitate, înscrisă definitiv în istoria contemporană, va constitui, pentru membrii partidului nostru, un exemplu de luminat cărturar, slujitor al lui Dumnezeu, luptător pentru apărarea intereselor comunității sale împotriva extremismului, xenofobiei și antisemitismului, pentru promovarea valorilor umanității.

PARTIDUL UNITĂȚII NAȚIONALE ROMÂNE

Biroul Permanent al Consiliului Național al Partidului Unității Naționale Române transmite sincere condoleanțe comunității evreiești și familiei celui ce a fost Șef Rabinul Cultului Mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din România, Eminența Sa dr. Moses Rosen.

Fie ca activitatea sa de o viață, îndreptată împotriva urii, xenofobiei și antisemitismului, să găsească ecou și înțelegere, acum și în viitor, pe meleagurile ROMÂNIEI și pretutindeni.

IOAN GAVRA, Vicepreședinte

UNIUNEA ARMENILOR DIN ROMÂNIA

Cu profundă durere, am aflat de trecerea în neființă a Eminenței Sale dr. Moses Rosen, Șef Rabin al Cultului Mozaic. Vă rugăm să primiți sincere condoleanțe pentru pierderea marelui om de cultură și șef al comunității dumneavoastră.

Comitetul Director

GRUPUL PARLAMENTAR U.D.M.R. DIN CAMERA DEPUTAȚILOR

Cu consternare, am luat cunoștință de moartea Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen. Transmitem, cu această tristă ocazie, compasiunea noastră, precum și sincere condoleanțe.

KEREKES KAROLY

PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT TRADIȚIONAL DIN ROMÂNIA

Colegiul Prezidențial Permanent al PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT TRADIȚIONAL din România regretă în mod sincer dispariția Eminenței Sale dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic și președinte al Federației Comunităților Evreiești din România și transmite pe această cale condoleanțe familiei îndoliate și colaboratorilor.

EUGEN BRĂNZAN, președinte

PARTIDUL PARTICULARILOR DIN ROMÂNIA

PARTIDUL PARTICULARILOR din România ia parte cu profundă durere la pierderea ireparabilă ce v-a lovit prin trecerea spre cele eterne a Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen. Curajul, înțelegerea profundă a oamenilor, verticalitatea sa vor rămâne pentru noi un exemplu de urmat.

LUCIAN CORNESCU RING, președinte

UNIUNEA VATRA ROMÂNEASCĂ

Membrii Comitetului Director al filialei din București a Uniunii Naționale „VATRA ROMÂNEASCĂ”, împreună cu toți membrii filialei teritoriale, mi se alătură în a vă transmite sincere condoleanțe pentru pierderea Eminenței Sale dr. Moses Rosen, Șef Rabin al Cultului Mozaic și președintele comunităților evreiești din România.

Ca vicepreședinte al Comitetului Național Director al Uniunii, îmi asum îndatorirea sinceră de a vă exprima condoleanțe în numele tuturor membrilor și simpatizanților organizației noastre.

VALENTIN BORDA,

vicepreședinte al U.N.V.R. și președinte al filialei din București a Uniunii

MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA

MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA și toate Lojile de sub obediență sa iau parte, cu profundă durere, la pierderea ireparabilă ce v-a lovit prin trecerea spre cele eterne a Eminenței Sale, Șef Rabinul dr. Moses Rosen.

Figura sa luminoasă, profunda înțelegere a oamenilor, verticalitatea sa vor rămâne pentru noi, masonii legitimi din România, un exemplu de urmat.

VALERIU ARBORE,
Mare Secretar

NICOLAE FILIP,
Mare Maestru

ORGANIZAȚIA „RICH FOUNDATION” - PARIS

Cu adâncă durere am primit știrea morții unui foarte bun prieten și coleg, care a realizat atâtea nu numai pentru evreii din România, ci și pentru evreii de pretutindeni.

Vă rugăm să acceptați cele mai profunde condoleanțe pentru pierderea de către noi toți a unei personalități remarcabile, ale cărei înfăptuiri nu au fost întotdeauna apreciate la justa lor valoare.

Al dvs. sincer,

ABRAHAM KARLIKOW, președinte

Telegrame de condoleanțe primite la încetarea din viață a Eminenței Sale Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

MITROPOLIA BANATULUI

Deplângem pierderea Eminenței Sale dr. Moses Rosen și transmitem familiei, precum și credincioșilor mozaici sincere condoleanțe.

NICOLAE, Mitropolitul Banatului

MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Am aflat, cu durere, de moartea celui care a fost Șef Rabin dr. Moses Rosen. Prin plecarea Eminenței Sale dintre noi, nu numai comunitatea evreiască, ci întreaga societate românească suferă o mare pierdere. Bunul Dumnezeu să odihnească sufletul său în pace și lumină sfântă. Vă rugăm să primiți sincerele noastre condoleanțe.

DANIEL, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei

ARHIEPISCOPIA SUCEVEI ȘI RĂDĂUȚILOR

Pierderea grea suferită prin trecerea la cele veșnice a Eminenței Sale a lăsat un gol în sufletele noastre, ale celor ce l-am cunoscut și apreciat.

Personalitate complexă a lumii contemporane, a reușit să aducă Comunităților Evreiești din România respectul binemeritat și, alături de slujitorii celorlalte culte din țara noastră, a slujit cu înțelepciune cauza comună a triumfului spiritualității în fața uciderii psihice la care eram supuși de temnița roșie.

Bunul Dumnezeu l-a chemat la Sine într-o odihnă binemeritată și suntem convingși că va trimite un alt bun păstor vrednic de înaintașul său, religioșilor mozaici din România.

PIMEN, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

ARHIEPISCOPUL ROMANO-CATOLIC DE ALBA IULIA

Primiți, vă rog, condoleanțele noastre cu ocazia decesului mult regretatului Șef Rabin dr. Moses Rosen. Zeher Tadic Livraha.

JAKUBINY, Arhiepiscop romano-catolic de Alba Iulia

MUFTIATUL CULTULUI MUSULMAN DIN ROMÂNIA

Vestea încetării din viață a Eminenței Sale dr. Moses Rosen ne-a intristat și pe enoriașii musulmani din România.

Pierderea unui valoros om de cultură ne-a determinat să vă transmitem sincere condoleanțe.

Muftiu OSMAN NEGEAT, Șeful Cultului Musulman din România

ORDINARIATUL ROMANO-CATOLIC IAȘI

Vestea neașteptată a morții Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, apărător neobosit al cauzei idealurilor de credință evreiești și promotor al bunelor relații dintre biserici și popoare, ne face să împărtășim durerea conducerii Federației Comunităților Evreiești din România și a familiei îndoliate. În spirit de credință în Cel Atotputernic și Veșnic, ne rugăm și implorăm ca Eminența Sa să aibă parte de binecuvântarea și răsplata cuvenită celor drepti.

PETRE GHERGHEL, Episcop de Iași

EPISCOPIA ARMEANĂ DIN ROMÂNIA

Cu profundă durere am aflat vestea încetării din viață a doctorului Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. Personalitatea celui dispărut va rămâne neștersă nu numai în istoria iudaismului din România, ci și dincolo de hotare, precum și în relațiile ecumenice internaționale. Dumnezeu să-I odihnească în ceata dreptilor. Vă rog, domnule secretar general, să transmiteți sincerele mele condoleanțe familiei îndoliate.

Arhimandrit ZAREH BARONIAN, Vicarul Episcopiei Armele din România, București

ADUNAREA SPIRITUALĂ NAȚIONALĂ A BAHAILOR DIN ROMÂNIA

Am aflat cu profund regret de încetarea din viață a Eminenței Sale doctor Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului Mozaic, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. Cu neobosită dăruire a vegheat păstrarea și apărarea demnității și identității populației evreiești, asigurând perpetuarea vieții spirituale specifice, dar în aceeași măsură asigurând și integrarea în viața românească. Personalitate factor de echilibru, a pledat pentru înțelegere și pace, reușind să depășească și ajutând comunitatea evreiască să depășească momentele dificile ale vieții. Cu regret transmitem sincere condoleanțe evreiești să depășească momentele dificile ale vieții. „Binecuvântat este omul care și-a familiei îndurare, precum și Comunității Evreiești din România. „Binecuvântat este omul care și-a întors fața spre Dumnezeu și merge fără să șoaie în iubirea lui, până ce sufletul său s-a înălțat în zbor spre Dumnezeu, Domnul suprem al tuturor”.

Domnișoara SHOHREH RAHMATIAN, Secretar Executiv

UNIUNEA COMUNITĂȚILOR CULTULUI CREȘTIN DUPĂ EVANGHELIE

Uniunea Comunităților Cultului Creștin după Evanghelle din România transmite sincere condoleanțe Comunității Evreiești pentru pierderea grea suferită odată cu trecerea în veșnicie a Șef Rabinului doctor Moses Rosen.

Președinte, doctor CIOATĂ SILVIU

Vicepreședinte, CIUCUR DAVID

AMBASADA REPUBLICII CEHE

În numele membrilor Ambasadei Republicii Cehe la București și al meu personal, doresc să exprim pe această cale profundul regret, de greaua pierdere a încetării din viață a Eminenței Sale dr. Moses Rosen, Șef Rabin al Cultului Mozaic și președinte al Federației Comunităților Evreiești din România.

Vă rog să transmiteți, totodată, sincerele noastre condoleanțe familiei îndoliate.

JAROMÍR KVAPIL, Ambasador al Republicii Cehe

INSTITUTUL DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE DIN IAȘI

Am aflat cu profundă întristare de dispariția Eminenței Sale Șef Rabin dr. Moses Rosen. Om de aleasă cultură și de o verticalitate constantă în apărarea demnității umane, dr. Moses Rosen a dovedit o valoare morală pe care „nici furii nu o fură și nici rugina nu o macină”.

Permiteți-mi să mă asociez celor ce deplâng greaua pierdere suferită de mica, dar aleasa comunitate evreiască din România, precum și de întregul iudaism.

Cu deosebite sentimente de stimă,

Prof. dr. doc. MARȚIAN CONTRĂU, membru al Academiei de Științe Medicale

COMUNITATEA ITALIANĂ DIN ROMÂNIA

Comunitatea Italiană din România este alături de familia îndoliată și de membrii Federației Comunităților Evreiești din România în aceste clipe de tristețe, prin dispariția dintre cei vii a Eminenței Sale dr. Moses Rosen, om de aleasă cultură și bunitate sufletească, păstor evreiesc și neobosit luptător pentru drepturile evreilor din România, dar și ale tuturor oamenilor în general.

Transmitem cu această ocazie familiei îndoliate și tuturor sincere condoleanțe, cu credința că bunul Dumnezeu îl va așeza la dreapta Lui, împreună cu cei drepti și va da dăruii un conducător la fel de bun și mărinimos.

În numele Comunității Italiene din România,

Prof. ALBERTO ROMEO SIMIONESCU, Președinte

FUNDAȚIA CULTURALĂ ROMÂNĂ

Fundația Culturală Română, membrii și colaboratorii ei, sunt alături de Comunitatea Evreiască din România în marea durere pricinuită de dispariția Eminenței Sale Șef Rabin dr. MOSES ROSEN, personalitate de frunte a vieții religioase, sociale, culturale și științifice din România. Luptător neobosit pentru apărarea drepturilor comunității pe care cu strălucire o păstora, Eminența Sa și-a făcut nu o dată simțită prezența și în afirmarea peste hotare a României. Om de mare generozitate și omenie, Eminența Sa dr. MOSES ROSEN va rămâne mereu în amintirea celor care l-au cunoscut și prețuit.

Sincere condoleanțe familiei atât de greu încercate.

Acad. AUGUSTIN BUZURA, președinte

FUNDAȚIA MIKES

Am aflat cu profundă durere că dr. Moses Rosen ne-a părăsit. Da, NE-A părăsit, pentru că am știut totdeauna și am cinstea de a putea mărturisii în public acest crez al meu, Rabinul Șef al evreilor din România a fost fratele, prietenul și, nu o dată, purtătorul de cuvânt al celor care militau pentru libertatea, democrația, demnitatea națională și religioasă ale tuturor cetățenilor acestei țări.

Am fost un admirator constant al înțelepciunii lui și - de ce n-aș spune-o, chiar și în acest moment de tristețe - al umorului strălucit al Eminenței Sale.

Colaborarea și, imi permit să spun, prietenia noastră datează din anii când - sub oblauduirea tacită a autorităților - antisemitismul, naționalismul șovin, fascismul de fapt, și-au ridicat din nou capul în România.

Sunt mândru că și atunci, la începutul anilor '80, ca și în ultimii ani, am fost alături în lupta pentru adevăr și pașnică conviețuire între oameni de diferite etnii și confesii.

Am convingerea că viața și opera de eminent teolog și dascăl prețuit, om cu principii ferme și curaj omenic pilduitor vor rămâne veșnic întipărite atât în memoria comunității evreiești, cât și a tuturor caviilor cinstiți și cu frica de Dumnezeu din România.

Vă rog, transmiteți condoleanțele și sentimentele mele de prețuire Doamnei Rosen și familiei îndoliate.

Cu stimă,

DOMOKOS GÉZA

ASOCIAȚIA CULTURALĂ DE PRIETENIE ROMÂNIA-ISRAEL

Întristată de vestea trecerii în neființă a Eminenței Sale dr. MOSES ROSEN - Șef Rabin al Cultului Mozaic din România, președinte al Federației Comunităților Evreiești, unul din președinții de onoare ai asociației noastre, încă de la întemeierea ei -, conducerea Asociației Culturale de Prietenie România-Israel deplânge pierderea acestei personalități de seamă a iudaismului românesc și internațional, importantă figură a vieții sociale din România contemporană, transmiiând sincere condoleanțe îndureratei doamne Amalia dr. Rosen, conducerii Federației, obștii evreiești din țara noastră.

Prof. dr. RĂZVAN THEODORESCU, Scriitorul VICTOR BĂRLĂDEANU, membru corespondent al Academiei Române, președinte, secretar general

ASOCIAȚIA DE PRIETENIE ROMÂNIA-JUGOSLAVĂ

Vă rugăm să primiți din partea Asociației de Prietenie Româno-Jugoslavă sincere condoleanțe și păreri de rău pentru greaua pierdere suferită prin plecarea prea devreme dintre noi a luptătorului neobosit pentru democrație și pentru drepturile omului, pentru libertate și pace, Eminența Sa dr. Moses Rosen.

Prin înaltele funcții pe care le-a avut de-a lungul zbuciumatei sale vieți, a dat un exemplu viu de dăruire și uitare de sine pentru realizarea speranțelor tuturor aceluia pe care l-a cunoscut și iubit.

Considerăm că personalitatea internațional recunoscută a Șef Rabinului Cultului Mozaic și Președintelui Comunităților Evreiești din România rămâne în inimile și amintirea noastră la fel de bine și pentru totdeauna o lumină spre care ne vom îndrepta toți aceia care speră într-un viitor mai generos pentru omenire - în pace și în durabilitatea prieteniiilor dintre națiuni.

Transmiteți, vă rugăm, întreaga noastră compasiune familiei greu încercate și o simplă asigurare că sunt alături de Domniile Lor mulți prieteni, cunoscuți și necunoscuți!

ALIANȚA PENTRU PACE DIN ROMÂNIA

ALIANȚA PENTRU PACE DIN ROMÂNIA deplânge trecerea în neființă a Șef Rabinului dr. MOSES ROSEN, membru al Consiliului Național și fondator, împreună cu ceilalți șefi de culte și cu alte personalități ale vieții publice din țară, al mișcării pentru pace din România.

Aducem, pe această cale, omagii noastre unui mare pacifist, care a închinat întreaga lui viață principiilor umaniste de pace, înțelegere și prietenie între oameni și popoare.

Transmitem familiei îndoliate sincerele noastre condoleanțe.

Acad. ȘTEFAN MILCU, președintele Consiliului Național al Alianței pentru Pace din România

UNIUNEA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN POLONIA

Uniunea Comunităților Evreiești din Polonia deplânge moartea Șef Rabinului dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România și exprimă condoleanțe familiei și evreilor din România.

PINCHAS MENACHEM JOSKOWICZ, M.Sc.E.E. Ph.D. PAWEL WILDSTEIN, Șef Rabin al Poloniei, Președinte

MAKSYMILIAN SZNEFF M.A., Director executiv

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN BULGARIA

Vă rugăm să acceptați sincerele noastre condoleanțe pentru moartea Șef Rabinului dr. David Moșe Rosen. Știm că dispariția sa constituie o mare pierdere pentru comunitatea evreilor din România. Fie-i memoria binecuvântată!

Y. LEVY, președinte

ORGANIZAȚIA „ȘALOM” A EVREILOR DIN BULGARIA

Dragi coreligionari, În numele meu, al Consiliului de conducere și al membrilor Organizației „Șalom” a evreilor din Bulgaria, transmitem condoleanțele noastre pentru pierderea suferită prin moartea Șef Rabinului Rosen, coreligionarilor din România și membrilor familiei marelui dispărut. Ne vom aminti de Rabinul Rosen ca de un mare învățător și lider al evreilor.

EDDY SCHWARZ, președinte

RABINATUL COMUNITĂȚII EVREIEȘTI DIN BUDAPEȘTA

Participăm cu durere la doliul dvs. Vă rugăm să primiți condoleanțele noastre pentru greaua pierdere suferită prin încetarea din viață a Eminenței Sale Șef Rabinul dr. Moses Rosen.

AGENȚIA ITALIANĂ DE PRESĂ ANSA

Am aflat cu adâncă durere vestea morții Eminenței Sale Șef Rabinul dr. MOSES ROSEN, unul dintre cei mai dragi prieteni pe care l-am avut vreodată.

Vă rog să primiți cele mai sincere condoleanțe pentru această ireparabilă pierdere a Comunității Evreiești din România, căreia îi sunt alături în acest moment de doliu.

Dr. GIAN MARCO VENIER

Correspondentul ANSA, președintele Asociației Correspondenților Străini din România

STIRI

ידיעות

STIRI

● UN PREMIER EVREU ÎN PERU

În luna februarie 1994, președintele Alberto Fujimori l-a numit pe șeful diplomației peruane, Ephraim Goldenberg, în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri. Goldenberg va păstra și postul de ministru de externe. Întrebat dacă nu ridică probleme faptul că el, ca evreu, conduce guvernul unei țări catolice, Goldenberg a răspuns: „Nu. Sunt evreu și toți știu aceasta. Este un lucru normal, de care aici nu face nimeni tapaj. Nu există aici diferențe sau discriminări”.

● ISRAEL ȘI MADAGASCAR

În cursul unei ceremonii desfășurate, cu câțva timp în urmă, la Washington, Israel și Madagascar au reluat relațiile diplomatice. Insula situată la est de Africa rusește relațiile cu Israelul după atacul arab asupra statului evreu, în anul 1973.

● PREZENȚE LA FESTIVALUL DE LA LUCERNA

Festivalul muzical de la Lucerna (Elveția), care are loc între 17 august și 10 septembrie 1994, se bucură, printre prezențele de valoare, de contribuția dirijorilor Daniel Barenboim, Yehudi Menuhin și Kurt

● Daniel Barenboim

Sanderling (care va dirija și concertul de deschidere) și a pianistului Andrés Schiff.

● OPERAȚIUNEA „SOLOMON” ÎN CARTEA RECORDURILOR

Acțiunea dramatică de salvare a evreilor etiopieni în 1991 este eternizată în „The Guinness Book of Records”.

Ediția 1995, pregătită acum, se va referi la următoarea performanță: „1 088 de oameni într-un avion”. Recordul este consimnat în următorul text: „El a fost atins la 24 mai 1991, când într-un avion au fost evacuați 1 088 de evrei etiopieni spre Israel... doi copii s-au născut în timpul zborului, astfel că în Israel au aterizat 1 088 de persoane”.

În total, în 36 de ore au fost transportați în Israel peste 11 000 de evrei. Guinness menționează că „în zborul record au fost îngrămădiți 18 oameni în rândurile de zece locuri”.

● ARHIVĂ FASCISTĂ GĂSITĂ LA MERANO

Într-un pod de casă de la Merano a fost descoperită, din întâmplare, arhivă fascistă, dispărută de 50 de ani, asupra anchetării evreilor în Tirolul de sud. Președintele comunității evreiești, Federico Steinhaus, a predat documentele cu valoare istorică ministerului de resort de la Roma. În felul acesta, Arhiva de Stat italiană este în posesia întregii anchete pe care comisia rasială a întreprins-o între 1938 și 1944.

În cele opt lăzi, despre care nu se știe cum au ajuns la Merano, este conținută documentația asupra celor 40 000 de evrei sau presupuși evrei din întreaga Italie. Cercetările au fost făcute atunci cu cea mai mare precizie, în câteva cazuri neclare cerându-se și avizul personal al lui Benito Mussolini.

De exemplu, secretarul de stat al Vaticanului i-a solicitat lui Mussolini indulgență pentru sora fostului președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de externe, Sidney Sonnino. Femeia era fiica unui evreu și a unei englezoice, botezată evanghelic, dar, conform legii ariene, fusese clasificată evreică. Clericul avertiza că, pentru a evita complicații, Mussolini trebuia să chibzuiască bine hotărârea.

● PORȚELANUL EVREILOR

În 1769, Frederic al II-lea, cel Mare, regele Prusiei, a emis un decret, conform căruia evreei primeau permisiunea pentru căsătorie sau pentru cumpărări de terenuri și deschideri de prăvălii numai după ce cumpărau un serviciu de porțelan de la manufactura lui. În grai popular, acesta s-a numit „porțelanul evreilor”. Abia în 1887 s-a putut elibera evreimea prusiană de această servitute, plătind o răscumpărare de 40 000 de taleri. Și în Elveția burgheză, la încheierea căsătoriei, evreei trebuiau să cumpere un serviciu valoros de la manufactura de porțelan din Zürich

● PIERDERE DE APĂ

Din cauza neobișnuitului val de căldură din luna aprilie, oglinda apei din Lacul Kineret a scăzut cu 5,5 cm, cu două luni mai devreme oa de obicei. Aprovizionarea cu apă potabilă nu este periclitată.

● PROTEST AL TINERILOR

Două eleve, în vârstă de 17 ani, ale unui gimnaziu economic din Genova au suferit o gravă nedreptate. În timpul rului filmului „Lista lui Schindler”, pe care l-au văzut împreună cu colegii lor, unii dintre aceștia au scandat sloganuri rasiste și l-au aplaudat pe călăul nazist de pe ecran, atunci când apărea în scene înfiorătoare. Deoarece profesorii nu au luat atitudine, cele două tinere au părăsit imediat sala, protestând astfel împotriva urii de rasă manifestate în propriile lor rânduri. Acest protest le-a adus însă eliminarea pe două zile din școală, deoarece nu au cerut permisiunea, la cinema, profesorului, înainte de a părăsi sala.

● CUM S-A NĂSCUT FILMUL DESPRE SCHINDLER

Poldek Pfefferberg, un evreu de pe lista lui Schindler, locuind azi în S.U.A. sub numele de Leopold Page, i-a povestit în 1980, la Beverly Hills, eroica faptă a lui Schindler scriitorului și scenaristului australian Thomas Keneally. În 1982, acesta a primit Premiul pentru literatură „Booker - Mc Connel” pentru cartea sa „Schindler's List”. Dedicția autorului sună astfel: „În amintirea lui Oskar Schindler și pentru Leopold Pfefferberg, perseverenței căruia se datorează apariția acestei cărți”. Poldek, căruia în film îi este dedicat un rol important, a fost cel mai apropiat colaborator al lui Steven Spielberg. La primirea primului Premiu Oscar (pentru regie), dintre cele șapte dobândite de film la recenta ediție a competiției, Spielberg i-a mulțumit în primul rând lui Poldek Pfefferberg.

Acesta, absolvent al Universității din Cracovia și profesor diplomat de gimnastică, a fost unul dintre cei mai tineri comandanți de companie în armata poloneză, până la înfrângerea ei în 1939. El a fost și cel mai tânăr profesor al meu la gimnaziul ebraic din Cracovia, în anii 1935 - 1939. Când, în mai 1939, l-am revăzut pe Poldek la Tel-Aviv, cu ocazia întâlnirii ultimilor supraviețuitori ai școlii noastre, el mi-a povestit despre colaborarea sa cu Spielberg; era îngrijorat în privința finanțării încă nesigure a filmului. Din fericire, problema a putut fi rezolvată și filmul a pătruns pe ecrane, cu succesul uriaș bine cunoscut (Dr. YEHUDA L. STEIN).

● WIESENTHAL - DOCTOR HONORIS CAUSA

Universitatea din Bruxelles a decernat vânătorului de naziști Simon Wiesenthal titlul de Doctor Honoris Causa. Laureatul, care a fost el însuși internat în numeroase lagăre, a pierdut în Holocaust 89 de membri ai familiei sale. El a depistat mai bine de 1 100 de criminali de război.

Viața sa a fost ilustrată în filmul „Criminalii printre noi”, cu Ben Kingsley în rolul lui Wiesenthal.

● CĂLĂTORIE ÎN CEHIA

Comunitatea Evreilor din Basel (Elveția), Comisia de tineret și cea școlară organizează, în luna octombrie a.c., o călătorie la Praga, cuprinzând un tur al orașului, pe urmele lui Kafka, Smetana și Wenzel, un Șabat în cea mai veche sinagogă din Europa și vizionarea unui spectacol la vestitul teatru „Lanterna magică”. De asemenea, se va întreprinde un pelerinaj la fostul lagăr de exterminare Theresienstadt.

● „ELITE”

Cea mai mare firmă producătoare de cafea din Israel a înregistrat anul trecut un regres al câștigului ei net cu 54% - respectiv, 18 milioane de șekeli. Regresul s-a produs în primul semestru al anului, în timp ce în al doilea semestru câștigul a crescut din nou. Președintele societății, David Federman, se arată mulțumit de rezultatele obținute și speră că noua curbă ascendentă va dura. Totalul cifrei de afaceri pe 1993 a fost de 1,45 miliarde de șekeli, deci cu 58% mai mult decât cu un an mai înainte. Întreprinderea și-a putut dubla activitățile, anagajându-se cu precădere în Europa răsăriteană, unde a găsit și posibilități de producție și marketing. Noile piețe urmează a acoperi - pe termen lung - pierderea de pe piețele locale, printr-o participare mai susținută în străinătate. Firmă producătoare de cafea, ciocolată și dulciuri, „Elite” și-a extins în ultimii ani activitățile și pe tărâmul comunicațiilor.

● PICĂTURI DIN PIATRĂ SEACĂ

Finanțarea prevăzută pentru crearea poliției din Hebron se confruntă cu unele dificultăți. Delegatul șef al O.E.P., Nabil Shaath, a declarat: „Avem nevoie de 47 de milioane de dolari”. În perspectivă se profilează însă o sumă mult mai mică. Din Norvegia se vor primi două milioane (plus 10 000 de uniforme în valoare de patru milioane), din Grecia 1,5 milioane, din Spania 1,2 milioane, din Finlanda 250 000 de dolari.

● PICTURI MURALE ROMANE

La invitația Institutului Italian de Cultură și a Muzeului Țării Bibliei, din Ierusalim, a avut loc, recent, deschiderea festivă a expoziției „Picturi murale romane”. Au fost prezentați noul primar al Ierusalimului, Ehud Olmert, ambasadorul Italiei, Pier Luigi Rachele și fondatorul muzeului - Borowsky. Piese expuse, originare din Italia și din Orientul Apropiat; ne oferă o privire de ansamblu asupra creației artiștilor de acum circa două milenii și mai mult, care, înzestrați cu un mare talent, au împodobit diverse încăperi ale unor somptuoase vile din acea vreme. Pictorul Leo Contini, care trăiește la Tel-Aviv, a ținut, în legătură cu expoziția, o serie de prelegeri asupra picturii de frescă.

Muzeul Țării Bibliei a fost inaugurat în urmă cu un an și se află în imediata apropiere a Muzeului Israelului.

● Aspect din sala de expoziție

● O NOUĂ CASCADĂ

Îndrăgitul drum Nahal-David din Parcul Național En-Gedi, aflat în apropiere de Marea Moartă, va fi redeschis pentru public, după ce au fost executate lucrări de mai lungă durată. Etiopieni veniți de curând, care lucrează în Parcul Național En-Gedi, s-au fotografiat în fața unei noi cascade naturale.

● ANNE FRANK ȘI NOI

În cursul lunii aprilie a.c., „Lumea Annei Frank” a fost ilustrată, cu ajutorul a 600 de documente fotografice, într-o expoziție patronată de Conferința directorilor cantonal de învățământ din Elveția. În colaborare cu Fundația „Anne Frank” din Amsterdam, găzduită în castelul Lenzburg, expoziția a fost și itinerată, prilejuind manifestări memoriale de ținută.

● ABATELE CLAUDIUS FOURNIER

Abatele lui Claudius Fournier, salvatorul unor evrei în timpul celui de-al doilea război mondial, decedat în 1961, i-a fost conferită postum Medalia „Drepti între popoare”. Medalia a fost decernată în satul său natal, Vers, din Haute Savoie, cu prilejul unei ceremonii memoriale, sub cerul liber, în fața capelei Notre-Dame-des-Voyageurs, fiind de față reprezentanți ai comunității locale și oaspeți, printre care monseniorul H.Barbier, episcop de Annecy, reprezentantul Memorialului „Yad Vashem”, Herbert Hertz, din Geneva și ambasadorul Israelului, Yitzhak Lior, care a predat nepotului celui dispărut, Jacques Fournier, înalta distincție.

Claudius Fournier a ascuns în casa lui parohială, precum și la enoriași din localitate, numeroși evrei care voiau să fugă în Elveția și l-a ajutat ulterior să o facă. Deși această zonă de frontieră a fost controlată în permanență de poliția de la Vichy, Fournier a găsit mereu momente favorabile pentru a arăta acestor sărmani evrei-o cărare mai ferită pe care se puteau strecura pentru a ajunge în Elveția, salvându-le astfel viața.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Professor Dr. NICOLAE CAJAL, Member of the Academy, Was Elected President of the Federation of Jewish Communities in Romania

The Leading Board of the Federation of Jewish Communities in Romania has elected on June 13, by secret ballot Mr. Nicolae Cajal, member of the Academy, as its new leader. He is to succeed Dr. Moses Rosen as president of the Federation of Jewish Communities in Romania.

Professor Dr. Nicolae Cajal was born in Bucharest in 1919. He is an outstanding microbiologist who has earned widespread recognition around the medical research community worldwide. He served as a deputy director of the Bucharest Institute of Virology from 1949 to 1966 when he was promoted director of that same institute, an office which he has held to date. In the years 1990-1994, Dr. Cajal was a vice chairman of the Romanian

Academy. He was also elected an independent senator in the country's first Parliament after 1989. He is now a chairman of the Romanian Academy's Medical Science Division and a vice chairman of the Academy of Medical Sciences. He also chairs Romania's Advisory Board for Development and Applicative Research.

The Federation's freshly elected leader has got two children and three grandchildren.

Whereas the Board praised him greatly, they did voice some criticism, too: they said he ought to add a measure of severity to his extraordinary kindness.

We publish below the speech addressed on this occasion by Prof. Nicolae Cajal.

Thoughts on Beginning

Mr. Chairman,
Distinguished members of the Federation Board,

Ladies and gentlemen,
First of all, with deep, heartfelt emotion, let me thank all of you for the confidence you have shown as you selected me for this beautiful, difficult office—all the more difficult, I reckon, as it is placing on my shoulders the responsibility for carrying on the lifetime work of such an outstanding national and international personality as Dr. Moses Rosen was.

It must be stated explicitly that by your votes I only have been appointed the secular leader of the Federation of Jewish Communities in Romania, while a professional leader will be vested with the religious guidance of the congregation.

To set out on the complex task to which I am promoted, I plan to seek the help of competent collaborators, to prepare for community elections and, above all, to hammer out the draft of a new statute in tune with present facts and able to consolidate the remarkable achievements Chief Rabbi Rosen and his distinguished coworkers have built up over the decades. I think it is our duty to preserve them unaltered and expand them, so that the candle of Judaic life be kept on burning in Romania and our loyalty to this country and the Romanian nation be reasserted

constantly.
Within a reasonable time after community elections, the Federation leadership will come up with a relevant program meant to ensure that the entire Jewish congregation and every single Jew have a dignified life in honor and respect. At the same time, the program will aim to improve the community's image both in Romania and abroad, to fight anti-Semites and anti-Semitic actions—especially by underlining the positive role of Jews, their contribution to the development of culture, science, and prosperity—and to rally the strong support of Jewish and non-Jewish intellectuals behind our communities, behind our closely-knit family of Romanian Jews.

I assure you that we shall spare no efforts to ever tighten our links with international Jewish organizations, particularly with the Joint, and do our best to turn Romanian Jews into a constant, prominent presence in the world exchange of values, by enhancing the past and present importance of this ancient, yet not aging, community.

I feel impelled at this our first meeting to vow that I shall serve these (and more than these) lofty causes. Also, let me tell you I would never have accepted this demanding office, had I not depended on your invaluable collaboration and support of which I am as grateful as I appreciate the praise you have literally lavished upon me today.

Audience with the President Ion Iliescu

On June 20, the newly appointed leader of the Federation of Jewish Communities in Romania, Dr. Nicolae Cajal, member of the Academy, had an audience with the President of Romania, Ion Iliescu. Dr. Cajal was accompanied by Federation Secretary general, Engineer Theodor Blumenfeld and deputy Secretary general, Att. Iulian Sorin.

Dr. Cajal briefly reviewed the major problems facing the Jewish communities across Romania, specially concerning social and medical assistance, and the promotion of Judaic culture and education. The Jewish leader stressed the need of updating the Federation's structure and operation in tune with the new facts and requirements. He said elections were

considered to select new leaders of the local communities and up to the central leading bodies.

Dr. Cajal assured the Romanian authorities of the continued Jewish contribution to the general efforts for economic recovery, cultural and scientific development and the rule of law, and he asserted the Jew's unswerving loyalty to their shared homeland, Romania.

President Ion Iliescu expressed his satisfaction over the intents and pledges conveyed by Dr. Cajal on behalf of the Federation of Jewish Communities in Romania. The President assured him that the Jewish population will continue to enjoy free, dignified conditions to live and work along with the entire Romanian people.

Inauguration of Chief Rabbi Dr. Moses Rosen's Gravestone

In a June 1 ceremony at Jerusalem's Sanhedria Cemetery, a gravestone was inaugurated marking the tomb of the late Chief Rabbi and leader of the Federation of Jewish Communities in Romania, Dr. Moses David Rosen.

The numerous attendance included Lord Immanuel Jakobovits, Chief Rabbi Emeritus of the United Kingdom, Gideon Neeman, adviser at the Israeli Ministry of Foreign Affairs, and Yitzhak Artzi, president of the Association of Jews from Romania.

Memorial Ceremony Marking 30 Days from Chief Rabbi Dr. Moses Rosen's Burial

A memorial gathering marking 30 days (Shloshim) from the interment of His Eminence, the late Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, was held June 7 at the Bucharest Choral Temple. The event was attended by leading officials of the Federation of Jewish Communities in Romania and the Bucharest Jewish Community, numerous members of the Jewish congregation, friends and admirers of the revered rabbi.

Also attending were Mrs. Lily Hahamy, chargé d'affaires ad interim at the Israeli Embassy in Bucharest, embassy staff, as well as Mrs. Tova Bin Nun, director of the Romanian Office of Sohnut.

The Federation Secretary general, Engineer Theodor Blumenfeld, said in his address that whereas the remains of the late Rabbi Rosen were resting in Jerusalem, the great ideals to which he had devoted his entire life were still. Through them, said Mr. Blumenfeld, our spiritual guide for fifty years has stepped into eternity. The concern for the continuation of Judaic tradition and for the welfare of the community, the struggle

against anti-Semitism and for respect toward our dignity, the loyalty toward Romania and the love for Zion—these are his legacies proving "the life of a leader, when it is lived at peak intensity and dedicated to the common good, is valued well beyond his death. It is by honoring his memory and persisting in his ideals that we perpetuate his work."

On behalf of the congregation, Engineer Osy Lazar, deputy leader of the Bucharest Jewish Community, praised an initiative by Shohet Eliezer Glantz that a memorial plaque bearing the revered Rabbi Rosen's name be placed in the Choral Temple. Then he laid the plaque where two lights will permanently burn.

"El Male Rahamim" was intoned in remembrance of His Eminence and for the martyrs of the July 1, 1940, pogrom in Dorohoi, whose yahrzeit was celebrated on the 25th of Sivan (June 4, 1994).

To end the ceremony, the joint choirs of Shira Vezimra and Talmud Torah students, accompanied by a group conducted by Izu Gott, chanted "Gam ki Eileh" and "Ani Maamin."

A Radio Interview by Dr. Nicolae Cajal

REPORTER: Allow me to congratulate you, Sir, on your election and wish you full success in your new office.

DR. CAJAL: Thanks a lot, but I must make it clear, first of all, that I have only been appointed leader of the Federation of Jewish Communities in Romania, while a professional will be subsequently named to take over the religious leadership of the congregation.

REPORTER: What are the priority tasks you have set yourself on your new job?

DR. CAJAL: To start with, my collaborators and I are going to prepare community elections and draft a new statute, to adjust to the latest developments in society, even as we consolidate and expand the remarkable achievements of the late Chief Rabbi, the most revered Dr. Moses Rosen. Our major goals in drafting a new charter will be to keep alive the Judaic flame here in Romania, and signify our unswerving loyalty to this country and the Romanian nation.

REPORTER: The Jewish community has a rather high age average. Do you think it can still rejuvenate, that an increasing number of youths will rather stay here and hand down the Judaic tradition in Romania?

DR. CAJAL: I dare not venture a prediction. However, there is one distinction I keep making, namely that our community is indeed an ancient one, yet by no means an old or senile one. We will do our best to enhance our cultural life, which I believe will help us reinvigorate our entire community.

REPORTER: How will you react if anti-Semitic attacks pop out in the newspapers?

DR. CAJAL: Well, for one thing, when it comes to Romania, I always speak of anti-Semites or anti-Semitic actions, rather than anti-Semitism. In my opinion—and I am pretty sure of that—there is no better way to counter anti-Semites and anti-Semitic actions than by publicizing the positive role Jews have played in history, the contribution they have made to the advancement of culture, science and prosperity. I think in this way both Jews and non-Jews will be brought to realize they need to know each other better. At the Academy's European Center for Social Communication and Interethnic Relations, we have had the chance to get confirmed in our belief that knowing each other is more important than anything when one wishes to do the right things and have the right position. So we intend to fight to better understand the others and make us better understood by them, until by mutual help any anti-Semitic mindset or action is eliminated.

REPORTER: As leader of the Federation of Jewish Communities in Romania, will there be any time left for your scientific work?

DR. CAJAL: Yes, I am sure there will. I'm a very orderly person. I will continue to mind my tasks at the Romanian Academy, the Academy of Medical Sciences, the Research College, and the Elias Foundation, and I'll divide my time as neatly as it takes so that I don't have to give up any of the activities I love.

FROM OUR COMMUNITIES

HEROES' COMMEMORATION AT THE SEPHARDIM CEMETERY BUCHAREST

On Thursday, June 9, at the Sephardim Cemetery in Bucharest was held an impressive ceremony devoted to the memory of the Jewish military heroes fallen on duty in battles for Romania's sovereignty, during the Independence War (1877), and for the country's Completeness, during the World War I (1916-1918).

A leading delegation of the Federation of Jewish Communities in Romania, a numerous audience, composed of Jews and non-Jews, took part in the event.

A delegation of the War Veterans National Association attended also the solemnity.

In front of the Memorial to the Jewish fighters who sacrificed their lives for the fulfillment

of the independence and national sovereignty's great ideals of the Romanian people, Lt. Col. Ilie Schipor, the head of the Tradition and Patrimony's Department, from the National Defense Ministry, and Lt. Col. (R) Constantin Fluture, representative of the War Veterans National Association, expressed their gratitude to the Jewish heroes who gave their highest tribute for Romania's benefit.

A military company presented arms. Flowers were placed at the Memorial. The Shohet Eliezer Glantz said a traditional prayer for all the heroes' souls peace, Jews and non-Jews, dead in the Independence War and in that of Romania's Completeness.

בתב-טבת

בחירת הנשיא החדש של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

ועד ההנהגה של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה בחרה, בהצבעה חשאית, את הנשיא החדש שלה, חבר האקדמיה פרופסור דוקטור נ. קז'ל, אחרי הסתלקותו של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל.

ד"ר נ. קז'ל נולד בבוקרשט, בשנת 1919. כבודו אישיות מוכרת ונודעת בכל עולם המדע הרפואי בין-לאומי. הוא מומחה בתחום המיקרוביולוגיה. בין השנים 1949 - 1946 היה סגן מנהל של המכון לוירוסולוגיה בבוקרשט, ובתקופות 1994 - 1996 היה מנהל כללי של אותו המכון. בין השנים 1994 - 1990, פרופסור קז'ל היה סגן נשיא האקדמיה הרומנית. הוא נבחר גם לסינאטור עצמאי בבית העליון הראשון שלאחרי המהפכה מדצמבר 1989.

כיום, כבוד פרופסור נ. קז'ל הוא נשיא המחלקה למדעים רפואיים של האקדמיה הרומנית, סגן נשיא האקדמיה למדעי רפואה ונשיא הקולגיום השתופי, יועץ למען הקר ביצועי ופיתוח של רומניה.

לנשיא החדש של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה - שתי בנות ושלשה נכדים.

משותפים בבחירה הללו רבות את פרופסור קז'ל על מעלותיו טוב לבו, ובכל זאת גם נמתחה עליו ביקורת, בה נאמר שהוא טוב יותר מדי וכי הוא צריך להוסיף על מעלותיו עוד אחת: סיפת קפיונות לטיבו הטוב היוצא מן הכלל.

נאום הנשיא החדש, אחרי הבחירה

ראשית כל, אבקש להרשות לי להודות לכם בעד קולותיכם, שמכבדים אותי ובעיקר אני חייב להודות לכם בעד האימון שהענקתם לי כדי למלא תפקיד יפה, אבל קשה כזה. וקשה בעיקר בעד זה שהוא בא להציב אותי בתפקיד אחראי, בו אני צריך ללכת לפחות חלקית בעקבות האישיאיות הכבירה, שהיה בשטח לאומי ובין-לאומי, הרב המיוחד במינו, ד"ר דוד משה רוזן ז"ל.

צריך לזכור באופן ברור שקולכם מצביע על רק בתור נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה, ואילו מחלקת הדת תהיה בסמכות אישיות ייטאמה.

צריך גם להיות ברור שבתור התפקיד המסובך שהטלתם עלי, נצטרך להכין ביחד עם אנשים משתפי פעולה מוסמכים בחירות בקהילות ובעיקר העלניק להן תקנון חדש, מותאם למציאות העכשווית, לתמוך בתוקף את הצלחותיו בנות עשרות בשנים של הרב הראשי המנוח ושותפיו לעבודה, לגרום שהללו יימשכו, שלא ירדו מדרגתם, ואדרבה, תוגברנה וכך להתמיד בהפעלה את להבת החייב היהודיים ברומניה, להפגן גם בעתיד את לויאלותנו למולדת ולעמה.

אחרי תקופה מתאימה שלאחר הבחירות בקהילות, הנהגת הפדרציה תייצג לפניכם תכנית מתאימה שתבטיח קיום בכבוד של הקהילות היהודיות במדינה זו וגם את קיום כל חבר הקהילה, באוירה של כבוד והערכה, להיטיב את דמותנו פה ובחול, להאבק נגד האנטישמיים במיוחד ע"י הצגת פעולתם החיובית של היהודים, תרומתם לקידום התרבות, המדע והשגשוג של האנושות וכו' שיתרמו לחיזוק סולידריות המשכילים היהודים והלא-יהודים סביב קהילותינו, שביחד מציגות את שבת יהודי רומניה.

בפגישתנו הראשונה, אני מתחייב לשרת את הגורמים האצילים האלה (ולא רק) ומבטיח לכם שלא הייתי מקבל את התפקיד הכביר הזה אילו לא האמנתי מהרגע הראשון בסמיכתכם החשובה.

הודעה

נשיא רומניה, מר יון איליאסקו, קיבל לראיון את חבר האקדמיה פרופ. ד"ר נ. קז'ל, שזה לא מזמן נבחר בתור נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה.

הנשיא בא בליווי המזכ"ל המהנדס טיאודור בלומנפלד וכמו כן גם עם סגן המזכ"ל, העורך דין יוליאן סורין.

חבר האקדמיה נ. קז'ל נתן סקירה קצרה על הבעיות החשובות שנאבקת בהן כיום הנהגת הקהילות היהודיות במדינה, בעיקר בענין העזרה הסוציאלית ורפואית, תרבות וחינוך יהודי, בהדגישו את הצורך להתאים את תקנון הארגון והפעולה של הפדרציה עם המציאות והצרכים החדשים. לקחו בחשבון ארגון בחירות חדשות למען ההנהגות של הקהילות היהודיות המקומיות וכמו כן של הארגון המרכזי להנהגה.

הנשיא החדש של הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה הבטיח להנהגת המדינה הרומנית להמשיך את התרומה של האוכלוסיה היהודית למאמץ כל האומה לייצוב כלכלי, לפיתוח המדע והתרבות, לייצוב מדינת צדק, והביע את הלויאליות של היהודים מרומנייה למולדת המשותפת ולעם הרומני.

הנשיא יון איליאסקו קיבל בסיפוק רב את התצהרות שהובעו בשם הנהגת הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה ע"י חבר האקדמיה נ. קז'ל, והצהיר שגם בעתיד יובטחו לאוכלוסיה היהודית תנאי חיים ועבודה בכבוד, יחד עם כל העם הרומני.

של היהדות מרומניה

סיון - תמוז * מס' 782-783 * דו-שבועי

הראיון הראשון של פרופסור נ. קז'ל בתור נשיא ועד הקהילות היהודיות מרומניה.

המראין: דראגוש שיאוליאנו, מצד רדיו רומניה

המראין: מה דעת כבוד הנשיא לעשות בתפקיד החדש שבו נבחר ?
תשובה: ראשית כל, יחד עם חברי לעבודה נכין את הבחירות בקהילות ונעשה תקנון חדש, מותאם למציאות העכשווית, שיחזק את הנעשה במשך עשרות בשנים של המנוח, הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל ונשתדל להגביר את הפעולות הללו, כדי לקיים את להבת החיים היהודיים ברומניה ולהפגן גם בעתיד את מסירותנו לארץ המולדת, רומניה, ולעם הרומני המארח אותנו.

המראין: כבוד הפרופסור קז'ל, לקהלה היהודית מרומניה גיל גבוה בממוצע. האם הנך חושב שיופיע נוער שישאר כאן וימשיך את המסורת היהודית ברומניה ?

הנשיא: לו אמרתי דבר כזה, לא הייתי רציני. זה דבר שאינני יכול להגיד בעצמי. אבל אני יכול להזכיר תמיד שזו היא קהלה עתיקה מאוד, אבל לא זקנה, ובכל אופן, נעשה כמיטב יכולתנו שבעיקר הפעולה התרבותית תתפתח, ובצורה זאת, הקהלה תוכל להיות יותר חיה.

המראין: כבוד חבר האקדמיה, פרופסור קז'ל, איך תגיב אם תופענה התקפות אנטישמיות ?

הנשיא: אני רוצה להבהיר שאני מדבר על אנטישמיים ועל תופעות אנטישמיות, אבל לא על אנטישמיות בארצנו. דעתי היא - ואני משוכנע שזו היא גם דעת חברי הנהגת הפדרציה - שנאבק באנטישמיים ובתופעות אנטישמיות במיוחד ע"י הצגת התפקיד החיובי של היהודים בתרומה כבירה לקדמת התרבות, המדע, השגשוג האנושות והכלכלה, ובצורה זו נוכל להראות לכולם את צורך ההכרה האהדנית. היתה לי ההזדמנות, דוקא במרכז של האקדמיה הרומנית, במרכז האירופאי להודעה סוציאלית (סושל קומוניקשן) ויחסים בין-אתניים להבהיר שהיחס ברור: ידיעת הרע יותר חשובה מכל דבר. ברגע שאתה מבקש פעולה ויחס נכון. נאבק בצורה זו להיות מוכרים, להכיר להעזר ככה שהתופעות האנטישמיות יעלמו.

המראין: פרופסור קז'ל, בהיותך נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, האם יהיה לך פנאי להיות המדען נ. קז'ל ?

הנשיא: כן, הנני משוכנע שכן. בדרך כלל, אני איש מאורגן. אמשך בפעולתי באקדמיה הרומנית ובאקדמיה לרפואה, בקולגיום לחקירה בקרן אליאנס, אבל אעשה את זה בצורה כזו שאתן לכל אלה כמה שצריך ולא אעלם מהפעולות שאני מחבב מאוד.

אזכרת הגיבורים בבית - הקברות הספרדי מבוקרשט

ביום חמישי ה- 9 ביוני ש.ז., התקיימה בבית - הקברות הספרדי מבוקרשט אזכרת הגיבורים היהודים שנפלו בשירות הקרב למען חרות רומניה.

לפני המצבה לזכר הגיבורים, התייצבו מנהיגי ועד הקהילות שלנו, משלחת הסתדרות הלאומית של הוטרנים ממלחמות רומניה, קהל רב יהודי ולא יהודי.

סגן אלוף איליא סקיפור הצהיר שהוא נתכבד בפעם הראשונה, אחרי חמישים שנות טוטליטריזם, להצהיר את הרגשת ההערכה לאנשי צבא יהודים שנפלו בקרב למען רומניה.

סגן אלוף קונסטנטין פלוטורה דיבר בשם הוטרנים והרים על נס את מעשי הגבורה של החיילים היהודים בתקופות הכי חשובות בהיסטוריה של רומניה המודרנית וגם את תרומת היהודים לתרבות הלאומית והבין-לאומית. כבודו הביע גם את הדאבון וההתמרמרות על מה שקרה בתקופת השואה שאודות הפאשיזם שהפך חלק גדול של איירופה למחנה השמדה, בו הושמדו בעינויים נוראים שליש מיהודי התקופה היא. בדברו על הכרת הטובה לגיבורים היהודים, הוא הדגיש שהקרבנות ובאקרה כל גיבורי המולדת צריכים להוות ממנוטו בעד שלום כל העולם. פלוגה צבאית הצדיעה לפני קברי הגיבורים והגושו זרי פרחים ע"י נציגי ההסתדרויות הממשלתיות. הטכס נסתיים עם התפילה שערך השוחט אליעזר גלנץ למען עליית נשמות הגיבורים שנפלו במלחמת העצמאות ולהשלמת רומניה.

מחיי הקהילה מיאסי

לקהילה היהודית מיאסי הזדמנות מאושרת לחגוג שלושה חברים מועדת ההנהגה שלה.

יושב ראש של הקהילה, מהנדס פינקו קיזרמאן הגיע לגיל שבעים ב-21 ביוני. הוא ממשיך בעבודתו הפוריה בתור ראש קהילת יהודי יאסי יחד עם האדונים חיים אברם, ברנרד רייש ואיציק קארא שנוהלה בעליות, מסירות ורוח אורגניזטורי.

היועץ ברנרד רייש הוא מאוד פעיל, והוא מאופיין בפעילותו הדינמית בשטח הכלכלי.

באוגוסט תמלאנה 70 שנה מאז הסופר וההיסטוריקן י. קארא (שמו: איציק שווארץ) פרסם במשותף את ספרו הראשון, אנטולוגיה לשירה מודרנית ביידיש שהוצאה על ידי "הסמינריון ללשון וספרות יידיש" מצירנוביץ שהיה בהנהגתו. קארא פרסם עוד הרבה ספרים וחברות, עיונים וכו'. הוא ממשיך את פעילותו בקהילה.

ברכות לנחגים !